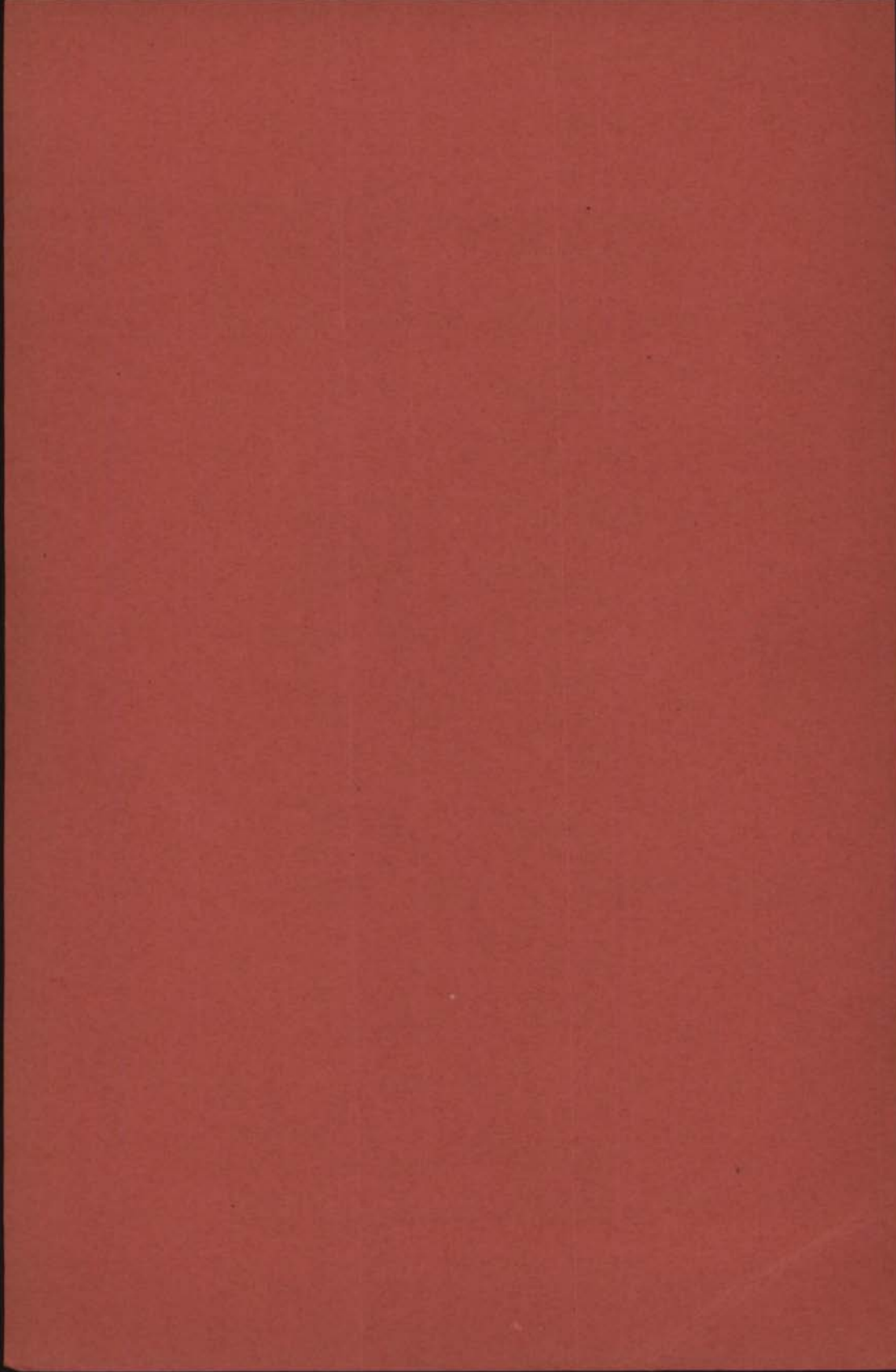

Det norske
Arbeiderparti

BERETNING
1930

OSLO 1931
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

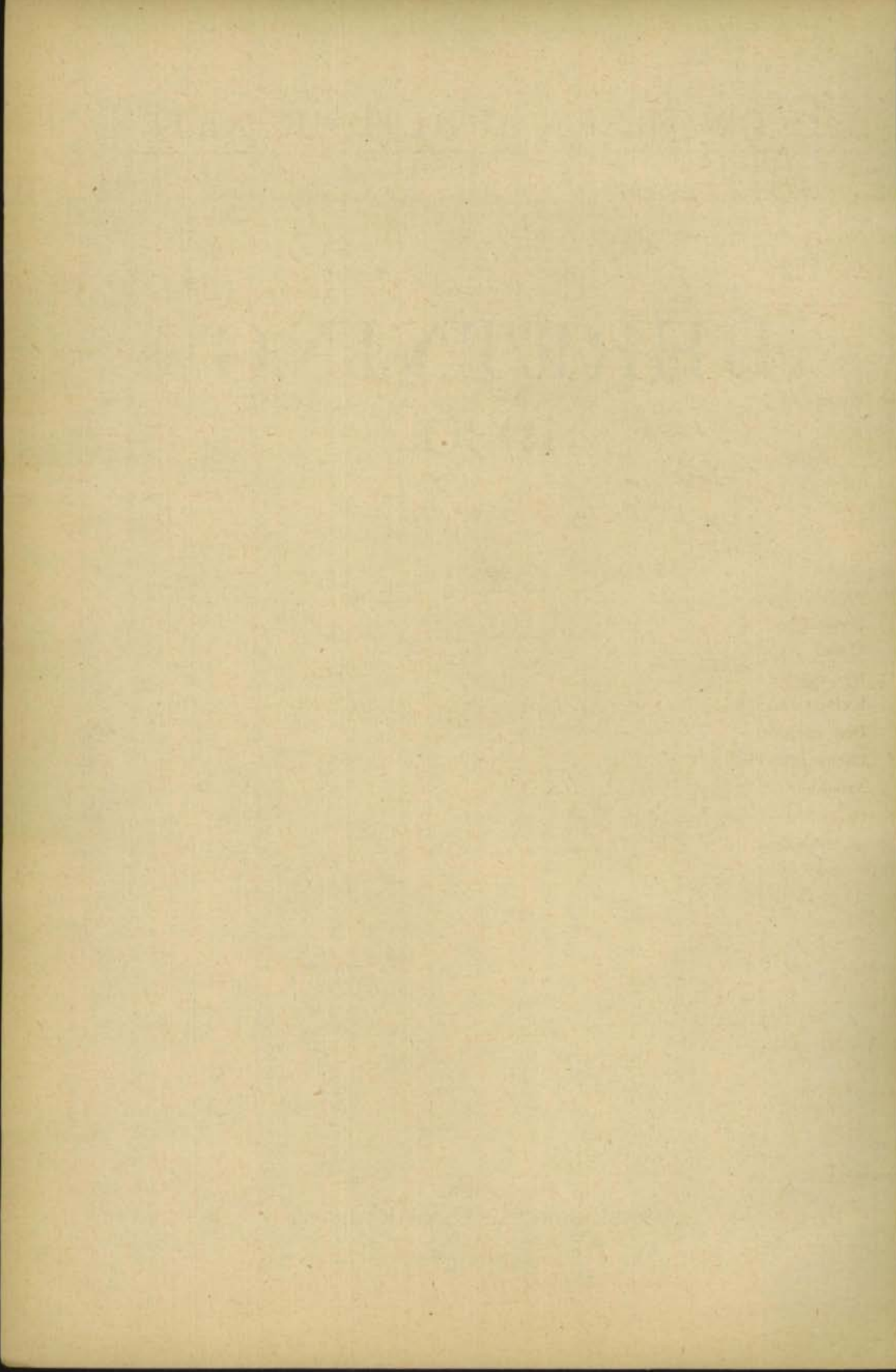
BERETNING

1930

UTARBEIDET VED PARTIKONTORET

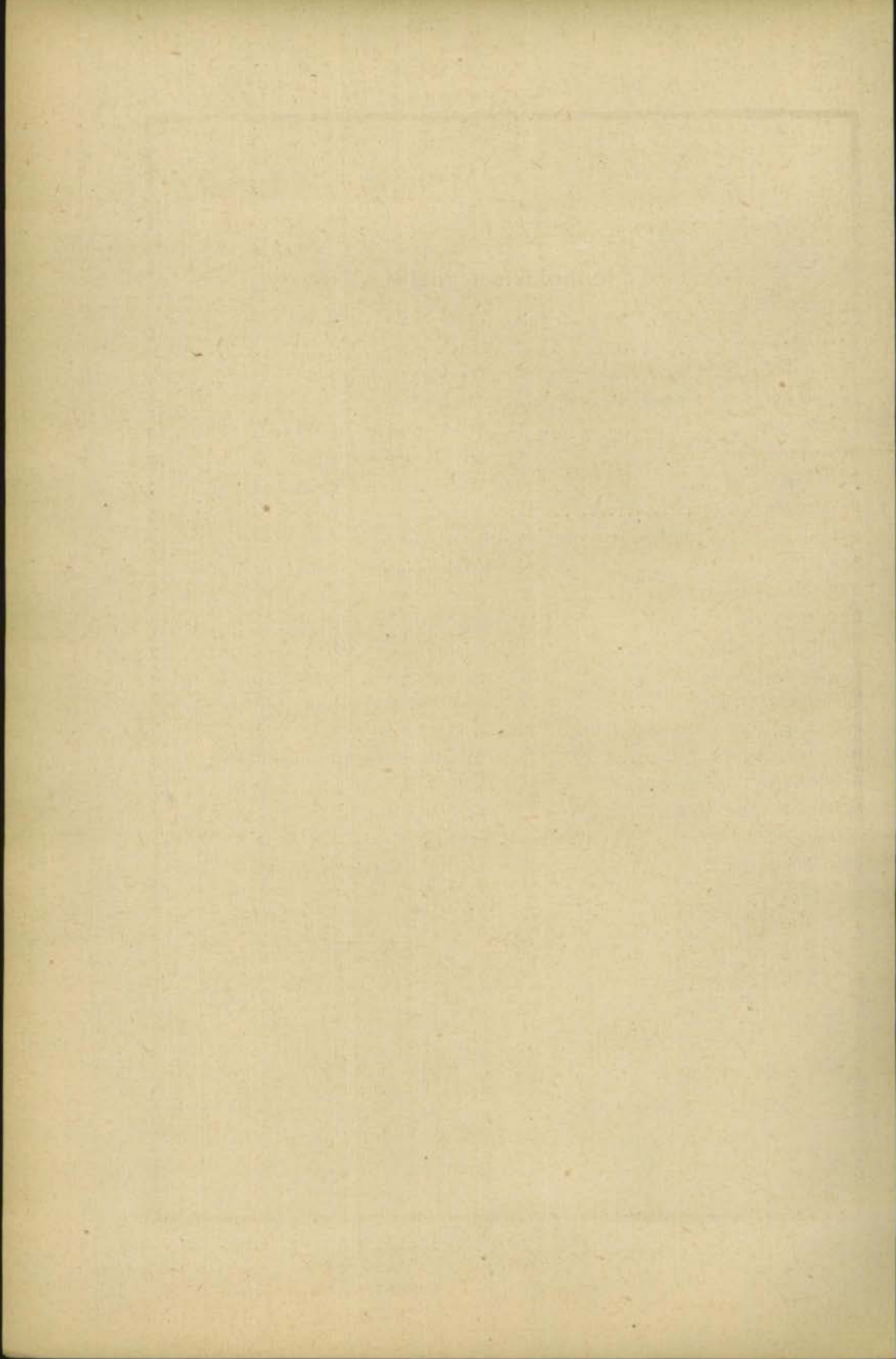

OSLO 1931
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

Innholdsfortegnelse.

	Side		Side
Carl Jeppesen	1	Partipressen	50
Innledning	5	«Det 20de Århundrede»	52
Centralstyret og landsstyret	6	Forlaget	52
Partikontoret	8	Arbeidernes Aktietrykkeri	53
Representasjon	8	Arbeidernes Justisfond	53
Landsmøtet	9	Arbeiderbevegelsens Arkiv	55
Utvalg og komitéer	9	Conrad Mohrs legat	55
Organisasjons- og medlemsoversikt	10	Landsarbeiderstevnet	56
Agitasjonen	12	Kooperasjonens forhold til den øv-	
Agitasjonsreiser	12	rige arbeiderbevegelse	57
Enkeltforedrag	19	Internasjonal samling	60
1 mai	31	Krisen i skogbruket	62
Ry- og herredslaget	37	Kontingenten. — Medlemsbøker ..	66
Kvinnesekretariatet	38	Reise- og diétgodtgjørelse til par-	
Den antimilitære virksomhet	42	tiets talere	66
Barnelagsarbeidet	43	Partiets stilling til kongedømmet ..	66
Arbeidernes Ungdomsfylking	44	Lappobevegelsen i Finnland	67
Oplysningsvirksomheten	45	Stortingsvalget	67
«Arbeiderbladet»	49	Tillegg :	
Pressekontoret	50	Stortingsgruppens beretning.	

CARL JEPPESEN

DØD 26 JANUAR 1930

Carl Jeppesen.

C. Jeppesen. — Navnet peker tilbake til Arbeiderpartiets første år, det er knyttet til den socialistiske bevegelses gjennombrudd i Norge, og lyser frem i partiets arbeide og innsats gjennom et langt og bemerkelsesverdig tidsrum. Jeppesen vil for alle tider være sikret en central plass i partiets historie. Han er «opvigleren» på 80-årenes møter, streikelederen og organisatoren, redaktøren for partiets hovedorgan, parti-formann og Oslos ordfører.

Disse avsnitt i Jeppesens virksomhet markerer samtidig viktige epoker i partiets arbeide og utvikling. Sammen med Holtermann Knudsen stod han som den personlighet innen vårt parti som har gjort den største innsats i nybrottsarbeidet. Og han har øvet bestemmende innflytelse på partiutviklingen i de rike arbeidsår som betegner socialismens gjennombrudd i Norge, da det av de spredte organisasjonstiltak, klubbdiskusjoner og demonstrasjoner fremstår et mektig, velorganisert parti med innflytelse i samfundslivet.

Få år efter at han hadde satt foten på norsk jord, begynte han å forkynne socialismen som han hadde lært å kjenne i Danmark.

Det var et berg av fordom, sløvhed og uforstand å bryte gjennom, og det måtte ofte se helt håpløst ut. Den gnist av virkelig forståelse og interesse han kunde tende i forsamlingene, sluknet så altfor ofte når den kom utenfor møtelokalene. Det varte lenge før den fenget i massesenes sinn.

I den utholdenhet Jeppesen viste gjennom disse år, støter vi på en side ved hans karakter som gjør klart for oss hvem han var, og om kanskje mer enn noget annet forteller grunnen til at han kom til å spille en så stor rolle i vår bevegelse: Han hadde *troen*, den sterke, lysende tro, som gjør arbeidet for en sak til et hellig kall i livet. Jeppesen eide denne tro på socialismen, og den samme uutslukkelige glød som vi finner hos bærerene av de store epokegjørende ideer. Troen og troskapen mot livskallet var Jeppesens styrke i disse år.

Troen og viljen berget ham over motstanden, beseiret den og skjenket ham den største glede et menneske kan nå: vissheten om at ens arbeide lever videre i vekst fra år til år.

Jeppesen var født 16 mars 1858 i København og måtte allerede i barneårene ut for å tjene til livets opphold. Som ung gutt arbeidet han i cigarbranchen, og som børstenbinder. Han blev grepet av de socialistiske ideer som på den tid brøt sig frem i Danmark.

I mai måned i 1878 — 20 år gammel — reiste han til Norge. Det var hans utfartstrang som bragte ham hit, han vilde se sig litt om i verden. Jeppesen slo røtter her, og blev banebryteren for socialismens verdensidé og bevegelsens første agitatoriske kraft gjennom en lang årrekke. Han tok arbeide som børstenbinder og var i adskillige år beskjeftiget i dette fag.

Da Den socialdemokratiske Forening blev stiftet i 1885, blev Jeppesen medlem, og hans aktive deltagelse i møtene og diskusjonene viste straks at man her stod overfor en sjelden kraft. Han blev en forgrunnsskikkelse i den socialistiske agitasjon, og allerede i 1886 valgtes han til foreningens formann. Den 19 desember 1885 skrev han sin første artikkel i «Vort Arbeide», og fra 1887 stod han som redaktør for bladet, hvis navn da var endret til «Social-Demokraten».

På arbeidermøtet i Arendal 21 og 22 august 1887, da Det norske Arbeiderparti blev stiftet, var Jeppesen en av dem som gjorde sig særlig bemerket. Han stod som forslagsstiller til flere resolusjoner. Den ene av disse stiller krav på en lov om normalarbeidsdag og forbud mot barns arbeide i fabrikker.

To år efter — i 1889 — var Jeppesen utsending fra det norske parti til den internasjonale socialistkongress i Paris, hvor 1 mai blev innstignert som internasjonal demonstrasjonsdag for 8-timersdagen.

I de første år av Jeppesens virksomhet i Norge ledet han også mange faglige kamper, bl. a. den bekjente fyrstikkarbeiderstreik i 1889.

I 1890 valgtes Jeppesen til partiets formann, og innehadde denne stilling til 1892. Samtidig gikk han av som «Social-Demokraten»s redaktør.

Fra 1894 til 1897 var han atter partiets formann. Da Arbeiderpartiet i 1898 for første gang rykket inn i Oslo bystyre blev Jeppesen dets førende kommunalpolitiker.

I 1906 stod han påny som redaktør av «Social-Demokraten». Bevegelsen var nu i rik vekst, og situasjonen forsåvidt en helt annen enn i hans første redaktørperioder. Han var redaktør til 1912, og gikk da av som følge av Stavanger-landsmøtets stilling til forbudssaken. Men han fortsatte som medarbeider i flere år, og merket —pp— var kjent og skattet av avisens stadig økende antall lesere.

Oslos ordfører fra 1917—20 og medlem av en rekke kommunale utvalg. Han satt i bystyret navbrutt i alle år fra 1898 til 1925.

I partisplittelsens år inntok han en mer tilbaketrukket stilling. Hans svekkede helbred var begynt å gjøre sig gjeldende. Han var dog hele tiden medlem av Det socialdemokratiske Parti. Det var en stor og lykkelig dag for Jeppesen, da det skilte atter bøide sig sammen, og arbeiderklassens samling blev en kjensgjerning.

Carl Jeppesens arbeidsdag i vår bevegelse har vært lang og krevende; hans død vil lyse fremover i tiden, og hans navn minnes.

*

På sykesengen uttalte Jeppesen til sine nærmeste venner at han ikke ønsket kransepålegning på kisten. Bisettelsen foregikk i Krematoriet på Vestre Gravlund lørdag 1 februar.

Kisten var smykket med det røde flagg. Representanter for arbeiderorganisasjonene, partifeller og venner, medlemmer av Stortinget og Kommunestyret var møtt frem. Sverre Iversen holdt minnetalen.

Efter talen sang forsamlingen Jeppesens gamle karakteristiske sang: Troen kan berge flytte.

Til tonene av Chopins Preludium blev kisten senket.

1930.

De begivenheter som har preget partiets virksomhet i året 1930 og som helt og fullt har lagt beslag på partimedlemmenes oppmerksomhet og arbeidskraft, er partiets landsmøte og stortingsvalget.

Landsmøtet som var det første etter den store samlingskongressen, blev således det første ordentlige arbeidsmøte etter samlingen.

Det var derfor naturlig at dette møte i høi grad kom til å beskjef-tige sig med spørsmål som fastslo den prinsipielle kurs partiet skulde følge, og likeledes trakk op linjene for partiets praktiske og organisa-toriske arbeide.

Landsmøtet blev derfor omfattet med den største oppmerksomhet av alle medlemmer og organisasjoner, og blev hvad representasjonen angår det største i partiets historie, når man undtar samlingskongres-sen. Det var således en veldig mønstring av partiets aktive krefter, og de beslutninger landsmøtet fattet, bidrog mektig til å skape øket interesse om partiets politikk.

Umiddelbart etter landsmøtet tok valgforberedelsene fatt. Og det blev av våre partifeller utført et storstilet og målbevisst arbeide. Det blev stiftet nye foreninger hvor partiet ingen hadde, og gamle forenin-ger kom i aktivitet.

I årets løp er stiftet 104 arbeiderlag, 19 kvinneavdelinger og 35 ungdomslag, og 15 fagforeninger er i løpet av året tilmeldt partiet. Partiets medlemstall er i året øket med 3598 og har passert 80 000.

Ved siden herav er agitasjons- og opplysningsvirksomheten drevet med større kraft enn nogensinne, og alt lå derfor til rette for et godt resultat ved stortingsvalget. Når valgresultatet allikevel ikke tallmes-sig viste et gunstig resultat, kan det neppe påvises nogen enkeltårsak herfor. Skulde man søke etter årsakene, kan hovedtyngden sikkert legges på den depresjonsbølge som har gjort sig merkbart gjeldende i alle land og som også meldte sig med hele sin tyngde her hjemme og gav reaksjonen lettere spill enn før.

Ser man valgresultatet med dette som bakgrunn og dessuten tar hensyn til at partiet for første gang stod overfor et samlet borgerskap

Møter.

Centralstyret har i årets løp holdt 22 møter og behandlet 329 sa-ker. Dessuten er holdt 2 fellesmøter med stortingsgruppen. I disse møter er b handlet 3 saker.

Landsstyret har vært samlet til møter 4 ganger og behandlet 44 saker.

I alt er holdt 28 møter og behandlet 377 saker.

Landsstyret behandlet i møter 18—19 januar regnskaper og bud-getter. Videre behandledes innstillinger til landsmøtet om forandring av partiets lover, forandring av prinsipielle program, interansjonale forbindelser, faglige retningslinjer, partiets arbeide for kooperasjonen, partiets stilling til regjeringsspørsmålet.

som ofret umåtelige summer og som drev den mest ufysiske agitasjon, er det all grunn til å være tilfreds med resultatet.

Når partiet under en pågang som den det var utsatt for ved siste valg, klarte å holde stillingen som landets største politiske parti, vidner det om hvor sterkt Det norske Arbeiderparti er forankret i det brede lag av folket og om hvor rotfestet den sosialistiske idé er i vårt land.

Året 1930 viser en god status for partiet. Medlemstallet er øket og nye foreninger kommet til. Partiet har ikke bare vokset i høiden, men også i bredden. Dette gir rike løfter for de år som kommer, og det skal vise sig at motgangen har bidratt til å stålsette medlemmenes vilje til nye og større tak for socialismens seier.

I møte dagen før landsmøtet behandlet landsstyret forslag til stortingsprogram, taktikk ved stortingsvalget, kommuneprogram, partiets stilling til sprog- og andre kulturspørsmål, tollspørsmålet, retningslinjer for opplysningsvirksomheten og innstilling om partiets stilling til Arbeidernes Idrettsforbund.

Det av landsmøtet valgte landsstyre holdt et kort møte umiddelbart etter landsmøtets avslutning 16 mars. Møtet bemyndiget centralstyret til å behandle de av landsmøtet oversendte forslag.

I forbindelse med landsarbeiderstevnet i Trondheim holdt landsstyret møte 21 juli. Møtet vedtok stortingsprogrammet. Centralstyret blev bemyndiget til å fortsette arbeidet som var innledet for internasjonal samling og som er omtalt under beretningens avsnitt om Internasjonale forbindelser. Videre blev behandlet spørsmålet om ensartet regnskapsordning for partipressen og spørsmålet om økonomisk samarbeide mellom partiets lokalpresse, og Pressekontorets virksomhet. Det blev vedtatt beslutning vedrørende partiets stilling til representasjon likeover kongehuset.

I anledning av den finske Lappobevegelses terror likeoverfor den finske arbeiderklasse blev det vedtatt en protestuttalelse.

Partikontoret.

Foruten formannen, har personalet ved kontoret vært: Thina Thorleifsen, kvinnesekretær, K. M. Nordanger, kommunalsekretær, Haakon Lie, sekretær for opplysningsvirksomheten, og Hjalmar Dyrendahl, kontorsekretær. Dessuten har Olav Oksvik fungert som sekretær i de måneder av året han ikke har vært på Stortinget. Oksvik fratrådte sin stilling ved årets utgang.

Det øvrige personale har vært: Kontordame og felles med forlaget kassererske og visergutt.

Representasjon.

Centralstyrets medlemmer i kvinnesekretariatet har vært Valdemar Nielsen og Eugen Pettersen med Erling Anthonsen som varamann. I ungdomsfylkingens centralstyre har Einar Gerhardsen vært partiets representant med Oscar Torp som varamann.

Edv. Bull og Martin Tranmæl deltok som partiets representanter på en konferanse i Apeldorn i Holland 12—13 mai sammen med representanter for venstrefløyen i det hollandske socialdemokratiske parti og fra det engelske uavhengige arbeiderparti. Konferansen drøftet retningslinjer for en revolusjonær samling av de sosialistiske partier. Ny

konferanse blev holdt 11—12 august i Welwyn i England, og til denne møtte G. Natvig-Pedersen som partiets representant. Om forhandlingene på disse konferanser henvises til beretningens punkt: Internasjonale forbindelser.

På Norges Badesforbunds landsmøte i Trondheim 17—18 juli deltok Ivar Skjånes som representant for partiet.

Centralstyret har vært representert ved de fleste distriktsorganisasjoners årsmøter. Således på Hedmark Arbeiderpartis årsmøte møtte Oscar Torp, Sogn og Fjordane: Gunnar Ousland, Inntrøndelag: Oscar Torp, Sør-Trøndelag: Oscar Torp, Søndmøre og Romsdal: K. M. Nordanger, Nord-Troms: K. M. Nordanger, Aust-Agder: Oscar Torp, Gudbrandsdalen: Valdemar Nielsen, Østfold: Oscar Torp, Nordre Hjelgeland: K. M. Nordanger, Telemark: Oscar Torp, Hordaland: Martin Tranmæl, Akershus: Oscar Torp.

Landsmøtet.

I dagene 14—16 mars holdtes partiets 28de ordinære landsmøte i Oslo. Foruten behandlingen av beretning og regnskaper blev det foretatt lovforandringer, vedtatt å utskrive ekstrakontingent i 1931, forandring av det prinsipielle program, antimilitære retningslinjer, retningslinjer for partiets internasjonale arbeide, faglige retningslinjer, retningslinjer for arbeide for kooperasjonen, tollspørsmålet, regjeringsspørsmålet, retningslinjer og taktikk ved stortingsvalg og kommunevalg, retningslinjer for opplysningsvirksomheten, forholdet til Arbeidernes Idrettsforbund, og partiets stilling til språk og andre kulturspørsmål.

Fra partiavdelingene deltok 337 representanter og central- og landsstyrets medlemmer, og medlemmer av særskilte komitéer som hadde forberedt saker til landsmøtet.

Som gjester deltok formannen i det engelske uavhengige arbeiderparti (I. L. P.) James Maxton, Chr. Hornsrud og Olav Scheflo som representanter for stortingsgruppen, Jens Teigen fra landsorganisasjonen, Johs. M. P. Ødegaard fra samarbeidskomitéen, Arnfin Vik fra ungdomsfylkingen og Thorvald Olsen fra Arbeidernes Idrettsforbund.

Utvalg og komitéer.

Efter landsmøtet 14—16 mars har de faste utvalg og komitéer hatt følgende sammensetning:

Agitasjonsutvalg: Oscar Torp, formann, Martin Tranmæl, Einar Gerhardsen, Valdemar Nielsen, Thina Thorleifsen med Hjalmar Dyrendahl som sekretær.

Internasjonale utvalg: Edv. Bull, formann, Haakon Meyer, Magnus Nilssen, Martin Tranmæl, Oscar Torp, Halvard Olsen med Finn Moe som sekretær.

Arbeiderbladets kontrollkomité: Oscar Torp, formann, Valdemar Nielsen, A. E. Gundersen og Einar Gerhardsen valgt av centralstyret, Amandus Holte med Olaf Eriksen som varamann fra Oslo Arbeiderparti, Karl Andersen med Ole Hagen som varamann fra Akers Arbeiderparti, Edv. Mørk fra Oslo og Omegns faglige Samorganisasjon, Arnold Wik som representant for redaksjonspersonalet og Harald Bjørnstad for personalet i ekspedisjonen. Bladets disponent er komitéens sekretær.

Kooperative utvalg: Alfred Madsen, formann, Sven Svensson, sekretær, Sigrid Syvertsen, Jens Teigen og Bjarne Jullum.

Landsboligutvalg: Randolph Arnesen, formann, Arnold Wik, sekretær, A. E. Gundersen, Nanna Broch og Arthur Karlsen.

Programkomitéen: Landsmøtet valgte følgende som medlemmer til komité til utarbeidelse av forslag til revisjon av det prinsipielle program: Oscar Torp, Edv. Bull, Magnus Nilssen, Halvard Olsen, Alfred Madsen, Martin Tranmæl og Kristian Hansen.

I møte 15 desember besluttet centralstyret å foreslå for landsstyret komitéen utvidet med 4 medlemmer og innstillet på følgende: Johan Nygaardsvold, Aldor Ingebrigtsen, Peder Vestad og Aasmund Kulien. Ved skriftlig votering blandt landsstyrets medlemmer blev disse valgt.

Partiets og landsorganisasjonens samarbeidskomité ● Oscar Torp og Martin Tranmæl med Valdemar Nielsen som varamann fra partiet, Halvard Olsen og Johs. M. P. Ødegaard fra landsorganisasjonen.

Idrettkomitéen: Oscar Torp, Einar Gerhardsen med Martin Tranmæl og Hjalmar Dyrendahl som varamenn fra partiet.

Felleskomitéen for opplysningsvirksomheten: Oscar Torp, formann, og Einar Gerhardsen fra partiet, Halvard Olsen og Valdemar Nielsen fra landsorganisasjonen, Finn Moe og Hjalmar Dyrendahl fra ungdomsfylkingen med Hakon Lie som sekretær.

Arbeidernes Aktietrykkeris styre: Oscar Torp, formann, Valdemar Nielsen, Jens Teigen, Torbjørn Henriksen, Max Madle og Tor Eriksen. Varamenn: Martin Tranmæl, Einar Gerhardsen, Thina Thorleifsen, Rolf Olsen og Andr. Bøe.

Organisasjons- og medlemsoversikt.

Kongsberg Arbeiderparti som har stått direkte tilsluttet landspartiet er av centralstyret pålagt å tilmelde sig Buskerud Fylkesparti fra 1 oktober.

I årets løp er stiftet og tilmeldt partiet 104 arbeiderlag og 15 fagforeninger. Dessuten er stiftet 19 kvinnegrupper og 35 ungdomslag. Kvinnegruppene er ikke medtatt som enkeltstående foreninger i medlemsstatistikken og bare 5 av de nye ungdomslag er medtatt i statistikken. Av distriktsorganisasjonenes rapporter fra 4. kvartal fremgår at enkelte av de foreninger som blev medtatt i organisasjonsoversikten i 1929 som ikke har sendt rapport for 4. kvartal 1930. Den effektive fremgang i antall foreninger kommer således ikke helt til uttrykk ved sammenligningen av antall foreninger i beretningen 1929. Og på grunn av denne manglende presisjon i rapportvirksomheten gir heller ikke det opførte medlemstall beskjed om den virkelige fremgang.

Forenings- og medlemstall er satt op efter sammendrag av de rapporter som distriktsorganisasjonene har mottatt fra avdelingene.

Organisasjonsoversikt ved årsskiftet 1930—1931.

Nr.	Organisasjon	Antall by- partier	Antall for- eninger	Antall med- lemmer	Derav kvinner
1	Østfold	4	115	4 650	910
2	Akershus	1	149	4 825	1 055
3	Hedmark	2	158	3 655	500
4	Gudbrandsdalen	1	51	1 265	190
5	Opland	1	70	2 213	220
6	Buskerud	2	151	4 648	694
7	Vestfold	5	70	2 430	350
8	Telemark	5	67	3 400	295
9	Aust-Agder	4	43	1 413	279
10	Vest-Agder	3	42	1 074	100
11	Rogaland	4	49	1 027	121
12	Hordaland	-	61	1 215	104
13	Sogn og Fjordane	1	43	750	27
14	Søndmøre og Romsdal	2	24	526	145
15	Nordmøre	1	34	1 248	127
16	Sør-Trøndelag	1	69	1 451	197
17	Inn-Trøndelag	2	56	1 037	194
18	Namdal	1	25	1 060	258
19	Sør-Helgeland	1	7	142	10
20	Nord-Helgeland	-	17	347	18
21	Nordland	1	38	780	101
22	Nordre Salten	1	22	755	94
23	Trondenes	1	4	210	10
24	Senjen	-	4	136	-
25	Nord-Troms	1	46	948	160
26	Finnmark	2	19	474	95
27	Oslo	1	120	33 302	7 000
28	Drammen	1	26	1 246	138
29	Stavanger	1	20	1 956	180
30	Haugesund	1	5	155	72
31	Bergen	1	38	886	105
32	Trondheim	1	17	953	149
Tilsammen		53	1 660	80 177	13 898

Av disse fremgår at partiet ved årsskiftet hadde 80 155 medlemmer, herav var 1 400 kvinner. Tilveksten i medlemstallet fra forrige år utgjør 3 576, herav 949 kvinner.

Agitasjonen.

Agitasjonsvirksomheten har vært drevet intenst gjennom hel året. De første måneder av året blev det lagt særlig vekt på stiftelse av nye foreninger.

I sommermånedene blev det holdt en rekke store stevner.

Fra midten av august måned satte den egentlige valgkamp inn. Om denne er det særskilt avsnitt under beretningen om stortingsvalget. Hvor mange foredrag det i årets løp er holdt i tilslutning til partiet er det ikke mulig å gi nogen fullstendig oversikt over. Det er fremdeles foredragsholdere som ikke sender inn opgaver over de foredrag de har holdt. Men efter den oversikt som vi har fra de partifeller som har sendt inn opgave, er det holdt 4 455 foredrag. Herav 336 foredrag 1 mai.

Agitasjonsreiser.

Aldor Ingebrigtsen i Troms og Nordland.

I september og oktober reiste Aldor Ingebrigtsen på foredrags-turné i Troms og Nordland. Ingebrigtsen talte på følgende steder: Gåsvær, Laukvik, Vengsøen, Grøtfjord, Tromsvik, Mjølvik, Engvik, Trettevold, Skarsfjord, Signaldalen, Kitdal, Lyngseidet, Oksvik, Kvalvik, Furufjorden, Skibotten, Storeng, Nordkjøsbotten, Storsteinnes, Tennes, Ramfjordbotten, Andersdal, Henrikvik, Ersfjord, Kjosen, Åndervåg, Ånstad, Igeland, Bolla, Hamnvik, Foldvik, Gratangsbotten, Hesjeberg, Myrlandshaugen, Grøsnæs, Breivold, Forså, Sør-Roldnes, Hellern, Grovfjorden, Sandstrand, Skånland, Sørvikmark, Fauskevåg, Gausvik, Breistrand, Tysfjord (3), Anfinset, Svartskar, Lødingen, Moelv i Kvedfjord, Hunstad i Kvedfjord, Kveøy i Kvedfjord, Harstad, Bjørrelvnes, Bosfjord, Sultenvik, Målsnes, Sørrelvmoen, Havnvåg, Mestervik, Kirkesdalen, Moen i Målselv, Vikingheimen, Takelvdal, Lunde, Rossvold og Øverbygd. Tilsammen 70 foredrag.

Olav Oksvik i Sogn og Fjordane.

Olav Oksvik har foretatt 3 agitasjonsturnéer i Sogn og Fjordane i juni, september og desember. På disse turnéer har han holdt foredrag på følgende steder i Indre Sogn: Skjolden, Luster, Nes, Jostedal, Ma-

rifjæren, Havslo, Solvarn, Sogndal, Amble. I Ytre Sogn på følgende steder: Adneland, Barkenes, Dalsøyra, Eidsbotten, Hoveland, Opdalsøyra, Østgulen, Tokla, Brekke, Trædal, Lavik, Søland, Lervik, Hyllestad, Askevold. Og i Nord- og Sønnfjord: Raudeberg, Måløy, Svelgen, Bremanger (2), Kalvåg, Høidalsfjord, Standal og Florø. Tilsammen 32 foredrag.

Olav Oksvik i Møre.

I oktober måned reiste Oksvik på agitasjonsturné i Møre og talte på følgende steder: Syvdsbot, Haugsbygda, Leikogn, Alvestad, Brattvåg, Glomstetbygda, Sekken, Vågsstranda, Innfjorden, Veblugsnes, Verma, Marstein, Isfjorden, Åndalsnes, Eidsbygda, Rødven, Holmenstrand, Holm, Mittet, Visdalen, Eikesdal, Erisfjord, Buggestrand, Eidsøra, Øksendal, Ulvunsfjord, Kvande, Rindalen (2), Surna (2), Åsgård, Halså, Enge, Storlandet, Øre, Battenfjord, Angvik, Kleive, Hjelset og Skodje. Tilsammen 41 foredrag.

Olav Oksvik i Hordaland.

På en agitasjonstur i Hordaland i september talte Olav Oksvik på møter på følgende steder: Skånevik, Etne, Ølen, Hvalen, Uskedal, Rosendal, Oma, Bru, Røyrvik, Skutevik, Jondal, Lervik, Ask, Fjeld (4) og Mosterhavn. Tilsammen 18 foredrag.

Thina Thorleifsen på turnéer i Vest-Agder, Aust-Agder og Rogaland.

I februar reiste Thina Thorleifsen på en ukes turné i Vest-Agder. Hun talte på følgende steder: Kristiansand, Vennesla (2), Vågsbygden, Mandal, Farsund, Liknes og Røyknes. Tilsammen 8 foredrag.

På en 3 ukers turné i Rogaland i mai måned talte Thina Thorleifsen på følgende steder: Koppervik, Vigsnes, Skudesnes, Sauda, Jørpe-land, Sandnes (2), Madle, Olftedal, Ålgård, Bryne, Egersund, Moi, Sogndal, Stavanger, Haugesund, Nestun og Voss. Tilsammen 18 foredrag.

På en 8 dagers turné i Aust-Agder i september på følgende steder: Østre Tromøy, Vestre Tromøy, Eydehavn (2), Froland, Ubergmoen, Arendal, Flaten, Åmli, Hønekleiv, Evne, Lillesand, Sparås, Mjøvaten, Risør og Gjerstad. Tilsammen 16 foredrag.

I alt 42 foredrag.

Olav Steinnes i Vest-Agder.

Fra 10—30 august reiste Olav Steinnes på agitasjon i Vest-Agder og holdt foredrag på følgende steder: Hægeland, Homme, Røyknes,

Vennesla, Holum, Landal, Bjelland, Åserall, Halse, Søgne, Kristiansand, Vågsbygd, Tonstad, Hildra, Drangeid, Kvinesdal, Liknes, Lista og Farsund. Tilsammen 19 foredrag.

Olav Steinnes i Telemark.

I Telemark reiste Olav Steinnes på agitastjurné i oktober måned og holdt foredrag på følgende steder: Lande, Gjerpen (3), Heddal, Ulefoss (2), Hovin, Vinje, Rauland, Rjukan (2), Mæl, Moum og Vemork. Tilsammen 15 foredrag.

Helga Karlsen på Vest- og Sørlandet.

I tiden 1—14 september reiste Helga Karlsen på agitastjurné på Vest- og Sørlandet.

Hun talte på følgende steder: Odda, Tyssedal, Haugesund, Skudenes, Kopervik, Sandnes, Stavanger, Egersund, Moi, Flekkefjord, Kvinesdal, Konsmo, Mandal, Mosby, Kristiansand og Vennesla. Tilsammen 16 foredrag.

Johan Nygaardsvold i Fosen.

Johan Nygaardsvold foretok en agitastjurné i Ytre Fosen fra 22 september til 9 oktober og holdt foredrag på følgende steder: Sandviksberget, Osen, Bessaker, Roan, Kiran, Eidem, Å, Vallersund, Øksvold, Bjørn, Uthaug, Ophaug, Sandstad, Fillan, Kverva, Titran, Bækken, Klauva, Mellandsjø, Vinjeøra og Kyrksæterøra. Tilsammen 21 foredrag.

Johan Wiik i Namdal.

I oktober måned reiste Johan Wiik på agitastjurné i Namdal. Han holdt foredrag på følgende steder: Salsbruket, Kolvereid (2), Foldereid (2), Kongsmo, Høilandet (2), Vasbotten, Mælen, Namskogen, Gjersvik, Røyrvik, Gartland, Sandøldalen, Nordli, Sørli, Salsnes, Statland, Skomsvold, Klinga og Vemundvik. Tilsammen 22 foredrag.

Anders Lothe i Sogn og Fjordane.

Anders Lothe reiste på agitastjurné i Sogn og Fjordane i september og oktober og talte på følgende steder: Førde, Årdal (3), Luster (3), Jostedal (2), Hafslo (3), Sogndal, Aurland (4), Borgund, Lærdal, Leikanger (3), Balestrand, Vik, Gaular (3), Innvik (2), Stryn (2), Hornindal, Eid, Davik, Gloppen (2), Breim, Jølster (2), Fjølir (4), Gulen, Askvoll (2), Nord Vågsøy (2), Sør Vågsøy, Selje, Kinn (3), Bremanger, Naustdal, Bru og Florø. Tilsammen 57 foredrag.

Olaf Johansen i Nordland fylke.

Fra 18 september til 10 oktober reiste Olaf Johansen på agitasjon i Nordland fylke. Johansen holdt foredrag på følgende steder: Norfoll, Leines, Kosmo, Jordbru, Sulitjelma, Fauske, Skutvik, Hammarøi, Skagstad, Våg, Rognan, Russanås, Bodø, Nyvåg, Eide, Lekang, Melbo, Holmstad, Jennestad, Siggerfjord, Sortland, Dverberg, Bjørnskind, Haugnes, Bleik, Andenes, Svolvær, Glomfjord, Staveng og Glein. Tilsammen 30 foredrag.

Olav Versto i Telemark.

I september—oktober reiste Olav Versto på agitasjonstur i Telemark. Han talte på følgende steder: Drangedal (4), Sannidal, Skåtøy, Bamle (4), Eidanger (4), Nisserdal, Treungen, Vrådal, Vråliosen, Lårdal (4), Miland, Fesungdal, Brunkeberg, Seljord, Flatdal, Fjågesund, Kilen, Veum, Fyresdal, Øyfjeld, Morgedal, Dalane, Seljord, Dalen, Mo, Vinje og Haukeli. Tilsammen 39 foredrag.

Johs. Bøe i Sogn og Fjordane.

I september måned reiste Johs. Bøe på agitasjonsturné i Sogn og Fjordane og holdt foredrag på følgende steder: Nord-Våksøy, Måløy, Bryggja, Davik, Eid, Hjelle, Heggjabygda, Markene, Hjelle i Opstryn, Ner-Stryn, Olden, Innvik, Hyen, Gloppen, Breim, Skei og Ålhus og Vassenden i Jølster, Halsen, Viksdalen, Florø og Bygstad. Tilsammen 22 foredrag.

Kr. Berg i Finnmark.

Fra 20 september til 19 oktober reiste Kr. Berg på en sammenhengende turné i Finnmark og holdt foredrag på følgende steder: Sørvær, Brevikbotten, Hasvik, Akkerfjord, Øksfjord, Loppa, Tappeluft, Langfjordbotten, Kvalsund, Måsøy, Havøysund, Hjelvesøy, Gjesvær, Skarsvåg, Honningsvåg, Kistrand, Russenes, Kolvik, Lakselv, Børselv, Kjøllefjord, Sjøtningberg, Berlevåg, Gamvik, Havningberg, Båsfjord og Mehamn. Tilsammen 27 foredrag.

Andreas Moan i Nordland.

I de siste 5 uker før valget reiste Andreas Moan på en sammenhengende turné i Nordland fylke. På turen holdt han foredrag på følgende steder:

Indyr, Sørfinset, Forstranda, Reipå, Spildra, Glomfjord, Meløy (2), Omnes, Halså, Enga, Vasdal, Fleinvær, Sørarnøy, Husvær, Sandnessjøen, Bardal, Hemnes, Utskorpen (2), Nesna, Halsøy, Minland, Tjøtta, Bratland, Rødøy, Engan, Styrkenes, Kvarv, Ånsvik, Djupvik, Strømdal, Rognan, Fineid og Sørfold. Tilsammen 35 foredrag.

M. Foshaug i Troms.

Fra 28 september til 19 oktober reiste M. Foshaug på en sammenhengende turné i Troms fylke og holdt foredrag på følgende steder: Karlsøy (5), Lyngen (3), Tromsøysund (2), Balsfjord (6), Bardu (3), Salangen (3), Lavangen, Tranøy (2), Sandtorg (3), Kvæfjord (3), Lenvik (2), Sørreisa (3), Målselva (9), Kjila, Fauskevåg, Gausvik, Engenes og Topsund. Tilsammen 50 foredrag.

Fr. Monsen i Trøndelag og på Vestlandet.

I oktober måned reiste Fr. Monsen på en sammenhengende turné i Trøndelag og på Vestlandet.

I Trøndalag talte Monsen på følgende steder: Bangsund, Namsos, Haran, Grong (3), Snåsa, Steinkjer og Trondheim.

Og på Vestlandet: Kristiansund, Ålesund, Molde, Hordabø, Fana (2), Bergen, Haus (2), Evanger og Dale. Tilsammen 20 foredrag.

Cornelius Enge i Nordland.

Under valgagitasjonen reiste Cornelius Enge på agitasjon i Nordland og talte på følgende steder: Brønnøy (6), Velfjord (2), Vik (4), Vefsna (3), Lofoten (5), Bindal (2) og Bodø. Tilsammen 23 foredrag.

Sverre Støstad i Nordmøre.

Fra 25 september til 10 oktober foretok Sverre Støstad en agitasjonsreise på Nordmøre og talte på følgende steder: Stemshaug, Aure, Enge, Dahle, Kristiansund (2), Bruhagen, Bodalen, Langøya, Bremnes, Eide, Graven, Grøa, Sundalsøra, Meisingseth, Thorjolvågen, Tingvold, Strømsnesset, Todalen, Surndal (2), Rindal (2). Tilsammen 23 foredrag.

Johan Falkberget i Sør-Trøndelag.

Siste 4 uker før valget reiste Johan Falkberget på agitasjon i Sør-Trøndelag og talte på følgende steder: Selbu (5), Tydal (2), Klæbu, Flå, Lundamo, Tømmerdalen, Rognes, Budal, Singsås, Holtålen, Fannrem, Svorkmo, Storås, Stamnan, Berkåk, Opdal (4), Brekken, Røros landsogn og Glomos. Tilsammen 27 foredrag.

Olav Scheflo i Rogaland.

På en turné i Rogaland i tiden 21 september til 6 oktober talte Olav Scheflo på følgende steder: Ålgard, Bryne, Varhaug, Stavanger, Sanda, Jørpeland, Hetland, Sokndal, Heskestad, Moi, Egersund, Klepp, Sandnes, Karmøy (3) og Haugesund. Tilsammen 17 foredrag.

Harald Langhelle i Indre Fosen.

Siste uke før valget reiste Harald Langhelle på agitasjon i Indre Fosen og talte på følgende steder: Hemnskjell, Hellandsjø, Ytre Snildfjord, Krogstadøra, Åstfjorden (2), Vingvågen, Kongensvold, Stavøy og Mølnbukt. Tilsammen 10 foredrag.

K. Bergsvik i Hordaland.

I september—oktober reiste K. Bergsvik på agitasjonsturné i Hordaland og talte på følgende steder: Instanes, Lofthus, Odda, Røldal, Gravin, Herdla (5), Hamre (3), Lindås, Hosanger, Bremnes (2), Alværund, Fusa, Strandvik (2), Haus (4), Austreim (3), Askøy, Voss, Bruvik (2), Åsane og Samnanger. Tilsammen 35 foredrag.

A. Buen i Møre.

I tiden 19 september — 7 oktober foretok A. Buen en agitasjonsreise på Søndmøre.

På turen talte han på følgende steder: Hareide, Ulsteinvik, Fosnavåg, Moltustranda, Gjersvik, Brautaset, Ørsta, Laustad, Volda, Folkestadbygda, Austafjord, Bondalen, Hellesylt, Sylte i Valdalen, Tafjord, Stranda, Vaksvik, Ørskog, Vestnes, Tressfjord, Fiksdal, Spjelkavik, Ålesund. Tilsammen 23 foredrag.

Olav Scheflo i Trøndelag.

I siste uke før valget talte Olav Scheflo på følgende steder i Trøndelag: Opdal, Kopperå, Meraker, Lånke, Stjørdal, Åsen, Skogn, Frol, Røra, Sparbu, Sandvollan, Verdal, Malvik, Kvål, Soknedal. Tilsammen 15 foredrag.

Lars Moen på Opland.

Fra 4—13 oktober reiste Lars Moen på agitasjon på Opland.

Han holdt 13 foredrag på følgende steder: Vardal, Vestre Toten, Lunner, Lesja, Skreivold.

Rolf Gerhardsen i Trøndelag og Hedmark.

I september måned reiste Rolf Gerhardsen på en agitasjonstur i Trøndelag og Hedmark for ungdomsfylkingen.

Han talte på følgende steder: Trondheim (2), Orkanger, Løkken, Hommelvik, Røros (2), Tynset (2), Foldal (2), Dovre (2). Tilsammen 13 foredrag.

Alb. Moen i Namdal.

I dagene 4—8 oktober reiste Alb. Moen på agitasjon i Namdal. Han holdt foredrag på følgende steder: Klinga, Lausnes, Vik, Einevik, Hårnes, Jøssund, Bangdal og Bangsund. Tilsammen 8 foredrag.

Johan Jensen i Buskerud.

På en bilturné i Buskerud i oktober måned holdt Johan Jensen 26 foredrag.

Nils Steen i Buskerud.

På en bilturné i Buskerud under valgkampen holdt Nils Steen 30 foredrag.

Olav Sæter i Trysil.

Fra 27 september til 5 oktober reiste Olav Sæter på agitasjonstur i Trysil og holdt 15 foredrag på turen.

Paul Dahlø i Fosen.

I oktober reiste Paul Dahlø på en agitasjonstur i Ytre Fosen. På turen holdt han foredrag på 23 møter.

Kr. Rothaug i Inntrøndelag.

Fra 11—19 oktober reiste Kr. Rothaug på agitasjonstur i Inntrøndelag og talte på følgende steder: Verdal (4), Stjørdal, Leksvik, Mosvik, Ytterøy, Frosta, Meråker. Tilsammen 10 foredrag.

Alfred Madsen i Nord-Norge.

I dagene 28 september — 6 oktober foretok Alfred Madsen en agitasjonstur i Nord-Norge og talte på følgende steder: Alstahaug, Sannessjøen, Bodø, Fauske, Løddingen, Tromsø, Hammerfest, Harstad, Kvæfjord, Svolvær, Ballangen, Narvik. Tilsammen 12 foredrag.

Johan Schvingel og Kr. Kristensen på foredragsturné med filmen «Giftgass».

Johan Schvingel og Kr. Kristensen reiste på foredragsturné med antikrigsfilmene Giftgass. Johan Schvingel holdt i forbindelse med fremvisning av filmene foredrag på følgende steder: Gjøvik, Lillehammer, Hommelvik, Orkanger, Meråker, Sparbu, Verdalen, Steinkjer, Ranheim, Kristiansund, Alesund, Bergen. Møtene var i alt besøkt av 3000 mennesker.

Kr. Kristensen besøkte følgende steder: Brevik, Skotfoss, Risør, Tvedestrand, Arendal, Kristiansand, Mandal, Farsund, Flekkefjord, Stavanger, Egersund, Skudenes, Haugesund. Møtene var i alt besøkt av 5500 mennesker.

Enkeltforedrag.

Oscar Torp: Oslo (49), Tønsberg (2), Bergen (4), Moss (2), Kristiansand (2), Hamar, Trondheim (2), Askim, Larvik, Aker (2), Klæbu, Drammen (2), Rjukan, Horten, Eina, Hov i Land, Fagernes (2), Ringsaker (5), Lillestrøm, Nes i Akershus, Røiken (2), Gran (3), Gjøvik, Langesund, Stathelle, Tromøy (2), Åmli, Vegardshei (2), Kongsberg, Notodden, Porsgrund, Skien, Brevik, Halden og Oppegård. Tilsammen 102 foredrag.

Martin Tranmæl: Oslo (42), Lillestrøm (2), Drammen (3), Bergen, Asker, Odda (2), Tyssedal, Ullensvang, Øystese, Nordheimsund, Ålvik, Granvin, Bagn, Fagernes, Aurdal, Sandefjord, Svarstad, Kongsberg, Svene, Lyngdal, Flessberg, Lommedal, Surendal, Sunndal (2), Simensbråten, Porsgrund, Moss (2), Kambo, Austmarka, Trondheim (4), Sigdal (2), Notodden, Strømmen (2), Østre Slidre (2), Vang i Valdres, Vestre Slidre, Hannestad, Kjelsås, Tomter, Spydeberg, Tåsen, Roverud, Grue (2), Åsnes (2), Ås, Vestfossen, Farvollen, Noragutu, Hamar, Bynes, Klæbu, Bygdø, Greåker, Sarpsborg, Jevnaker, Østre Jevnaker, Norderhov og Grorud. Tilsammen 113 foredrag.

Einar Gerhardsen: Lillestrøm, Drammen (2), Moss, Oppegård, Laksevåg, Høyanger (4), Sandvika, Trondheim, Hokksund, Høybråten, Lørenskog, Helviktangen, Ski, Simensbråten, Strømmen, Høvik, Larvik, Raufoss, Gjøvik og Oslo (63). Tilsammen 86 foredrag.

Thina Thorleifsen: Gulsbogen, Tyristrand, Skotselven, Hakadal, Furnset, Askim, Ringebu, Røyken, Hokksund, Sandefjord (2), Sande, Ringsaker, Moelv, Ski, Rjukan, Atrå, Mæl, Lillestrøm, Grorud, Torsnes, Gresvik, Spærøy, Høybråten, Hamar, Nybergsund, Trysil (3), Eltedal, Grefsen, Tønsberg, Nøtterøy, Sandherad, Brumunddal, Eidskog (2), Strømmen, Åkrene, Tåsen og Oslo (12). Tilsammen 52 foredrag. Dessuten 42 på 3 turnéer: Ialt 94 foredrag.

K. M. Nordanger: Nittedal, Lier, Voss, Lillestrøm (3), Rollag (2), Ålesund, Volda, Tromsø (3), Rossfjord, Bjorelvsnes, Sør Reisa, Finnfjord, Gausvik, Sørvik i Sandtorg, Borkenes, Kasvik, Sandnessjøen, Ulefoss, Røyken, Opdal (2), Rælingen, Oslo (8), Brunkeberg, Kviteseid, Trondheim, Hornes, Evje, Valle, Hylestad, Bygland, Byglandsfjord, Eydehavn, Bærum (3), Torpa (4), Kongsberg, Blaker (2), Skedsmo, Asker, Vormsund, Fenstad, Fetsund, Eidsvoll (2), Oppegård og Aker (8), Tilsammen 71 foredrag.

Aldor Ingebrigtsen: Oslo (8), Aker (3), Tromsø (11), Bø i Vesterålen, Straumsjøen i Vesterålen, Storsteinnes (2), Drammen, Lillehammer, Fåberg, Hønefoss, Norderhov, Lørenskog, Fiskenes, Skarstein,

Skjærvøy, Helgøy (2), Stamsund, Leknes, Nordreisa, Skulsfjord, Rein-skar, Stakkevold, Movik, Tromsøsund, Ravelseidet, Rotsundelv, Rot-sund, Djupvik og Gvarv. Tilsammen 50 foredrag. Dessuten 70 foredrag på turnéer. Ialt 120 foredrag.

Olaf Johansen: Røyken, Rollag, Lyngdal, Hurum, Tinoset, Våler i Vestfold, Snarum, Steinsberg, Våler i Solør, Kjelsås, Stabekk, Tretten. Brandbu (2), Søndre Land, Hundorp og Oslo (10). Tilsammen 26 foredrag. Dessuten 30 på en turné i Nordland. Ialt 56 foredrag.

Olav Sæter: Elverum (15), Kåta i Våler, Sørskogbygda, Verdal, Disenå, Østby i Trysil, Romedal, Våler (6), Rasten i Storelvdal, Brandval, Vinger, Eidskog, Stange (3), Nes (3), Ådalsbruk, Åmot (4), Hoff og Løten. Tilsammen 44 foredrag. Dessuten 15 foredrag på en turné i Trysil. Ialt 59 foredrag.

Alfred Udland: Tonstad, Vigmostad (2), Holum (2), Kvinesdal, Hildra, Halse, Hægebostad, Lista, Konsmo, Vennesla, Lyngdal, Kvås, Skjernøy, Austad, Spangereid (2), Sjøllingstad, Harkmark, Byremo, Bjelland, Øyslebø, Laudal, Vigeland, Lista (2), Herad, Farsund, Spind, Likres (4), Netlandsnes, Knaben, Eiesland, Tveit, Hægeland, Øvrebø. Randesund og Oddernes. Tilsammen 42 foredrag.

Sig id Syvertsen: Drammen (2), Skedsmo, Lillestrøm, Sarpsborg, Hvaler (2), Hønefoss (2), Arendal, Grong, Krogstadelven, Lilleham-mer, Fåberg (2), Notodden (2), Norderhov, Asker, Løren, Trondheim, Jaren, Horten og Oslo (15). Tilsammen 38 foredrag.

Johannes Bøe: Valdres (9), Drammen, Skedsmo, Bø i Telemark. Brandbu, Gran, Vardal, Jevnaker, Søndre Land, Vestre Toten, Østre Toten og Lunner. Tilsammen 20 foredrag. Dessuten 22 foredrag på en turné i Sogn og Fjordane og 26 foredrag på turné i Gudbrandsdalen. Ialt 68 foredrag.

Alfred Madsen: Oslo (28), Fredrikstad, Glemmen, Søndre Land, Dokka, Nord-Torpa, Etnedal, Romedal, Bagn, Trysil, Steinberg, Brandbu, Notodden, Oppegård, Aker, Jesseheim, Redalen, Biri, Sner-tingdalen, Lillehammer, Stor-Elvdal, Aasta, Rena, Odda, Øistese, Nord-heimssund, Voss, Horten, Hokksund, Halden og Otta. Tilsammen 58 foredrag. Dessuten 12 foredrag på en turné i Nord-Norge. Ialt 70 foredrag.

I. K. Hognestad: Kopervik (2), Vikedal, Suldal, Sand, Sanda (2), Hjelmeland, Fister, Nedstrand, Sjernerøy, Fennøy, Skutesnes, Lyre, Langåker, Åkra, Sevlandsvik, Stokkastranden, Kvalavåg, Avaldsnes, Skåre, Hagland, Førdesfjorden, Forsand, Dirdal, Ålgård, Skeiene, Sand-nes (2), Riska, Hønna, Hillevåg, Stavanger, Roaldsøy, Vasøy, Malde,

Orre, Bryne (2), Tunheim, Nærbø Høyland, Vigrestad (2), Brusand, Egersund, Helleland, Hauge i Dalene, Mydland, Ualand, Moi, Jørpe-land og Fiska. Tilsammen 53 foredrag.

Helga Karlsen: Oslo (40), Geilo, Elverum (3), Vestfold (2), Not-odden, Høvik, Strømsgodset, Aker (3), Solbergelva, Haugesund, Guls-
vik, Ål, Søndre Land (2), Rødlåsen, Idd (2), Tune, Verdal, Levanger, Trondheim, Selsbak, Gjøvik, Raufoss, Kolbu, Kapp, Kolbotn, Skien, Røyken, Hokksund, Dombås og Sørumsand. Tilsammen 76 foredrag. Dessuten 16 på en turné på Vest- og Sørlandet. Ialt 92 foredrag.

Johan Nygaardsvold: Rennebu (2), Lysøssund, Klæbu, Trondheim, Kotsøy, Hommelvik (3), Sparbu, Egge, Selsbak, Nidarvøll, Stavne, Mo-
stadmarken (2), Orkanger, Buvik, Melhus, Heimdal (2), Hovind, Røros, Ålen, Hessdalen, Støren, Soknedalen og Høilandet. Tilsammen 28 fore-
drag. Dessuten 21 foredrag på agitasjonstur i Fosen. Ialt 49 foredrag.

Martin Anne: Lenvik, Sørreisa, Oksfjordhamn, Strømfjord, Bak-
keby, Rotsundelv, Koppangen, Fosdalsøra, Elvejord, Lyngsiedet, Nord-
reisa, Skorpa, Tromsø (8), Barkestad, Strengelvåg, Elvenes, Haugsnes, Straume, Mykvåg, Bøstrand, Grytting, Strand, Hennesstrand, Strøn-
stad og Finnøy. Tilsammen 32 foredrag.

Olav Oksvik: Ålesund, Sunndalen (2), Molde, Vikebukt, Daugstad, Tresfjord, Tingvold, Otterøy, Austefjord, Vestnes, Ørskogfjell, Larsnes, Eidså, Fiskå, Vevang, Kvamsøy, Bolsøya, Dyrkorn, Søvik, Sykkelva, Sandsbukta, Torsnes, Farstad, Lardal, Ottestad, Ulsberg, Lierstrand, Oppgård og Eidsvoll. Tilsammen 30 foredrag. Dessuten 91 foredrag på 5 turnéer på Vestlandet. Ialt 121 foredrag.

Nils Steen: Svenkerud (2), Krokstadelven, Hokksund, Nesbyen, Ål, Gol, Steinberg (3), Rollag, Sanderstølen, Holmestrand, Tranby, Prest-
foss og Røyken. Tilsammen 16 foredrag. Dessuten 30 på turné i Buske-
rud. Ialt 46 foredrag.

Rolf Gerhardsen: Sarpsborg (8), Borgen (2), Greåker (2), Sanne-
sund (3), Skjeberg, Torp (2), Sundløkken (2), Elverhøi, Fredrikstad
(4), Spjærøy, Halden, Rakkestad, Askim, Drammen og Oslo. Tilsam-
men 31 foredrag. Dessuten 13 på en turné i Trøndelag og Hedmark.
Ialt 44 foredrag.

Jakob Kolrud: Bergen (2), Hordaland fylke 42. Tilsammen 44
foredrag.

Johan Jensen: Gulsvik, Lier, Hemsedal, Ask, Hen, Flesberg, Vasett
i Valdres, Nesbyen, Hol, Vatnedalen, Ørjenvika, Krødern, Ål (3), Gol.
Tilsammen 16 foredrag. Dessuten 26 på en turné i Buskerud. Ialt 42
foredrag.

Peder Alsvik: Enge (2), Foldfjord (2), Bårdset, Stemshaug, Kjørsvikbø, Åsgård, Nordheim, Indresæter, Leren (2), Råket, Dyrnes, Veiholmen (2), Hopen (2), Stensøysund, Rakstad, Vevang, Kårvåg, Lyngstad, Mek, Kværnes, Sveggen, Dahle (2), Hustad, Rud, Bjørnsund, Aukra, Harøya, Lyssøya, Harram og Fjørtoft. Tilsammen 36 foredrag.

Harald Halvorsen: Nittedal (2), Ramnæs, Drammen, Hemnes, Ørskogfjell, Nesodden, Langset, Ås, Øier, Losna, Hakadal, Høvik (2), Lørenskog, Stabekk og Aker (18). Tilsammen 34 foredrag.

Thorleif Høiland: Ski, Drammen, Grorud, Krødsherad, Brandbu, Liholt, Gjerdrum, Haga, Årnes, Fenstad, Åkrene, Ås, Oslo, Simensbråten, Enebak (3), Fett (4), Asker, Kolbotn, Bærum (4), Eidsvoll (2), Asker og Aurskog (2), Tilsammen 32 foredrag.

Johns. Beck: Simonstad, Evje (2), Åmli, Valle, Hylestad, Bygland (2), Hornnes, Vegusdal, Herefoss, Grimstad, Froland, Vegårdshei (4), Tvedestrand, Søndeled (3), Gjerstad, Tromøy, Gjovdal og Tovdal. Tilsammen 25 foredrag.

Olaf Knutsen: Evje, Bygland (2), Froland, Åmli, Vegårdshei, Iveland, Herefoss, Øyestad, Dyvåg, Østre Moland og Holt. Tilsammen 12 foredrag.

Anton Alvestad: Oslo (2), Hasle, Kristiansund (5), Ålesund (5), Molde (2), Leira (2), Ørskogfjell, Otterøya, Spjelkavik, Måseidvåg, Langevåg, Vigra (2), Valderhaug, Ulsteinvik, Stranda, Vartdal, Fræna, Bud og Vevang. Tilsammen 31 foredrag.

Herm. Thornes: Namsos (10), Krekling, Skaftnes, Foldereid, Kongsmo, Høylandet, Bangsund (2), Salsbruket (3), Grong (2), Bangdalen. Tilsammen 23 foredrag.

O. H. Maurstad: Arendal (5), Åmli (2), Risør, Fløsta (2), Vegusdal, Landvik, Froland, Stokken, Gjerstad, Holt, Fjære, Mykland, Vegårdshei, Øyestad (2) og Østre Moland (2). Tilsammen 23 foredrag.

Olav Kaarby: Havøysund, Hammerfest (3), Hasvik, Akkerfjord, Sørøy, Øksfjord, Bergsfjord, Hønseby, Finnes, Gåsnes, Smørfjord, Ytre Billefjord, Poranger, Leirpollen, Porsanger (2), Kolvik, Indrefjord, Stallogargo, Børselv. Tilsammen 22 foredrag.

Olav Vegheim: Bamble (3), Bø (2), Drangedal (4), Heddal, Holla (3), Lunde (2), Nesherad, Kviteseid, Notodden, Kragerø (2), Porsgrund, Brevik, Numedal (2), Sauherad (2). Tilsammen 26 foredrag.

Lars Moen: Dombås, Otta (2), Fåberg (4), Lom, Skjåk (2), Lesja, Skeivold. Tilsammen 12 foredrag. Dessuten 13 foredrag på en turne på Vest-Opland. Ialt 25 foredrag.

Trygve Lie: Furnuset (2), Østensjø, Lilleaker (2), Kjelsås, Urskog (3), Foldal, Tynset, Bergen (3), Trondheim, Oslo (5), Grorud. Tilsammen 21 foredrag.

Rachel Grepp: Lørenskog, Skedsmo, Drammen, Røyken, Ski, Mysen, Gran (3), Horten, Aker (3), Oslo (8). Tilsammen 21 foredrag.

Edv. Mørk: Oslo (5), Kråkstad, Høybråten, Hokksund, Skotselv, Lier, Blaker, Jaren, Lummer, Grue i Finnskog, Sandvika, V. Aker, Nittedal, Sollihøgda. Tilsammen 18 foredrag.

Arne Strøm: Hyggen, Spikkestad, Rælingen, Drangedal (3), Bjørkelangen, Ski, Raufoss, Grorud, Aker (4), Oslo (7), Ørsta, Hareid, Bratvåg, Bergen, Høyanger, Voss. Tilsammen 27 foredrag.

Chr. Hornsrud: Svarstad, Hønefoss, Norderhov, Ådalen, Hallingdal (3), Numedal (2), Sandsvær (2), Nedre Eiker, Øvre Eiker, Modum (2), Lier, Drammen. Tilsammen 17 foredrag.

Oscar Nilssen: Elverum (5), Trysil (3), Brandval (2), Nord-Odal (4), Løten (4), Rømedal (2), Ringsaker (4), Furnes (3), Vang (2), Stor-Elvdal, Engerdal (4), Sollia, Alvdal (3), Tynset (4), Tyllidal, Tolga (2), Vingelen, Os, Dalsbygden, Øversjødalen, Øvre Rendalen (4). Tilsammen 53 foredrag.

P. Rumohr Aarvold: Tønsberg (6), Sandefjord (3), Horten (2), Brunlanes, Sandherad, Kodal, Tjøme, Nøtterøy (6), N. Slagen, S. Slagen, Stokke. Tilsammen 24 foredrag.

Torvald Haavardstad: Valle, Hylestad, Erje, Hornnes, Iveland, Vatbestraum, Engesland, Mykland, Birkenes, Lillesand, Landvik, His, Øyestad, Tromøy (2), Eydehavn (2), Flasta, Strengereid, Østre Moland, Tvedestrand, Ubergsmoen, Vegardshei, Gjerstad, Åmli, Gjøvdal, Tøvdal, Dølemo, Froland. Tilsammen 20 foredrag.

Aasmund Kulien: Vigmostad, Lista (2), Bakke, Liknes (4), Netlandsnes, Knaben, Eiesland, Tonstad, Sirdal, Hidra (2), Feda, Gyland, Fardal, Kvås, Hægebostad, Eiken, Tveit, Spangereid. Tilsammen 23 foredrag.

Alb. Moen: Beistad, Frol, Leksdal, Stiklestad, Fleskhus, Sandvollan, Kirknesvåg, Røising, Grong, Ongdal, Sparbu, Steinkjer. Tilsammen 12 foredrag. Dessuten 8 foredrag på en agitasjonsturne i Namdal. Ialt 20 foredrag.

Johan Wiik: Høybråten, Grong, Egge. Dessuten 22 foredrag på turne i Namdal. Ialt 25 foredrag.

Hjalmar Dyrendahl: Horten, Grorud, Røyken (2), Nesodden, Ski, Veme, Hasle, Eidsvoll, Eydehavn, Ubergsmoen, Åmli, Høybråten, Søndre Land (4), Høyvik, Skreia, Kapp, Hønefoss, Brumunddal, Oslo (7). Tilsammen 29 foredrag.

Joh. Mathiassen: Lardal (3), Husvik, Sem, Våle, Skoppum, Tjølling, Hillestad, Berger, Svelvik, Skoger (4), Sandeherad (2), Brunlanes (2), Sandefjord (2). Tilsammen 21 foredrag.

Magnus Nilssen: Drammen, Trondheim, Hønefoss, Oppegård, Våler i Solør, Nesodden, Grorud, Fredrikstad, Oslo (16). Tilsammen 24 foredrag.

Arne Magnussen: Jeløy (4), Moss (5), Drøbak, Onsøy, Greåker, Sarpsborg (3), Berg, Halden (3), Idd, Mysen, Askim, Degernes, Båstad, Rømskogen, Trøgstad. Tilsammen 26 foredrag.

Anton Jenssen: Tønsberg (4), Bryn, Nøtterøy (3), Oslo, Ytre Sandsvær, Sem, Slagen, Melsomvik, Stokke, Skoppum, Borre, Tjølling, Kjøse, Horten (2), Hillestad (2), Sandeherad, Sandefjord, Holmestrand, Larvik (2). Tilsammen 27 foredrag.

J. Stubberud: Eidskog (5), Brandval (4), Sør-Odal (4), Nord-Odal (3), Grue (2), Vinger, Kongsvinger. Tilsammen 20 foredrag.

Cornelius Enge: Aker, Hallingdal (2). Dessuten 23 foredrag på en turne i Nordland. Tilsammen 26 foredrag.

Kr. Tønder: 27 foredrag i Troms fylke.

Oskar Andersen: Rjukan (5), Mæl (3), Atrå (3), Ganset (2), Våer (2), Brevik, Notodden, Hjuksebø, Austbygda og Nedre Dal. Tilsammen 20 foredrag.

P. Thorvik: Idd (4), Drammen, Hobøl (2), Rygge, Jeløy, Askim, Mysen, Berg (2), Rødenes, Ørje, Kråkerøy, Skibtvædt. Tilsammen 17 foredrag.

Andreas Moan: Tønsberg, Bærum, Aker (2), Sandnessjøen, Beiarn, Fauske (2), Bodin. Tilsammen 9 foredrag. Dessuten 35 foredrag på en turne i Nordland. Ialt 44 foredrag.

Fr. Monsen: Oslo (2), Gol, Hamar (2), Fåberg, Otta, Brevik, Porsgrund, Skien, Gjøvik, Lillehammer, Magnor, Kongsvinger, Romedal. Tilsammen 15 foredrag. Dessuten 20 foredrag på en turne i Trøndelag og Vestlandet. Ialt 35 foredrag.

Ingvald Førre: Etne, Nesflaten, Vikevik, Skjold, Vats, Stavanger, Ålgård, Sandnes, Varhaug, Næsbø, Sveio, Åkra, Haugesund (8). Tilsammen 20 foredrag.

E. O. Solbakken: Kristiansund (6), Tingvoll (3), Ålvundfjord (3), Sunndalen (2), Eide, Austad, Fræna. Tilsammen 17 foredrag.

Sverre Støstad: Nannestad, Tynset, Follafooss (2), Verdal, Grong (2), Ranheim, Levanger, Selsbak, Trondheim (5), Simensbråten, Grorud, Løkken. Tilsammen 18 foredrag. Dessuten 23 på en turne i Nordmør. Ialt 41 foredrag.

Kristoffer Aamot: Aker (3), Oslo (15).

Karl Nedberg: Krokstadellen (2), Sætre, Muggerud, Egge, Røyken, Fiskum, Stavn, Gol, Svinkerud, Vikar, Nes, Spikkestad, Vegardsfjerdin-gen, Sokna, Bråtebakken, Åros. Tilsammen 17 foredrag.

Joh. Samuelson: Arna, Stamnes, Skaftå, Vaksdal, Bratholmen, Evanger, Bulken, Opheim, Dale, Bergen (5). Tilsammen 14 foredrag.

John Andersen: Hurum (9), Hønefoss, Lierskogen, Egge i Lier. Sjøstad i Lier. Tilsammen 13 foredrag.

Konr. Karlsen: Notodden, Melsomvik, Kjose, Bondegolt, Svarstad, Styrvold, Hem, Skoppum, Husvik, Horten. Tilsammen 10 foredrag.

K. Bergsvik: Tønsberg (2), Bulken, Manger (2), Naustnes, Njøten, Årås, Eidsfjord, Kinsarvik. Tilsammen 10 foredrag. Dessuten 35 foredrag på en turne i Hordaland. Ialt 45 foredrag.

Olav Versto: Nordagutu, Hitterdal, Fyresdal (2), Kviteseid, Vinje (3), Rauland. Tilsammen 9 foredrag. Dessuten 39 foredrag på en turne i Telemark. Ialt 48 foredrag.

Olav Steinnes: Oslo (2), Søndre Land, Høvik, Moss, Evje, Utne. Dessuten 19 foredrag på en turne i Vest-Agder og 15 foredrag på en turne i Telemark. Ialt 41 foredrag.

Eilif Kolsrud: Storlandet, Osmarka, Torvikbukt, Frei, Tustna, Spjelkjavik, Ålesund, Kristiansund (5). Tilsammen 12 foredrag.

Alb. Christiansen: Skotselv, Kvelle (2), Svarstad, Sandeherad (3), Sande (2), Stavern, Ramnes, Nøtterøy, Horten, Larvik (3). Tilsammen 16 foredrag.

Oden N. Fagerjord: Frene (2), Vågstranda, Helland, Nærås, Dangstad, Hjellevik, Ranvik, Aukra, Molde. Tilsammen 10 foredrag.

Daniel Vefald: Brunlanes (3), Tjølling (2), Sandefjord, Nøtterøy (2), Skoger, Hedrum (2), Andebu, Hvittingfoss, Gvarv. Tilsammen 14 foredrag.

Hans Haugli: Bang, Fluberg (3), Nordre Land (2), Torpa (3), Snertingsdalen, Vestre Toten, Østre Toten. Tilsammen 12 foredrag.

L. Aslaksrud: Oslo (2), Stange (2), Blaker, Rælingen, Lillestrøm, Årnes. Tilsammen 8 foredrag.

Olav Larssen: Ringsaker (5), Hof (3), Stange (3), Vang, Furnes, Nes, Løten. Tilsammen 15 foredrag.

Valdemar Nielsen: Oslo (3), Stabekk, Lørenskog, Otta, Moelv, Abilø, Strømmen. Tilsammen 9 foredrag.

Helga Ramstad: Flesberg, Røyken, Furuset (2), Ullern, Moss, Haugfoss, Volden (2), Sørums, Rælingen (2), Skullerud, Høland (2), Klemetsrud. Tilsammen 16 foredrag.

Ivar Aarseth: Oslo, Jaren, Mysen, Harang, Snåsa, Trondheim, Heimdal, Orkanger, Frosta, Ingdalen, Børsla, Skaun, Høilandet, Gjeitstranda (2). Tilsammen 15 foredrag.

Oscar Ihlebæk: Evanger, Bolstadøyri, Bergsdalen, Knarrevik, Fjell, Florø og Nesttun. Tilsammen 7 foredrag.

Aasmund Kulien: Kristiansand, Øislebø, Lista, Vigmostad, Bakke, Tonstad, Sirdal, Hidra (2), Feda, Nalund, Fosdal, Vonse, Vestbygden, Nordbygden, Kvinesdal, Øie, Fjotland, Kvås, Hægbostad, Eiken, Ålefjær, Tveit og Spangreid. Tilsammen 24 foredrag.

O. K. Steinholt: Bjørnevann, Jarfjord, Kirkenes, Bugøynes, Ekkerøy, Kiby, Seida, Leirpoll i Tana, Bonakas, Nesseby, Vestre Jakobselv, Kjelvik, Nord-Vågen, Kviby, Årøy, Talvik, Elvebakken, Rafsbotn, Tverelvdal, Bosekop, Korsfjord, Store-Korsnes, Storsandnes, Hammerfest, Honningsvåg. Tilsammen 25 foredrag.

K. F. Dahl: Østre Toten (3), Veggli, Røyken, Holmestrand, Larvik, Bergen, Oslo (8). Tilsammen 16 foredrag.

Ola Børresen: Grane (2), Kapfjellid, Svenningdal, Fellingfoss. Tilsammen 5 foredrag.

Gunnar Ousland: 57 foredrag i Bergen, Hordaland, Sogn og Fjordane.

Gitta Jønsson: 39 foredrag i Troms fylke.

M. Foshaug: Storsteinnes, Hillesøy (2). Dessuten 50 foredrag på en turné i Troms fylke. I alt 53 foredrag.

Ingjald Nordstad: Kvelle (2), Hvarnes, Brunlanes (3), Horten, Larvik (4). Tilsammen 11 foredrag.

Ella Anker: Vinstra, Otta, Kvam, Ruste, Brekka, Harpefoss, Kvikne, Fredrikstad, Halden, Lillehammer. Tilsammen 10 foredrag.

Hjalmar Bergsjø: Slemmestad, Ski, Halden, Oslo (2), Lørenskog, Sørumsand, Borgestad, Trysil (2). Tilsammen 10 foredrag.

Ola Solberg: Arendal (3), Hoveskov, Bakke, Eydehavn, Vestre Sandøy, Brevik, Porsgrund, Skien, Notodden, Landvik, Froland (2), Kragerø, Grimstad, Songe, Treungen. Tilsammen 18 foredrag.

Johns. Kinserdal: Åmli, Flosta, Lillesand, Froland, Øiestad, Tromøy, Søndeled (2), Bygland (2), Hornnes (2), Mykland. Tilsammen 13 foredrag.

Gottfred Gran: Odda (8), Øystese, Mosterhavn, Rubbestadnes, Tyssedal. Tilsammen 12 foredrag.

Paul Bentsen: Kragerø, Notodden, Langesund, Drangedal (3), Heddal (3), Sauherad (5), Bø (3), Lunde. Tilsammen 18 foredrag.

Hans Johansen: Nore, Veggeli, Ådal (2), Hallingdal (3), Drammen (2). Tilsammen 9 foredrag.

Tormod Ruud: Tyristrand, Nore, Veggli, Labro, Fiskum, Kongsberg (2). Tilsammen 7 foredrag.

M. Landstad: Alvundfjord, Surnadal, Valsøyfjord.

O. Jensen: Stavanger (5), Sandnes.

Reidar Åmo: Øversjødalen, Kåsen, Tolga, Os.

A. Nygaard: Flomsdalen, Hønefoss, Drammen (2), Kongsberg (3). Tilsammen 7 foredrag.

Aksel Brauten: Bærum (2), Skedsmo, Nes, Årnes.

Olav Andresen: 6 foredrag i Telemark.

Bjarne Jullum: Oslo (5), Aker, Nesodden, Vestby, Kråkstad, Ljan, Maridalen. Tilsammen 11 foredrag.

Bjarne Borgan: S. Land (6), Etnedal, Fluberg, N. Land (2), Jaren, Raufoss. Tilsammen 12 foredrag.

T. Fjermestad: Moi, Høyland, Algård, Tananger, Høle, Bjerkrem, Otedal, Jørpeland, Kopervik, Hillevåg, Sandnes. Tilsammen 11 foredrag.

Eldor Bjørn: Solfjellsjøen, Husvær, Seløy, Selvær, Husøy, Stor seløy, Aldersund, Nordherøy, Ulvang, Austbø, Ulvängen, Herøy, Tenna, Austbø. Tilsammen 14 foredrag.

Karsten Torkildsen: 10 foredrag i Telemark.

Aagot Poppe Jensen: Sandnes, Bryne, Algård, Nærbø, Stavan-ger, Egersund. Tilsammen 7 foredrag.

Johs. Jarnæs: Bodin (2), Bodø, Beiarn (2).

L. O. M. Bruseth: Beiarn (4), Hamarøy (8), Steigen (4), Leiran-ger (2), Nordfold. Tilsammen 19 foredrag.

Leif Aune: Kjerringøy, Gildeskål (2).

Johan A. Johnsen: Bamle (3), Eidanger (3), Bø, Flåbygd, Kvite-seid, Tinnegrend, Gvarv. Tilsammen 11 foredrag.

Hans Helgesen: Notodden (3), Drangedal, Sauherad (3), Bø (2), Heddal (2), Lunde (2), Flåbygd. Tilsammen 14 foredrag.

Martin Smeby: Søndre land (5), Brandbu (3), Gran (3). Til-sammen 11 foredrag.

Jon Andrå: Hammerfest, Honningsvåg, Vardø, Kviberg, Skalelv, Vadsø, Kiby, Vestre Jakobselv, Karlebotten, Tana, Bodø, Narvik, Len-rik (2), Tromsø. Tilsammen 15 foredrag.

G. E. Stubberød: Urskog, Skarnes, Fjellstrand, Aker.

Halvard M. Lange: Oslo (2), Fredrikstad, Hurdal, Gol. Tilsam-men 5 foredrag.

Inger Kristiansen: Nesodden, Askim.

S. O. Øraker: Grong, Verdal (2), Frol, Skogn, Stjørdal, Trond-heim. Tilsammen 7 foredrag.

Olav Guldal: Røros landsogn, Glåmos (3), Brekken (3), Røros. Tilsammen 8 foredrag.

Thorvald Svendsen: Rødnes, Ørje, Spydeberg, Eidsberg, Næss lense, Skjeberg. Tilsammen 6 foredrag.

Eirik Klemmetsrud: Sør-Aurdal (4), Fagernes, Østre Slidre (3), Nord-Aurdal. Tilsammen 9 foredrag.

Ole Øisang: Tromsø og Finnmark (10), Møre (11), Aust-Agder og Vest-Agder (9), Trøndelag (29). Tilsammen 59 foredrag.

B. Strisland: Åseral, Grindheim, Holum, Hægebostad, Konsmo. Tilsammen 5 foredrag.

O. Brunvand: Lyngdal, Kvinesdal, Vennesla.

Kjettil Verdal: Åseral, Grindheim.

Alf Salvesen: Halse, Hægebostad.

Jakob Helle: Hægebostad, Konsmo.

Salve Lian: Spangereid.

Flood-Engebreetsen: Vennesla.

Emil Simonsen: Søgne.

Ludvig Hansen: Hønefoss.

Mathilde Næss: 30 foredrag i Akershus.

Anna Pleyrn: Oslo, Hønefoss.

Konrad Knudsen: 94 foredrag i Buskerud.

M. Jul. Halvorsen: Hurdal, Gjerdrum (2), Ullensaker (6). Tilsammen 9 foredrag.

O. Midtrød: Lunner, Hakadal, Nittedal, Asker, Kråkstad (2). Tilsammen 6 foredrag.

Vilh. Ullmann: Bryn (2), Heggedal, Hønefoss.

Aksel M. Olsen: Askim (2), Sarpsborg.

Omar Gjestebø: Moelv, Bodø, Oslo (6). Tilsammen 8 foredrag.

Kolbjørn Olsen: Jeløy (2), Moss, Sarpsborg, Solbergelva, Kråkøy (2). Tilsammen 7 foredrag.

A. Bratvold: Kragerø, Risør, Drammen, Skarnes.

Haakon Meyer: Oslo (2), Romedal (3), Grorud. Tilsammen 6 foredrag.

Hans Abelsnes: Feiring, Enebakk, Sørumsand.

Erik Vangberg: Kalfjordeidet, Lenvik, Skjervøy, Tromsø (2), Narvik. Tilsammen 6 foredrag.

Daniel Vikin: Eidsvoll (2), Hurdal.

Jul B. Olsen: Tjelsund, Tromsø, Vardø, Hammerfest, Bodø, Narvik. Tilsammen 7 foredrag.

Olaf Klippenberg: Kongsberg (4), Øvre Eiker.

C. S. Bentzen: Sigdal, Adal (2).

Ole Johan Olsen: Hogganvik, Spangereid, Mandal (2), Vennesla, Kristiansand, Vigeland. Tilsammen 7 foredrag.

G. Natvig Pedersen: Kristiansand, Mandal, Flekkefjord, Farsund.

L. Heidenreich: Vågsbygden, Halse, Konsmo, Lista, Lyngdal, Kvås. Tilsammen 6 foredrag.

J. Øydegård: Farsund, Kristiansand, Spangereid.

Huakon Hoff: Laudal, Bjelland, Tveit.

M. Eckhoff: Laudal, Bjelland, Vågsbygden.

Ingv. Martinsen: Nord-Odal (2).

M. Røkeberg: Løten (2), Elverum, Stor-Elvdal.

A. Buen: Lysesund, Smøla (4). Dessuten på en turné i Møre 23. Tilsammen 30 foredrag.

K. T. Sjøli: Eidskog (5), Nord-Odal (3), Hof i Solør (2), Brandval (3), Feiring (2), Ski. Tilsammen 16 foredrag.

Finn Moe: Oslo (28), Aker (8), Skien, Drammen, Holmestrand, Tønsberg. Tilsammen 40 foredrag.

Egil Hernes: Tretten, Vestre Gausdal (2), Lom, Sør-Fron (4). Tilsammen 8 foredrag.

Chr. Henriksen: Vågå (2), Mjåvatn, Froland, Herrefoss, Lille-sand.

Torbjørn Henriksen: Oslo (6).

Adolf Indrebø: Oslo (5).

Ingv. Rastad: Oslo (4).

Harry Nilsen: Oslo (3).

Johs. Borchgrevink: Brandval (2), Aasnes (2), Våler, Os, Elverum (4). Tilsammen 10 foredrag.

Olav Meisdalshagen: Hedal, Etnedal, Raufoss, Kolbu, Vestre Toten, Sør-Aurdal. Tilsammen 7 foredrag.

Kr. Rothaug: Malm, Beistad, Gudå, Hegra. Dessuten 10 foredrag på en turné i Inntrøndelag. Tilsammen 14 foredrag.

Naftali M. Nilsen: Stensland, Skånland, Sandtorg, Trondenes, Kjølna, Boltås.

M. Høgåsen: Ringebu, Vestre Gausdal.

L. Grøndal: Skagen, Ramnes, Drammen, Skoger.

Per Kviberg: Oslo (5), Drammen, Jeløy (2).

Hans Amundsen: Oslo (4), Aker (7).

Carl Hornli: Søndeled, Holt, Froland (3), Øiestad, Birkenes, Rykene, Iveland, Hylestad, Åmli. Tilsammen 11 foredrag.

Einar Lien: Løten, Sætersagen, Skarnes, Sander, Grue (3), Hamar. Tilsammen 8 foredrag.

Torgeir Vraa: Drammen, Kongsberg, Hønefoss.

Olav Scheflo: Tingvold, Ulsteinvik. Dessuten 32 foredrag på 2 turnéer. I alt 34 foredrag.

Per Kleppa: Nordre Høland, Skedsmo.

H. E. Stordalen: Kongsberg, Bærum (3).

Sigurd Solheim: Søndre Land (5), Brandbu (3), Fluberg (3), Gjøvik (2). Tilsammen 13 foredrag.

Carl Westerlund: Valestrand, Førde, Skåre, Skudesneshavn.

Ingv. Kristiansen: Langhus, Oppegård.

G. E. Stubberød: Skarnes, Fjeldstrand.

Såmund Bergland: Skien, Porsgrunn, Brevik.

Edv. Stenklev: Nygård, Gjøvik.

Johan Bondesen: Kvikne (2).

Enok Stetengen: Sør-Odal, Ytre Rendal, Øvre Rendal (2), Elverum (5). Tilsammen 9 foredrag.

R. M. Slagvold: Brandval (3).

Kr. Fjeld: Elverum (3), Ringsaker (3).

M. A. Nordlie: Furnes (2).

Martin Wold: Sør-Odal (4), Foldal (2).

M. Liengen: Våler, Elverum (2).

P. Bergsvik: Eidskog, Løten (4).

Sigurd Pedersen: Foldal, Alvdal, Tynset.

K. Amundsen: Storelvdal (3), Ringsaker (3).

Arne Juland: Nes på Hedmark (3).

Magnus Edvardsen: Drog, Hamarøy, Kjøbsvik.

L. O. Waldersnes: 39 foredrag i Hordaland.

Kornelius Bauge: 24 foredrag i Hordaland.

Olav Sæter: 4 foredrag i Hordaland.

Ola Lund: 4 foredrag i Hordaland.

Torstein Selvik: 3 foredrag i Hordaland.

Conrad Klausen: 3 foredrag i Hordaland.

Magnus Kramme: 2 foredrag i Hordaland.

Jørgen Børve: Odda (2).

G. B. Forstrøm: Odda (2).

Samlet oversikt.

1 mai	336
Agitasjonsreiser	924
Enkelte foredrag	3195

Tilsvarende tall i stortingsvalgåret 1927 var:

1 mai	250
Agitasjonsreiser	829
Enkelte foredrag	3097
	4176

1 mai.

1 mai-dagen blev en av de mest vellykkede demonstrasjonsdager som har vært her i landet. Det har ikke noget år tidligere vært holdt 1 mai arrangement på så mange steder som i år. Efter den oversikt partikontoret har blev dagen feiret på 336 steder. Undtatt nogen få steder hvor det lyktes Kommunistpartiet ved sitt splittelsesarbeide å ødelegge samholdet blandt arbeiderne, var det gjennomgående større tilslutning til demonstrasjonene, møtene og festene enn det har vært tidligere.

I anledning parole fra Kommunistpartiet om å benytte dagen til å bekjempe Landsorganisasjonen og Det norske Arbeiderparti vedtok Landsorganisasjonens sekretariat og partiets centralstyre følgende regler for samarbeide om arrangementene:

1. De faglige samorganisasjoner og Det norske Arbeiderpartis avdelinger bør i fellesskap overta arrangementet og ledelsen av 1 mai-demonstrasjonene.
2. Der hvor faglige organisasjoner ikke finnes må partiavdelingen alene overta arrangementet.
3. Overalt hvor forholdene ikke krever benyttelsen av flere talerstoler bør bare en foredragsholder benyttes. Den av partiet og Landsorganisasjonen nedsatte samarbeidskomité bør få anmodning om å skaffe dagens taler.
4. På de steder hvor disse regler på grunn av Kommunistpartiets parole ikke blir benyttet, må de fagorganiserte og Det norske Arbeiderpartis medlemmer allikevel bidra sitt til at 1 mai-arrangementet blir mest mulig samlet og vellykket.

Fra Landsorganisasjonen og Partiet blev offentliggjort følgende

1 mai-manifest.

Den norske arbeiderklasse er atter i ferd med å komme over på offensiven. Lønnspresset er ikke bare stanset, men arbeidernes real-lønn er i betraktning av de fallende varepriser steget. De er ennå for lave. Men retningen er igjen den riktige. Det ødeleggelsesverk som de borgerlige partier i forrige stortingsperiode utførte på det sociale og kulturelle område, er likeledes stanset, og man er under trykket av arbeiderklassens voksende innflytelse begynt å rette på noget av det som er ødelagt. Særlig gjelder dette vårt skolevesen.

Av den tukthuslovgivning som i den tid blev drevet igjennem, er voldgiftsloven ophevet, takket være arbeiderklassens kraftige og beslutsomme opreden. Det blev også for anledningen efter påtrykk av arbeiderklassen gjennomført en amnestilov. Men ennå gjenstår flere tukthus- og kneblingslover. De må settes ut av kraft og fjernes. Og vi må få en almindelig amnestilov. Det er imidlertid avhengig av en samlet og solidarisk opreden av arbeiderklassen.

Det omslag som er inntrådt, den voksende innflytelse arbeiderklassen har tilkjempet sig, skyldes i første rekke

klassemølingen i 1927.

Den har således på disse 3 år ført til meget betydelige resultater. Ennå står det dog en del igjen på at klassemølingen er helt fullstendig. Dessverre er det ennå en flokk som istedenfor å utjevne søker å utdype kløften innen arbeiderbevegelsen. Denne flokk benytter endog arbeiderklassens internasjonale samlings- og mønstringsdag til demonstrasjoner. Det må bli opgaven for alle som forstår betydningen og nødvendigheten av samling og enhet, fortsatt å utføre et så godt, trofast og solidarisk arbeide at alle forsøk på splittelse blir gjort fruktesløse.

Vi står nu midt oppe i en gjennombruddets tid. Det kapitalistiske samfund har spilt bankerott. Det veldige tekniske fremskritt som skulde betinge øket velvære og sikkerhet, forvandles under de nuværende forhold til et våben mot arbeiderklassen. Den er ufri og avhengig og gjenstand for utbytning og vilkårlig behandling, for såvidt dens egen organisasjon ikke kan berge den. Landet er i bunnløs gjeld. Det arbeidende folk i by og bygd sukker under byrdene. Arbeidsløsheten holder sig tross de noget bedre tider. Den eneste vei ut av dette, utføre er et

fullstendig systemskifte:

at socialismen avløser kapitalismen, at vi istedenfor borgerstyre får arbeiderstyre. Spørsmålet om socialisme er heller ikke lenger en fremtidsdrøm, men en dagsaktuell, en realpolitisk nødvendighet. Det er dette syn som nu bør prege all vår virksomhet, faglig som politisk, vårt opplysnings- som vårt organisasjonsarbeide.

De dagskrav

som reises, må også sees under denne synsvinkel. Spørsmål som *gjeldsregulering og bankkontroll* må ikke bare ta sikte på å skape umiddelbare fordeler for arbeiderne, men også ha som hensikt å forberede sosialisering av vårt finansvesen. Likeledes må vår stilling til *arbeiderkontroll, statsmonopoler* o. s. v. ha til opgave å tilrettelegge grunnlaget for en vidtgående sosialisering på produksjonens område. I *kooperasjonen* og i omsetningslivet for øvrig må vi forfølge det samme mål.

Det ligger millioner mål jord som egner sig til opdyrkning og utnyttelse. Men da må adgangen til jorden åpnes og de fattige nydyrkere ydes den nødvendige støtte. Det må være en umiddelbar vinning å få knesatt en slik *jorddyrkingspolitikk*, men den vil samtidig — og det er ikke minst viktig — bidra til å fremme kravet om de arbeidende jordbrukeres frigjørelse, et krav som ligger i flukt med hele vårt socialistiske grunnsyn.

Den kapitalistiske nytte av *rasjonaliseringen* må motarbeides ved at arbeiderne skaffer sig øket innflytelse i arbeidslivet, ved at real-lønnen heves, feriene forlenges og arbeidstiden forkortes, så den blir stående i forhold til den voksende produksjonsevne. Spørsmålet om 7 timers normal arbeidsdag og 6 timer i kontinuerlige og *sundhets-*farlige bedrifter må derfor nu reises som et nærliggende krav vi må søke å løse i forståelse med andre lands fagorganisasjoner.

I flukt med Arbeiderpartiets politikk og de fagorganiserte arbeideres interesser må også

avrustningskravet

reises med fornyet styrke. Militærvesenet virker økonomisk ruinerende. Det er en nasjonal fare. Og en hindring for arbeiderklassens frigjøringskamp. Det er nemlig et klassevern for de herskende. De har brutalt og hensynsløst utnyttet militæret i faglige og sociale kamper. Enn videre har de herskende de hvite garder — som er statsanerkjente — til sin disposisjon.

Under disse forhold må arbeiderne ikke bare sette alt inn på å få militærvesenet avskaffet og de hvite garder oppløst, men de må også så lenge borgerskapet står rustet til tennene treffe de nødvendige motforholdsregler. Ikke for å fremkalle et oppgjør med våben i hånd, men så langt det står i arbeidernes makt søke å hindre det. Sørg derfor for å stå rustet: Personlig, politisk og organisasjonsmessig. Reis forsvarsviljen hos arbeiderklassen. Nu er det dens tid.

La 1 mai stå i enhetens og solidaritetens tegn! La dagens demonstrasjoner gi et fulltonende uttrykk for arbeiderklassens vilje og evne til selvheldelse!

Frem under fanene!

1 mai-talere.

Afjorden: A. O. Verdal.	Askim: Aksel Zachariassen.
Åkrene: O. M. Fredriksen.	Atna: J. Bondesen.
Ål: Corn Enge.	Atra i Tinn: Knut Dalastøl.
Ålen: John Ålberg.	Aurskog: G. E. Stubberød.
Ålgård: T. Fjermestad.	Bagn: Olav Meisdalshagen.
Ålesund: I. B. Åse.	Balangen: Naftali Nilsen.
Åmot i Modum: O. Solumsmoen.	Bamle: Einar Solstad.
Åndalsnes: Ole Hafnor.	Bangsund: Kr. Rothaug.
Åros i Røyken: Per Kleppa.	Bergen: Trygve Lie.
Ås: Gunnar Hansen.	Berger: P. Rumohr Aarvold.
Åsen: Hans Ystgård.	Bjørkelangen: Arne Strøm.
Åsnes: P. E. Vorum.	Blaker: Otto M. Thoresen.
Agnes: Olav Vegheim.	Bodø: Gitta Jønsson.
Alvdal: Alfons Johansen.	Borgestad: Fr. Monsen.
Arendal: Randolf Arnesen.	Brandbu: K. T. Sjøli.
Ask: Johan Jensen.	Brandval: Andreas Markussen.
Asker: Leif Baltzersen.	Bratvåg: Harald Thorsen.

Brennhaug: Ivar Dahle.
 Brevik: Oskar Andersen.
 Breddingsberg: O. K. Nordgaard.
 Bremsnes: E. Kolsrud.
 Brummunddal: Øistein Marthin-
 sen.
 Bryn: Halfdan Jønsson.
 Brønnøysund: Eldor Bjørn.
 Brøttum, Ringsaker: P. Bergsvik.
 Bø i Telemark: Torgeir Vraa.
 Bøn, Eidsvoll: Wilhelm Gjertsen.
 Dal, Eidsvoll: Wilhelm Gjertsen.
 Dale: P. Thorvik.
 Dombås: Egil Hernæs.
 Dovre: Ivar Dahle.
 Drammen: Magnus Nilssen.
 Drangedal: Th. Thollefsen.
 Eggersund: Johs. Johnsen.
 Egge: Karl Nedberg.
 Eidsfoss: Fredrik Haslund.
 Eidskog: K. M. Nordanger.
 Eidsvågen: Angell Benjaminsen.
 Eidsvoll: H. Manthey Lange.
 Elverum: Arne Lian.
 Engan i Opdal: Alb. Moen.
 Etnadal: Bjarne Borgan.
 Evje: Finn Kullerud.
 Eydehamn: Alb. Karlsen.
 Fåberg: Nils Ødegaard og Johan
 Skjellerud.
 Fagernes: Johs. Bøe.
 Fannrem: Nils Steen.
 Farsund: Haakon Hoff.
 Farvollen: Kr. Tønder.
 Fauske: L. Aune.
 Fetsund: Wilhelm Ullmann.
 Fevåg: John Vaaden.
 Finneidet: L. Aune.
 Flå: Trygve Engebretsen.
 Flåm: Andr. Nygaard.
 Flateby: M. Flateby.
 Flekkefjord: Magnus Karlson.
 Flesberg: Sverre Hjertholm.
 Foldal: Alfred Melgaard.
 Follafoss: Nils Anne.
 Fredrikstad: Johan Nygaardsvold.
 Frol: Kristian Skanfel.
 Furuset: O. Midtrød.
 Furnes: Øistein Marthinsen.

Garmo: Jul. Pettersen.
 Gaupen, Ringsaker: Einar Lien.
 Geithus: Karl Løken.
 Gjerstad: Erik Vangberg.
 Gjøvik: Ingvald Førre.
 Glemmen: Johan Nygaardsvold.
 Glomfjord: Nic. Næss.
 Gran: Hans Haugli.
 Gransherad: Aslak Nilsen.
 Greåker: A. Bratvold.
 Grorud: K. F. Dahl.
 Grong: Ivar Aarseth.
 Gudå: Olav Guldal.
 Gulsvik: Trygve Engebretsen.
 Gvarv: Marthinus Karlson.
 Haga: L. Aslaksrud.
 Hakadal: Harry Nilssen.
 Halden: Edv. Bnll.
 Hamar: Gunnar Braathen.
 Hammerfest: Ole Øisang.
 Haran: Nic. Eggen.
 Harpefoss: Arne Nilssen.
 Harstad: Naftali M. Nilsen.
 Hasle: Finn Moe.
 Hasselvik: John Vaaden.
 Hauge i Dalane: G. Natvik-Peder-
 sen.
 Haugesund: Øyvind Dahl.
 Heggedal: Harald Olsen.
 Helgådalen: O. K. Nordgaard.
 Helgøy: Arne Juland.
 Heidal: Anton Andreassen.
 Hemnesberget: B. Flood-Eng-
 bretsen.
 Hen: Johan Jensen.
 Heradsbygd, Elverum: Sigurd Pe-
 dersen.
 Hernes, Elverum: A. H. Buflod.
 Hermansverk: Joh. Mathiassen.
 Hillestad: Evald Nilsen.
 Hobøl: Johs. Bergersen.
 Hof i Grue: Kr. Fjeld.
 Hoff i Jarlsberg: Evald Nilsen.
 Hokksund: Halvard Olsen.
 Holmestrand: Jens Teigen.
 Holtålen: O. H. Kjøsnes.
 Hommelvik: Alfred Udland.
 Horg: Gunnar Sand.
 Horten: Arne Magnussen.

- Hvaler: Sigrid Syvertsen.
 Hvittingfoss: Johan Schwingel.
 Hyggen: Georg Svendsen.
 Hundorp: Lars Moen.
 Hurdal: Ivar Rognstad.
 Hølanda: A. Svedal.
 Hønefoss: Haakon Meyer.
 Høvik: Arthur Berby.
 Høyanger: Einar Gerhardsen.
 Høybråten: Ingv. Rastad.
 Ilseng og Sørbygda: Olav Hovde.
 Innerøy: Joh. Nordgaard.
 Inset: Olav Oksvik.
 Jevnaker: Sig. Solheim.
 Jessheim: Joh. Didriksen.
 Jømna: Sigurd Pedersen.
 Jørpeland: Nils Nordheim.
 Killingdal: O. K. Sundt.
 Kirkenær: Daniel Vikin.
 Kirkenes: Thorbjørn Dahl.
 Kjelsås: B. Olsen-Hagen.
 Kjøremsgrenda: Edv. Endresen.
 Klæbu: P. Almaas.
 Kløfta: Olaf Eriksen.
 Kolvereid: Wilh. Flotvik.
 Kopperå: Olav Guldahl.
 Konnerud: Borgar Steinset.
 Kolbotn: A. E. Gundersen.
 Konsmo: T. Breili.
 Kongsberg: O. Sporpind.
 Kopervik: I. K. Hognestad.
 Kråkstad: Aksel Sømme.
 Kragerø: Hans Helgesen.
 Kristiansand: Olav Steinnes.
 Kristiansund: Ola Solberg.
 Kvam, Nord-Fron: Albert Guddal.
 Kvikne i Hedmark: Olav Oksvik.
 Kvikne i Gudbrandsdalen: Alb.
 Kvamme.
 Kviteseid: Halvor Storhaug.
 Lånke: K. B. Moxness.
 Lårdal: Olav Versto.
 Langesund: Paul Bentsen.
 Langhus: Ludv. Hansen.
 Larvik: Olav Vegheim.
 Laudal: L. Heidenreich.
 Lausnes: A. Buen.
 Lesja: Edv. Endresen.
 Levanger: H. Langhelle.
 Liknes: J. Øydegard.
 Lillestrøm: K. F. Dahl.
 Lom: Jul. Pettersen.
 Lunde i Telemark: Hans Amundsen.
 Løkken Verk: Chr. Henriksen.
 Lørenskog: Valdemar Nielsen.
 Løten: Ole Beck.
 Mandal: Johs. Bech.
 Melbo: Carl Bonnevie.
 Melhus: Nils Egseth.
 Melsomvik: H. C. Smith.
 Mjøndalen: Adolf Indrebø.
 Mo i Rana: B. Flood-Engebreetsen.
 Moelv: Olav Larsen.
 Moi: Emil Aase.
 Molde: Jul. B. Olsen.
 Mosjøen: Konrad Botten.
 Moss: Nils Hønsvald.
 Muggerud: Karl Nedberg.
 Mysen: Aksel Zachariassen.
 Mæl i Tinn: O. W. Svendsen.
 Namnå i Grue: Ingvald Bekken.
 Namdalseid: Per Jensen.
 Namsos: Anton Jenssen.
 Nannestad: Anton Ruud.
 Narvik: Corn. Holmboe.
 Nes i Ådal: Konrad Knudsen.
 Nes i Hedmark: M. Røkeberg.
 Nes i Romerike: Lars Gjerde.
 Nesbyen: Sverre Langerud.
 Nesødden: Dag Bryn.
 Neslandsvatn: Kr. Fløgstad.
 Nore: Hans Johansen.
 Nord-Odal: J. Stubberud.
 Nordby i Ås: A. Unland.
 Notodden: Kr. Tønder.
 Nøtterøy: Arne Drogseth.
 Odda: Martin Trannæl.
 Opdal: Alb. Moen.
 Ophus: Karl A. Kristiansen.
 Orkanger: Nils Steen.
 Oslo: Alfred Madsen og B. Olsen-Hagen.
 Otta: Arthur Janson.
 Porsgrund: Fr. Monsen.
 Prestfoss: C. S. Bentzen.
 Råde: Arne Magnussen.
 Rakkestad: Svend J. Dalen.

Ranheim: Oscar Torp.
 Ranumssletta, Grong: Ivar Aarseth.
 Randesund: Olav Steinnes.
 Raufoss: Kr. Kristensen.
 Rena: Aldor Ingebrigtsen.
 Ringebu: Thina Thorleifsen.
 Ringsaker: Karl Amundsen.
 Rissa: A. Salbubæk.
 Risør: Ingjald Nordstad.
 Rjukan: Sverre Støstad.
 Rognes: O. Inseth.
 Rollag: Olav Andresen.
 Ruste i Nord-Fron: Anton Alvestad.
 Rælingen: Aamfinn Vik.
 Røra: Johan Nordgaard.
 Røros: Alb. Christiansen.
 Salsbruket: Herm. Thornes.
 Sandnes: Adolf Olsen og Helga Karlsen.
 Sandvollan: G. Engelstad.
 Sande: Charles Syvertsen.
 Sander: Edv. Stenklev.
 Sandvika: Aksel Schultz og Arthtur Berby.
 Sarpsborg: A. Bratvold.
 Sandefjord: Ingv. Haugen.
 Sauda: Olaf Johansen.
 Selbu: I. Skjaanes.
 Sell: Arthur Janson.
 Selsbakk: Alfred Trønsdal.
 Setskog: Herman Haugerud.
 Selvik: Charles Syvertsen.
 Seterstøa: Josef Larsson.
 Simensbråten: Eugen Pettersen.
 Singsås: Andr. Moan.
 Skåbu: M. Høgaasen.
 Skarnes: Edv. Stenklev.
 Skedsmo: Rachel Grepp.
 Ski: Rolf Gerhardsen.
 Skien: E. Volan.
 Skjærvøy: Ingv. Jaklin.
 Skogn: Harald Langhelle.
 Skotfoss: Olav Scheflo.
 Skotselv: Hjalmar Dyrendahl.
 Slemmestad: Josef Jensen.
 Snåsa: N. Hallan.
 Snarum: Johan Andersen.

Solbergelven: Karsten Thorkildsen.
 Sparbu: Sverre Kippe.
 Spydeberg: O. B. Moen.
 Spikkestad: Erl. Borgersen.
 Stange: Johs. Borchgrevink.
 Stavanger: Helga Karlsen.
 Stavn: Sverre Langerud.
 Steinvik: Sverre Dørum.
 Steinkjer: Haakon Karlsen.
 Stjørdal: K. B. Moxnes.
 Storsand: Hans Sorteberg.
 Strinda: Karl Tømmeraas.
 Strømmen: Ingv. Rastad.
 Støren: Andr. Moan.
 Sunndalen: Oscar Nilssen.
 Sulitjelma: Sverre Krogh.
 Surna: Harald Halvorsen.
 Svarstad: Daniel Vefald.
 Svene: Sverre Hjertholm.
 Sylling: Arne P. Aasen.
 Sætre i Hurum: Anna Pleym.
 Søndre Land: Olav Sæther.
 Sørresa: Georg Lorentsen.
 Sørskogbygda i Elverum: A. H. Buflod.
 Sørumsand: Hjalmar Bergsjø.
 Tangen: Johs. Borchgrevink.
 Time: T. Fjermestad.
 Tistedal: Edv. Bull.
 Tjura: Martin Vold.
 Todal: E. O. Solbakken.
 Tofte i Hurum: Eugen Pettersen.
 Torsnes: Magnus Johansen.
 Tolga: E. H. Brændholen.
 Tretten: Niels Ødegaard.
 Trondheim: Oscar Torp.
 Tromsø: Jon Andraa.
 Trysil: Karl Bjurstrøm.
 Tvedestrand: Carl Hornli.
 Tydal: Leif Granli.
 Tyristrand: Chr. Hornsrud.
 Tynset: Th. Høilund.
 Tyssedal: Martin Tranmæl.
 Tønsberg: Meyer Foshaug.
 Ulefoss: Hans Amundsen.
 Ullensaker: Jul. Halvorsen.
 Vågå: Nils Hjelmtveit.
 Våler: Omar Gjestebý.

Vaksdal: Johan Vik.
 Valset: M. Liengen.
 Vang: Gunnar Braathen.
 Vardal: Herm. Andreassen.
 Vardø: Martin Aune.
 Vegårdshei: Randolph Arnesen.
 Veggli: Hans Johansen.
 Veme: Alma Kjelsestet.
 Vennesla: Ingv. Olsen.
 Verdalsøra: S. O. Øraker.
 Vestfossen: Chr. Systad.

Vinstra: Anton Alvestad.
 Vikesund: Johan Andersen.
 Visnes, Avaldsnes: G. Natvik-Pedersen.
 Volda: E. Røsvik.
 Voss: K. Bergsvik.
 Vuku: S. O. Øraker.
 Ytre Rendal: M. A. Nordlie.
 Østre Gausdal: Ella Anker.
 Øvre Rendal: Enok Sletengen.

Arbeiderpartiets by- og herredslag.

Beretning for 1930.

Landskommunalutvalget har i 1930 holdt 2 møter og behandlet 17 saker. Arbeidsutvalget har holdt 10 møter og behandlet 38 saker.

Av sakene kan nevnes:

Endringer i skattelovene.

Forsorgsvesenets organisasjon.

Nedskrivning av gjeld på småbruk.

En norsk fagskolelinje.

Kommunens stilling til overenskomster med statens politi.

Kommunens stilling til bryggerikapitalen.

Edruelighetsnevnder.

Kommunale gjeldsspørsmål.

Kommunale lønnskonflikter.

Vår stilling til Norges Byforbund og Norges Herredsforbund.

Endring i landskommunelovens paragraf 57 (fylkesutvalg).

Rabatt ved skatteinnbetaling.

Den nugjeldende kommisjonsordning for Boligbanken og Hypotekbanken.

Om nedsettelse av lånerenten.

Der er i årets løp utsendt 4 cirkulærer til kommunegruppene.

Kommunalkontoret har stått i livlig rapport med kommunegrupper, formannskapskontorer, partiavdelinger og enkeltpersoner. En lang rekke henvendelser er besvart. Kontoret har på anmodning sendt materiell til hjelp ved utredning av forskjellige kommunale spørsmål. I alt har kommunalkontoret hatt forbindelse med vel 300 kommuner.

Sekretæren har deltatt i følgende kommunalkonferanser:

Voss.

Drammen. Konferanse mellom ordførere og gruppeformenn i

Buskerud. En lignende konferanse hvor også arbeidsutvalget deltok er holdt i Oslo.

Alesund, for Sunnmøre og Romsdal.

Tromsø, for Nord-Troms.

Sandnessjøen, for Nordre Helgeland.

Dessuten har kommunalutvalgets næstformann, I. Kristiansen, deltatt i en kommunalkonferanse på Notodden.

By- og herredslaget har samarbeidet med Norsk Kommuneforbund og Norsk Arbeidsmannsforbund for å avverge eller løse kommunale konflikter.

«Det 20de Århundrede»s kommunalavdeling blir etterhvert et fastere ledd mellom kommunalkontoret og våre kommunemenn.

Kvinnesekretariatet.

Beretning fra kvinnesekretariatet.

Møter.

Kvinnesekretariatet har i 1930 avholdt 12 møter, hvori der er behandlet 67 saker.

Den 13 og 14 mars blev avholdt landskvinnekonferanse, og i forbindelse med denne et 3 dages studiekursus for de av konferansens representanter som ønsket å delta. Både konferansen og studiekurset var omfattet med stor interesse. På landskvinnekonferansen møtte 115 representanter fra kvinneavdelinger, fagforeninger og ungdomslag. I studiekurset deltok 87 deltagere.

Kvinnenes krav.

Fra landskvinnekonferansen blev sendt Regjeringen følgende henstilling: «Under henvisning til de krav landskvinnekonferansen i 1925 rettet til Socialdepartementet om edruelighetsnevnder, et krav som ytterligere blev understreket ved den henvendelse som skjedde fra det av Oslo Arbeiderpartis Kvinneutvalgs sammenkalte møte den 4 desember, henstiller Det norske Arbeiderpartis landskvinnekonferanse til regjeringen å fremsette for det forsamlede Storting forslag til lov om edruelighetsnevnder og behandling av alkoholikere.

Konferansen er opmerksom på at de herskende sociale forhold med arbeidsløshet, bolignød og annen elendighet er den egentlige årsak til drikkeondet — eksempelvis Hedrumsaken —, klargjør nødvendigheten av å få edruelighetsnevnder som mellemledd mellom myndighetene og de hjem som lider under alkoholen.»

I samme forbindelse blev også sendt Partiets landsmøde en henstilling om å skjerpe edruehetsposten på programmet, samt at Partiets representanter i skolestyrene skulde arbeide for å skaffe edruehetslæren en bredere plass i skoleundervisningen.

I anledning av den herskende arbeidsledighet sendte konferansen Regjeringen følgende henstilling: «Arbeidsløsheten har nu herjet i landet bortimot 10 år og er idag verre enn nogensinne. Tusener på tusener arbeidere, familieforsørgere og ungdom går uten eksistensmuligheter. De krav som i første rekke må melde sig, er retten til arbeide. Det er muligheter for produktivt arbeide både i byer og på land og i fiskeridistriktene. Disse muligheter mener landskvinnekonferansen — som representerer mere enn 15 000 organiserte arbeiderhustruer og mødre ut over hele landet — må kreves utnyttet.

Under de fortvilede arbeidesforhold, som også gjør sig sterkt gjeldende for Statens funksjonærer, henstiller konferansen til Regjeringen å ha sin oppmerksomhet henvendt på de mange dobbeltstillinger innen Statens tjeneste, hvor enkelte innehar to og flere stillinger til fortrengsel for andre som går arbeidsløse.»

I samme spørsmål vedtok konferansen henstilling til partiets landsmøde om å pålegge partiets representanter i by- og herredsstyret å arbeide for ophevelse av dobbeltstillinger innen kommunens tjeneste, og at representantene også måtte ha et våkent øie med overtidсарbei det, som også skjer til fortrengsel for de arbeidsløse.

I anledning sykeforsikringslovens revidering vedtok konferansen følgende henstilling til Stortinget: «Efter den endring i sykeforsikringens ydelser som trådte i kraft 1 januar 1929, er ikke kretssykekassen det den burde være, en hjelp i sykdomstilfelle, den er redusert til bare å være en utgift.

Det norske Arbeiderpartis landskvinnekonferanse henstiller til Stortinget at medlemmene får sine rettigheter tilbake, såsom helt utredet lægehonorar, også omfattende spesialistbehandling, samt ydelser ved tannuttrekning.

Enn videre vil konferansen peke på at bestemmelsen om det frie medlemsskap forandres derhen, at aldersgrensen 50 år bortfaller. En hustru ved sin manns død eller skilsmisse bør få bli automatisk medlem av sykekassen, hvis hun ønsker det.

Likeledes bør loven utvides til å omfatte sjømenn og deres familier og utvandrede medlemmers ektefeller og barn.»

I henhold til landskonferansens beslutning vedrørende Mødrehygienekontorenes legalisering har sekretariatet sendt Socialdepartementet følgende henstilling: «Det norske Arbeiderpartis landskvinne-

konferanse, som avholdtes den 13 og 14 mars d. å., besluttet enstemmig å sende Sosialdepartementet henstilling om at salget av antikonsepsjonelle midler ikke må vanskeliggjøres. Vi må bestemt ta avstand fra at apotekene skal bli eneforhandlere av disse midler. For det første mener vi at salg bare gjennom apotekene vil fordyre varene, og dette vil først og fremst ramme de dårligstilte mødre som sterkest trenger den hjelp disse midler kan by dem, dernæst vanskeliggjøres adgangen til å erholde disse varer, da masser av kvinner vil holde sig tilbake fra å henvende sig til apotek om disse varer på grunn av apotekenes hele karakter og hyppig mannlige betjening.

Vi mener at mødrehygienekontorene bør få anledning til å drive handel med disse varer. Mødrehygienekontorene yder de mange dårligstilte kvinner sin støtte og hjelp, og de kontorer som allerede finnes, har det store publikums tillit.

I henhold hertil anmoder vi så sterkt som vi kan både de mødrehygienekontorer vi har, og de som blir herefter opprettet blir legalisert av myndighetene, så de kan formidle de ovennevnte varer.»

I anledning konferansens behandling av spørsmålet om opprettelse av interneringsanstalter for sikring av sedelighetsforbrytere har sekretariatet sendt Stortinget følgende henstilling: «Det norske Arbeiderpartis landskvinnekonferanse, som avholdtes den 13 og 14 mars d. å., besluttet enstemmig å henstille til myndigheten med krav om at interneringsanstalter for defekte og forbrytere opprettes snarest.

De tiltagende sedelighetsforbrytelser gjør samfundet usikkert for den opvoksende slekt. Og det er arbeiderklassens barn som er mest utsatt for disse forbrytelser. Det store flertall av arbeidende mødre i vårt land har ikke råd til å skaffe sine barn et stadig tilsyn, og barna er derfor henvist alene til gater og parker med sin lek.

Vi ser straff som et nødvendig onde samfundet må ty til for å verge sig mot farlige individer. Men for den opvoksende slekts skyld må vi kreve den beskyttelse som loven byr oss.

Vi finner ikke at loven av 1928 er av nogen betydning, da man ikke har de nødvendige sikringsmidler som loven henviser til. Vi vil derfor så sterkt som vi kan henstille til myndighetene at de optar til drøftelse hvad der kan gjøres for å finne de mest hensiktsmessige steder, hvor disse interneringsanstalter kan opprettes. Ikke bare av hensyn til barna som kan komme ut for disse forbrytere, men også av hensyn til de nlykkelige forbrytere selv.»

Kvinnesekretariatet har enn videre henstillet til Justisdepartementet om, at fengselsrett opnevnes til bedømmelse av alle saker og sikring

og løslatelse av forbrytere, og at retten må bestå av både kvinner og menn.

Angående forandring av skatteloven har sekretariatet anmodet partiets stortingsgruppe om å foreta de nødvendige skritt til å få skatteloven forandret derhen, at uformuende personer efter fylte 65 år fritas for skatt, når den årlige inntekt ikke overstiger 2 000 kroner pr. år.

Organisasjonsforhold.

I henhold til landskvinnekonferansens beslutning vedrørende de selverhvervende kvinner har sekretariatet henstillet til Arbeidernes faglige Landsorganisasjon om å ansette en kvinnelig agitator til å lede opplysnings- og agitasjonsarbeidet blandt de selverhvervende kvinner for tilslutning til fagorganisasjonen.

Angående konferansens beslutning vedrørende de individuelle medlemsskap i de borgerlige kvinneorganisasjoner, har sekretariatet sendt avdelingene henstilling om at medlemmene må trekke sitt medlemskap tilbake fra disse.

Vedrørende den opståtte diskusjon omkring lægekomitéens forslag om abortus provocatus, har sekretariatet sendt henstilling til avdelingene om å oppta spørsmålet til drøftelse og sende sekretariatet sin uttalelse i saken.

Agitasjonen.

Foruten agitasjonsturneer har sekretariatets medlemmer holdt enkeltforedrag. Sigrid Syvertsen (38), Inger Kristiansen (2), Helga Ramstad (16), Marta Nielsen (5), Rachel Grepp (21) og Thina Thorleifsen 94. Tilsammen 176 foredrag.

Representasjon.

Kvinnesekretariatet har vært representert på fylkets kvinnekonferanser i Østfold, Aust-Agder, Telemark, Akershus og Buskerud ved Sigrid Syvertsen. På konferanser i Akershus og Østfold ved Inger Kristiansen. Vest-Agder, Buskerud og Aust-Agder ved Thina Thorleifsen.

I den av Landsorganisasjonen nedsatte komité for å arbeide for å få kvinnene fagorganisert, har kvinnesekretariatet, efter innbydelse fra Landsorganisasjonen, opnevnt Thina Thorleifsen som sekretariatets representant.

Desuten har kvinnesekretariatet, efter innbydelse fra rådmannen for 7 avdeling, Oslo, opnevnt Sigrid Syvertsen til å representere sekretariatet i møter mellem produsenter og husmødre til drøftelse av torvforholdene i Oslo.

Dannelse av nye kvinneavdelinger.

Til kvinnesekretariatet er det kommet meddelelse om at det er dannet kvinneavdeling i Mæl, Atrå og Hjuksebø i Telemark. Likeledes er det dannet avdeling i Ringebu, Kirkeøy, Gravberget i Våler, Surnadalen og Hov i Land. Dessuten er det efter foredrag av Else Kolsrud dannet kvinneavdeling i Midtre Gran, Gina Söderström i Sør-Odal, Johanne Åmbli i Brumunddalen, fru Poppe Jeusen ved Skåre, Helga Ramstad i Sørum, Elise Gulbrandsen i Svarstad og Thiua Thorleifsen i Hakadal, Koppervik, Evje, Åmli og Lillesand. Dessuten har Thiua Thorleifsen lagt grunnlag for en kvinnegruppe i Eltedal i Trysil, hvor der blev tegnet flere medlemmer, men styret skulde velges først på et senere møte. Tilsammen 19 nye medlemmer.

«Arbeiderkvinnen».

«Arbeiderkvinnen» blir mer og mer omfattet med interesse av våre avdelinger, både løssalget og abonnementet er gått op. I anledning stortingsvalget blev bladet trykt i 20 000 ekspl.

Bladet er utkommet regelmessig en gang i måneden med 16 sider.

Kvinnesekretariatets medlemmer.

Siden landskvinnekonferansen i mars har sekretariatet bestått av: Sigrid Syvertsen, formann, Inger Kristiansen, viceformann, Helga Ramstad, Gerda Brager, Marta Nielsen, Rachel Grepp med Borghild Mikkelsen, Alette Lundeborg, Hedvig Sørensen, Konstanse Hansen og Anna Nilsen som suppleanter.

Thiua Thorleifsen sekretær.

Centralstyrets representanter i sekretariatet er Valdemar Nielsen og Eugen Pettersen med Erling Anthonsen som varamenn.

Kvinnesekretariatets representanter i centralstyret er Sigrid Syvertsen og Gerda Brager med Rachel Grepp og Inger Kristiansen som suppleanter.

Den antimilitære virksomhet.

Beretning fra det antimilitære landsutvalg.

Det antimilitære arbeide blandt soldatene er i likhet med tidligere år ledet av et utvalg bestående av 2 medlemmer valgt av partiets centralstyre og 2 av Ungdomsfylkingens centralstyre. I god tid før rekruttene reiste til ~~ekserseplassene~~ ble det fra utvalget sendt cirkulære til partiavdelingene og ungdomslagene om å forberede arbeide blandt arbeiderguttene som skulde avtjene verneplikten. Som

agitasjonsmaterieell blev trykt nytt oplag av marsjsangené, ny brosjyre med samme tittel som på brosjyren som blev utgitt i 1929 «Giv Akt». Dessuten blev utgitt landsutgave av «Soldatavisen» og særskilt nummer av «Arbeider-Ungdommen».

Ved siden av dette agitasjonsmaterieell utgav Oslo Arbeiderparti og Oslo og Akershus Distriktsorganisasjons felles antimilitære utvalg 3 nummer av «Soldatavisen» for Gardemaen og Trandum. Østfold Fylkesorganisasjon av Ungdomsfylkingen utgav avis for ekserserplassen i Fredrikstad. Og for første gang blev det utgitt egen avis for Madlamoen av ungdomslaget og partiavdelingen i Stavanger.

Agitasjonsmateriellet er utdelt på alle ekserserplasser undtatt Setnesmoen, hvor vi ikke hadde forbindelse og hvor det ikke er partiavdeling i nærheten som kunde ta sig av arbeidet. Det lykkedes således i år å få utdelt materiellet for første gang på moen ved Kristiansand og ekserserplassene i Hordaland.

Blandt marinesoldatene har ungdomslaget i Horten utført et godt arbeide. Det er avholdt spesielle møter for dem og utdelt materieell.

Officerene forsøkte også i år på flere av ekserserplassene å hindre utdelingen av agitasjonsmateriellet. Enkelte av de som delte ut materiellet har vært innkalt til politiet til forhør, således den antimilitære leder i Østfold, Rolf Gerhardsen, Torgils Hodne i Kristiansand og formannen i utvalget på Kongsberg, Arne Johnsen.

Likeledes er det også i år vært drevet efterforskninger mot utvalget for utgivelsen av brosjyren «Tenk og velg» som er sendt til utdeling i Kristiansand og Horten.

Nogen tiltale er ikke reist mot nogen av disse som politiet har hatt til forhør.

Barnelagsarbeidet.

Beretning fra landsutvalget for barnelagsarbeidet.

I årene 1928—1929 var det ikke noget landsutvalg for barnelagsarbeide. Og det var bare et fåtall lag i gang. For igjen å få mere fasthet i dette arbeide blev det i september måned besluttet igjen å opnevne et landsutvalg for barnelagsarbeide. Partiets centralstyre valgte som medlemmer av utvalget: Thora Pettersen og Erling Anthonsen. Kvinnesekretariatet: Thina Thorleifsen og Helga Karlsen. Ungdomsfylkingen: Arnfinn Vik og Kristian Lindberg. Utvalgets formann er Erling Anthonsen og Kristian Lindberg sekretær.

Fra utvalget er det sendt cirkulære til partiavdelingene med op-

fordring om å stifte barnelag. I løpet av de siste måneder av året blev det stiftet lag på følgende steder: Kristiansand, Lørenskog, Ski, Høyanger, og lag'er under forberedelse i Sanda, Foldalen, Ytre Vinje, Levanger, Grong, Snåsa, Porsgrund, Nesbyen og Tvedestrand.

På følgende steder er det lag, stiftet tidligere år, i virksomhet: Oslo (4), Trondheim, Kjelsås, Lillestrøm, Hokksund og Rjukan.

Landsutvalget utgir «Barnebladet» en gang i måneden. Bladet redigeres av utvalgets sekretær, Kr. Lindberg.

Arbeidernes Ungdomsfylking.

Arbeidernes Ungdomsfylking har i løpet av 1930 fått en tilvekst på 35 lag. Ved årsskiftet hadde Fylkingen 275 lag med tilsammen 14 000 medlemmer. De nye lag som er stiftet i løpet av året fordeler sig på hele landet med Akershus og Trøndelag med den største tilvekst.

En distriktsorganisasjon omfattende lagene i Aust-Agder er stiftet.

Uten at det har vært holdt spesielle agitassjonsuker eller arrangert lengere turnéer har agitassjonsvirksomheten vært drevet intenst hele året.

Studiearbeidet har vært drevet meget iherdig. Foruten studiecirkler i lagene og lagenes samarbeide med parti- og fagforeninger ved kveldskoler har det vært holdt distriktsvise studiekurser med særlig sikte på veiledning for studieledere. Sådanne kurser har vært holdt i Telemark, Østfold, Buskerud, Oppland, Vestfold, Trøndelag, Oslo og Akershus.

Årets antimilitære agitassjon blandt rekruttene er ledet av et fellesutvalg med 2 medlemmer fra partiet og 2 fra Fylkingens centralstyre. Arbeidet blandt rekruttene med utdelingen av agitassjonsmateriellet har for det meste vært utført av Fylkingens medlemmer. Og som det fremgår av særskilt rapport fra landsutvalget er det i år lyktes å få utdelt agitassjonsmateriellet på de fleste ekserseplasser, og av laget i Horten er det utført et godt arbeide blandt marinesoldatene.

Arbeiderungdommens dag, annen søndag i september, blev i år arrangert for 3. gang og den var særlig vellykket. I forbindelse med Arbeiderungdommens dag blev det arrangert 3 agitassjonsturnéer. Således reiste Rolf Gerhardsen på en ukes tur i Trøndelag, Arne Strøm på Vestlandet og Hjalmar Dyrendahl i Aust-Agder.

I forbindelse med landarbeiderstevnet i Trondhjem blev det for første gang holdt en landsleir som varte en uke. Leiren som blev holdt

på Trondhjemslagets hytte, fikk tilslutning fra de fleste distrikter. Det var samlet 120 deltagere. Foruten at opholdet i leiren var ferie, blev det holdt flere forelesninger med påfølgende diskusjoner.

Leiren var i alle deler meget vellykket.

Arbeidsledigheten blandt ungdommen er en av de saker som det har vært arbeidet mest med i årets løp. På foranledning av en henvedelse fra Fylkingens centralstyre til Stortinget om bevilgning til avhjelp av arbeidsledigheten blandt ungdommen og med krav om opnevning av en komité til å behandle dette viktige spørsmål har Regjeringen nedsatt en særskilt komité. Som medlem av komitéen er opnevnt «Arbeider-Ungdommen»s redaktør. Komitéens mandat går ut på å behandle hele arbeidsledighetsspørsmålet og herunder fremkomme med forslag til botemidler for avhjelp av arbeidsledigheten blandt ungdommen.

Fra januar måned er gjennomført nyordning ved kontingentbetalingen, idet det er innført merkesystem. Gjennom den ordning er det lykkes å opnå mere punktligheit i medlemmenes kontingentforhold og en effektiv kontroll mellem de forskjellige organisasjonsrestanser.

Oplysningsvirksomheten.

Oplysningsarbeidet ledes av Felleskomitéen for Arbeidernes Oplysningsvirksomhet, som i 1930 har bestått av følgende representanter:

Fra Landsorganisasjonens sekretariat Halvard Olsen og Valdemar Nielsen med Torbjørn Henriksen som varamann, fra partiets centralstyre Oscar Torp og Einar Gerhardsen, fra Ungdomsfylkingens centralstyre Finn Moe og Hjalmar Dyrendahl. Oscar Torp har vært komitéens formann. Haakon Lie er av centralstyret ansatt som komitéens sekretær.

Kveldskolevirksomheten.

Til de socialistiske kveldskoler har felleskomitéen utarbeidet normalplaner og yder dessuten tilskudd efter nærmere bestemmelser. Efter normalplanene forutsettes tilsammen 50 timers undervisning i følgende hovedfag: 1. Socialismens teori og historie. 2. Norsk. 3. Praktisk organisasjonsarbeide. 4. Det norske Arbeiderpartis historie og program. 5. Fagbevegelsen. 6. Samvirkebevegelsen. 7. Økonomisk geografi.

Kveldskolenes fagkrets og timetall varierer for øvrig meget.

Vinteren 1930 var kveldskoler i gang på følgende steder:

Alesund. 15 elever, 52 timer undervisning. *Drammen.* Skolen måtte innstille efter at omtrent halve skoleplanen var gjennomgått. *Drangedal.* 15 elever. 48 timer undervisning. *Elverum.* En kveldskole i Lei-

ret og en i Jømna Arbeiderlag. Tilsammen ca. 55 elever. 48 timers undervisning på hver skole. *Ridsvoll*. 17 elever. 48 timer undervisning. *Fagernes*. 15 elever. 48 timer undervisning. *Fall i Land*. 32 elever. 60 timer undervisning. *Fettsund*. 25 elever. 54 timer undervisning. *Foldalen*. 20 elever. 65 timer undervisning. *Gaupe*. 14 elever. 48 timer undervisning. Her igangsattes også et bokholderikursus for skolens elever. *Halden*. 25 elever. 48 timer undervisning. *Hamar*. 20 elever. 40 timer undervisning. *Høyanger*. Skolen måtte innstilles på grunn av manglende tilslutning. Skiftarbeidet vanskeliggjør skolearbeidet. *Hordabø*. 30 elever. 40 timer undervisning. *Hønefoss*. Ca. 25 elever. *Kjelsås*. 25 elever. 36 timer undervisning. *Kristiansand*. 20 elever. 54 timer undervisning. *Larvik*. 25 elever. 60 timer undervisning. *Lillestrøm*. 12 elever. 60 timer undervisning. *Lørenskog*. 18 elever. 48 timer undervisning. *Mosjøen*. Det foreligger ingen beretning for skolen. *Oslo*. Skolen hadde følgende klasser: 2 grunnklasser med 72 timer undervisning og med 55 elever, én 2. klasse med 70 timer undervisning og 25 elever, et bedriftorganisasjonskursus med 60 timer undervisning og 25 elever, et tegnekursus med 80 timer undervisning og 22 elever, samt et engelskkursus med 15 elever. *Rolvsøy*. Endelig beretning for skolen er ikke innsendt. *Sandeffjord*. 20 elever. 72 timer undervisning. *Simensbråten*. 20 elever. 48 timer undervisning. *Skedsmo*. 18 elever. 48 timer undervisning. *Skjeberg*. 15 elever. 50 timer undervisning. *Solum*. 29 elever. 44 timer. *Sparbu*. 20 elever. 72 timer. *Stavanger*. 30 elever. 32 timer undervisning. *Sunndalsøra*. 17 elever. 60 timer undervisning. *Trondheim*. 30 elever. 40 timer undervisning. Dessuten engelsk- og tysk-kursus med 25 elever. *Tune* 35 elever. 72 timer undervisning. *Tønsberg*. 32 elever. 58 timer undervisning.

I alt var det vinteren 1930 i gang 38 kveldskoler. Det samlede elevantall, som her er angitt for deltagelsen ved avslutningen av skolene, var ca. 900 mot ca. 1 100 ved skolenes begynnelse.

Valgkampen gjorde at kveldskolevirksomheten kom meget sent i gang høsten 1930. Mange partiforeninger valgte derfor å gå i gang med studiecirkler og organisasjonskurser istedenfor kveldskoler. Dette har bevirket at kveldskolevirksomheten ingen fremgang viser, mens antallet av studiecirkler og kurser har steget sterkt.

Ved nyttårsskiftet 1930—31 var det eller kom det i gang kveldskoler på følgende steder med følgende elevantall ved skolenes begynnelse:

Bærum 25 elever, Drivdalen 11, Foldalen 20, Elverum Arbeiderparti 2 kveldskoler med 60 elever, Fredrikstad, Greåker, Høydalsmo 18, Hokksund 28, Klæbu 17, Kristiansand 20, Larvik 22 (2 sprogkurser teller 55 elever), Lillestrøm 20, Moss 30, Nesbyen 15, Notodden 25,

Oslo 3 klasser og 2 sprogkurser med 110 elever, Porsgrund 26, Rjukan, Røros 25, Simonstad 15, Steinkjer 28, Stavanger 34, Sunndalsøra, Skien 15, Sulitjelma 20, Singsås 15, Sandefjord 15, Ski 25, Tondheim 30, Tromsø 20 og Tønsberg.

I Oslo har det dessuten vært avholdt en spesiell skole for arbeidsløse med tilsammen 47 timer undervisning.

Den socialistiske dagskole.

Dagskolens 7. kurs varte fra 6 januar til 29 mars 1930. Av skolens 26 elever blev én forhindret i å fullføre kurset. Skolens undervisningsplan er meddelt i beretningen for 1929. Likeledes navnene på skolens elever.

Dagskolens 8. kurs blev igangsatt 5 januar 1931. Til kurset forelå i alt ca. 150 ansøkninger om optagelse. Følgende 29 blev optatt som elever:

Peder Fjellstad, Karl O. Fjeld, Gustav Werner, Charles Hansen og Reidar Christiansen med stipendium fra Norsk Kommuneforbund. Harald Lauvland, Amli, Sigurd Madsen, Bergen, Reidar Nordahl, Greåker, og Bjarne Borgan, Land, med stipendium fra Felleskomitéen for Arbeidernes Oplysningsvirksomhet. Asbjørn Hermansen, Oslo, Reidar Sørsveen, Moelva, Knut Jøssang, Jørpeland, og Jan Rødde, Oslo, med stipendium fra Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund. Reidar Brøske, Odda, og Harry Rydberg, Aker, fra Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund. Hans Hansen, Sarpsborg, og Gunvald Engelstad, Follafoss, fra Norsk Papirindustriarbeiderforbund. Svein Sperrud, Bø, stipendium fra Øst-Telemark faglige Samorganisasjon, Ester Samuelson fra Oslo Skotøiarbeiderforening. Waldemar Larsen fra Oslo og Omegns faglige Samorganisasjon. Helge Falkenberg fra Oslo typografiske Forening og Norsk Centralforening for Boktrykkere. Arne Kristiansen, Hamar, fra Norsk Baker- og Konditorforbund. Petter O. Branem, Kristiansund N., fra Norsk Postforbund. Martin Hansen, Ski, fra Norsk Bygningsarbeiderforbund. Pedro Edvardsen, Sulitjelma, fra Norsk Arbeidsmannsforbund. Michael Dedekam, Lillestrøm, fra Oslo Transportarbeiderforening. Rolf E. Pettersen, Drammen, fra Norsk Jernbaneforbund. Rolf Johansen, Oslo, fra Norsk Matros- og Fyrbøterunion og Arne Sletner fra Norsk Møbelindustriarbeiderforbund.

For å kunne skaffe dagskolen skikkelig lokaler har Felleskomitéen sammen med Arbeidernes Oplysningskomité for Oslo latt innrede spesielle skolelokaler i Oslo Arbeidersamfund. Studielokalene består av 2 små rum med plass til 15 elever i hvert, samt 2 større tilstøtende rum med bord til 30 elever. Utgiftene til ominnredningen og møbleringen av rummene kom i alt på 3 000 kroner, hvorav halyparten er betalt av Felleskomitéen.

Forelesningskurser.

Korte foredragskurser har vært avholdt på følgende steder:

Mysen med 4 forelesninger og 50 deltagere.

Singsås med 6 forelesninger og 32 deltagere.

Rollag med 9 forelesninger og 43 deltagere.

Arendal med 7 forelesninger og 50 deltagere.

Bodø med 13 forelesninger og 30 deltagere.

Ålvundeid med 9 forelesninger og 60 deltagere.

Vinoren med 15 forelesninger og 30 deltagere.

Gjøvik med 6 forelesninger og 30 deltagere.

Skjeberg med 4 forelesninger og 40 deltagere.

Hurdal med 8 forelesninger og 14 deltagere.

Tønsberg (for Vestfold Fylkeslag av A. U. F.) med 6 forelesninger og 17 deltagere.

Oslo og Akershus Fylkeslag har avholdt 2 kurser for studieledere, hvor de fleste lag i fylket har vært representert. Disse studielederkurser har sikkert i høi grad bidratt til at Fylkeslaget nu har ikke mindre enn 27 studiecirkler i virksomhet i ungdomslagene. Buskerud Fylkeslag har også i forbindelse med en formannskonferanse avholdt et studiekursus som varte i 3 dager. Studiekurser er også avholdt i Telemark Fylkeslag. Et godt arbeide i denne retning er også utført i Trøndelag, hvor det er avholdt flere korte kretsvisse studiekurser.

I Oslo er avholdt to store forelesningskurser, et kommunalkursus og et kursus med sikte på stortingsvalget. I alt deltok det over 100 partifeller på hvert av disse kurser. Spesielt kursus har også vært avholdt for studielederne i fagforeningene. Foredragsrekker er videre igang satt i Drammen, Bergen, Stavanger og Fåberg.

I forbindelse med landskvinnekonferansen avholdtes 9, 10 og 11 mars et studiekursus. Kurset som blev meget vellykket, omfattet 11 forelesninger.

Studiecirkler.

Studiecirkelvirksomheten har i dette år tatt et gledelig opsving. Særlig i Oslo har denne gren av opplysningsvirksomheten nu for alvor slått igjennem. Over 50 studiecirkler er her i gang med ca. 750 deltagere. For øvrig er det umulig å opgi antallet av studiecirkler som er igangsatt i partiet. Da det intet tilskudd ydes til studiecirkler, vil det alltid være vanskelig å få inn rapporter og beretninger for dette arbeide.

For å lette studiecirklene i deres arbeide har Felleskomitéen latt utarbeide spesielle planer for studiecirklene. Følgende planer er trykt:

«Studieveiledning i økonomisk geografi», utarbeidet av Axel Sømme. «Arbeidsplan for studiecirkel i arbeiderværn», utarbeidet av sekreter i fabrikktilsynet, frk. Marit Aarum. «Plan for korte organisa-

sjonskurser», utarbeidet for partikurser. «Studieveiledning i arbeider bevegelsens organisasjonsopbygging og program», utarbeidet for studiecirkler i Ungdomsfylkingen. «Plan for studiecirkler i fagforeningene». Dessuten er utgitt liste over litteratur til studiecirkler i kommunalkunnskap.

Den største hindring for et planmessig studiearbeide har vært den følelige mangel på socialistisk litteratur. I samarbeide med partiforlaget har Felleskomitéen søkt å bøte på denne mangel gjennom utgivelsen av brosjyrer og lærebøker. De skrifter som er utgitt, er nevnt under beretningen for partiforlaget.

Film- og lysbilledvirksomhet.

Gjennom Felleskomitéen har det vært formidlet film og lysbilleder til arbeiderorganisasjonene. Filmen «Giftgass» som blev innkjøpt for valget, har således tilsammen vært fremvist for 30 000 mennesker. Videre har filmen «Det røde Wien» vært omvist, samt filmen «Landsarbeiderstevnet 19 og 20 juli 1930».

Ved Axel Sømme er utarbeidet en serie lysbilledkarter til bruk i studiecirkler og kveldskoler i forbindelse med studiet av økonomisk geografi. I arbeiderorganisasjonene i Oslo og omegn har det også vært fremvist tyske lysbilledserier på agitasjonsmøter og fester.

Komitéen har også i samarbeide med Statens vandrebooksamlinger opsatt lister over bøker som kunde fåes tilleie i bokkasser på 50 bind. Det blev i den anledning også trykt spesielle ansøkningskjemaer. På grunn av manglende bevilgninger har Statens vandrebooksamlinger ikke på langt nær kunnet tilfredsstille efterspørselen efter bokkasser.

Felleskomitéen har videre bevilget 3 stipendier for deltagelse i Det nordiske studiekursus på Viskadalens folkehøgskola ved Gøteborg.

Arbeiderbladet.

«Arbeiderbladet»s abonnementsantall, så vel innenbys som utenbys, har øket betraktelig i årets løp og særlig i årets 4 siste måneder. For annonsemengden har det vært et rekordår i bladets historie.

Som disponent for bladet efter Sverre Sivertsen som fratrådte sin stilling ved utgangen av 1929, er ansatt O. Kirkvåg. Den nye disponent tiltrådte sin stilling 1 april. Partiformannen fungerte som bladets disponent til den nye disponent overtok stillingen.

Rachel Grepp som har vært knyttet til bladet som redaktør av «Lørdagskvelden», er ansatt som fast medarbeider fra 1 april.

Arnold Wik fratrådte sin stilling i redaksjonen 1 desember for å overta forretningsførerstillingen i «Bergens Arbeiderblad». I hans stilling er ansatt Georg Svendsen.

Landsutgave av «Arbeiderbladet».

I de siste år er det kommet henvendelser til centralstyret om utgivelse av en landsutgave av «Arbeiderbladet». I januar måned opnevnte centralstyret en komité til å utrede spørsmålet. Innstilling fra komitéen forelå i centralstyrets møte 10 november. Komitéen innstilte på utgivelse av en landsutgave 2 ganger ukentlig og med en abonnementspris av kr. 2.00 pr. halvår — kr. 4.00 pr. år. Centralstyret sluttet seg til komitéens innstilling. Men før saken blev omsendt til landsstyrets medlemmer til endelig avgjørelse besluttet de å forelegge saken for distriktsorganisasjonenes styrer til uttalelse.

De fleste distriktsstyrer uttalte seg enig i forslaget. Og ved skriftlig votering blandt landsstyrets medlemmer blev forslaget vedtatt. Centralstyret besluttet så å utgi avisen fra 1 april 1931.

Pressekontoret.

Bestyrerstillingen ved pressekontoret har siden september 1923 vært kombinert med medarbeiderstilling i «Arbeiderbladet» og kontoret har vært underlagt «Arbeiderbladet»s redaksjon.

Arbeidsmengden og kravene til kontorets effektivitet har i siste årene steget.

I landsstyremøte 21 juli blev det derfor efter forslag av centralstyret fattet følgende beslutning:

1. Centralstyret bemyndiges til å ansette egen bestyrer av pressekontoret og foreta de budgettmessige forandringer dette gjør nødvendig.
2. Fra 1931 fordeles utgiftene til pressekontoret på de forskjellige partiaviser efter deres størrelse, utbredelse og den nytte de har av pressekontoret.

Som bestyrer av kontoret er ansatt Olaf Solumsmoen. Han tiltrer stillingen i februar måned.

Finn Moe har ved siden av sin stilling som medarbeider i «Arbeiderbladet» hatt tilsyn med kontoret.

Partipressen.

«Haugesund Arbeiderblad» som har vært innstillet siden mai 1929, utkom på ny fra 27 september som dagblad i tiden frem til stortingsvalget. Siden er det utkommet 2 ganger i uken. Fra desember er avisens navn forandret til «Haugaland Arbeiderblad».

«Follo», Ski, som inntil desember utkom 1 gang ukentlig, er utvidet til å utkomme 2 ganger ukentlig.

Fra 26 september er utgitt avis 1 gang ukentlig i Sandnessjøen, «Helgeland Arbeiderblad». Avisen er organ for Sandnessjøen og distriktene.

Ved årets utgang utkom 45 aviser som blev redigert i tilslutning til partiet. Av disse utkom 20 som dagblad, 1 utkom 4 ganger ukentlig, 11 utkom 3 ganger ukentlig, 11 utkom 2 ganger ukentlig og 2 utkom 1 gang i uken.

Partiaviser ved årsskiftet 1930—1931.

Dagblader:

«Arbeiderbladet», Oslo. Redaktør Martin Tranmæl.
 «Arbeider-Avisen», Trondheim. Redaktør Ole Øisang.
 «Bergens Arbeiderblad», Bergen. Redaktør Gunnar Ousland.
 «Fremtiden», Drammen. Redaktør Torgeir Vraa.
 «Halden Arbeiderblad», Halden. Redaktør Aksel Zachariassen.
 «Hamar Arbeiderblad», Hamar. Redaktør Olav Larsen.
 «Horten Arbeiderblad», Horten. Redaktør Arne Drogseth.
 «Iste Mai», Stavanger. Redaktør B. Olsen-Hagen.
 «Kongsvinger Arbeiderblad», Kongsvinger. Redaktør Johs. Stubberud.

«Nybrott», Larvik. Redaktør Ingjald Nordstad.
 «Opland Arbeiderblad», Gjøvik. Redaktør Niels Ødegaard.
 «Rjukan Arbeiderblad», Rjukan. Redaktør Knut Dalastøl.
 «Sarpsborg Arbeiderblad», Sarpsborg. Redaktør Nils Hønsvold.
 «Smålenenes Social-Demokrat», Fredrikstad. Redaktør P. Moe-Johansen.

«Sørlandet», Kristiansand. Redaktør Haakon Hoff.
 «Telemark Arbeiderblad», Skien. Redaktør Olav T. Vegheim.
 «Tiden», Arendal. Redaktør Ola Solberg.
 «Vestfold Fremtid», Sandefjord. Redaktør Sverre Hjertholm.
 «Vestfold Arbeiderblad», Tønsberg. Redaktør Carl Guldbrandsen.
 «Østerdalen Arbeiderblad», Elverum. Redaktør Olav Sæter.

½ ganger ukentlig:

«Nordlys», Tromsø. Redaktør Ingvald Jaklin.

3 ganger ukentlig:

«Akershus Arbeiderblad», Lillestrøm. Redaktør Hans Abelsnes.
 «Dagningen», Lillehammer. Redaktør Arne B. Nilssen.
 «Folkets Røst», Askim. Redaktør Aksel Olsen.

«Fremover», Narvik. Redaktør Naftali Nilsen.
 «Lillestrømposten», Lillestrøm. Redaktør Asbjørn Dørumsgaard.
 «Moss og Omegns Arbeiderblad», Moss. Redaktør Nils Gjerseth.
 «Møre Socialdemokrat», Ålesund. Redigeres av en komité.
 «Namdal Arbeiderblad», Namsos. Redaktør Herman Thornes.
 «Nordlands Fremtid», Bodø. Redaktør L. O. Braseth.
 «Tidens Krav», Kristiansund. Redaktør Evald Solbakken.
 «Vestfinnmark Arbeiderblad», Hammerfest. Redakt. Leif S. Olsen.

2 ganger ukentlig:

«Arbeidets Rett», Røros. Redaktør Per Foros.
 «Eidsvold Arbeiderblad», Eidsvold. Redigeres av en komité.
 «Finnmarken», Vardø. Redaktør Peder Holt.
 «Folkets Frihet», Kirkenes. Redaktør Thorbjørn Dahl.
 «Folkeviljen», Harstad. Redaktør Alfons Johansen.
 «Nytt Land», Holmestrand. Redaktør Anton Knudsen.
 «Romerikes Blad», Jessheim. Redaktør Jul. Halvorsen.
 «Vefsna Arbeiderblad», Mosjøen. Redaktør H. Moe Jacobsen.
 «Romsdal Folkeblad», Molde. Redaktør Oden N. Fagerjord.
 «Follo», Ski. Redaktør Arvid Lindblom.
 «Haugarland Arbeiderblad», Haugesund. Redaktør Sigurd B.

Vandvik.

1 gang ukentlig:

«Dunderlandsdølen», Mo i Ranen. Redaktør R. Knudson.
 «HelgelandArbeiderblad», Sandnessjøen. Redaktør Eldor Bjørn.

Tidsskrifter, uke- og månedsblader.

«Arbeiderkvinnen» (1 gang månedlig). Red. Thina Thorleifsen.
 «Arbeiderungdommen» (2 ganger månedlig). Red. Arnfinn Vik.
 «Barnebladet» (1 gang månedlig). Red. Kristian Lindberg.

„Det 20de Århundrede“.

Partiets tidsskrift «Det 20de Århundre» er utkommet regelmessig i årets løp under Haakon Meyers redaksjon. K. M. Nordanger er redaktør for bladets kommuneavdeling.

Tidsskriftet har hatt en jevn fremgang i abonnementsantallet.

Det norske Arbeiderpartis Forlag.

Året 1930 har vært et forholdsvis godt år for partiforlaget. Den tiltagende studievirksomhet fremelsker leselysten og efterspørselen av litteratur er stigende.

I årets løp er utgitt følgende brosjyrer og bøker: Trygve Lie og Halvard Olsen: De arbeiderfiendtlige lover og kampen mot dem, J. F. Horrabin og Aksel Sømme: Økonomisk geografi i grunndrag, Haakon Meyer: Historieopfatning og Marxisme, Johanne Rentz: Statistikk, Landsorganisasjonens sekretariats utredning om Rasjonaliserings-spørsmålet. Diktsamling av Arne Paasche Aasen: Plog og Penn.

Dessuten valgbrosjyrene: «Frem for avvebning», «Høre og fedrelandet», «Landsbygda og valget», «Jorden og bøndene», «Rasjonaliseringen og arbeidsløsheten» og «Arbeiderpartiet og valget».

I likhet med tidligere år er utgitt «Maidagen», «Arbeidets Jul» og «Arbeiderkalenderen».

Arbeidernes Aktietrykkeri.

Fra styret for Arbeidernes Aktietrykkeri foreligger følgende beretning for trykkeriet, bokbinderiet og klisjéanstalten for året 1930:

Trykkeriets regnskap viser et overskudd av kr. 55 407.14, bokbinderiet kr. 12 278.69 og klisjéanstalten 4 335.68, tilsammen kr. 72 021.51.

I 1929 var fortjenesten kr. 104 352.64, så resultatet for trykkeriets vedkommende i år er betraktelig dårligere.

Inntektene i trykkeriet var i 1930 kr. 624 380.67 mot året før kr. 604 427.87, altså ca. kr. 20 000.00 mere. Økningen faller utelukkende på aksidens idet både Arbeiderbladet og fagbladene viser praktisk talt det samme beløp som fjoråret.

Lønningskontoen er imidlertid også steget med ca. kr. 20 000.00. Herav er ca. kr. 10 000.00 forårsaket ved det lønnstillegg som blev gjort gjeldende fra 1 april 1930.

Av utgiftene er posten «Reparasjoner» i år ca. kr. 10 000.00 større enn normalt, idet bl. a. en større forandring av farvetrykkverkene i rotasjonen er ført på denne post og likeledes nyinnlegning av belysning i alle avdelinger.

Nyanskaffelse er i årets løp foretatt for ca. kr. 95 000.00, hovedsakelig bestående av 5 settemaskiner. Arbeiderbladets saldo er i den anledning i sin helhet dekket i løpet av året.

Arbeidernes Justisfond.

Det er særlig rettssaker som står i forbindelse med Norsk Skog- og Landarbeiderforbunds konflikter som i 1930 har lagt beslag på Justisfondets midler. Det har nærsagt ikke forekommet nogen konflikt i noget skogsdistrikt i vårt land som ikke har medført en eller annen

stfaffesak mot medlemmer av Norsk Skog- og Landarbeiderforbund. Fondet har i stor utstrekning hjulpet til med forsvarere og annen hjelp.

Også Norsk Arbeidsmannsforbunds konflikt i Foldal har resultert i en rekke straffesaker.

Når det ikke lyktes grubedirektøren gjennom påtalemyndighetene å knekke kampmotet blandt arbeiderne er disse sikkert enig i at det ikke minst skyldes den hjelp Justisfondet ydet.

Av spesielle rettssaker kan man nevne: Skogsarbeidernes straffesak i Trysil, Tingulstad i Brandbu, Nes i Aadal, Skoger, civile saker og straffesaker i anledning av landarbeidernes konflikt med forskjellige gårdbrukere i Bærum (6), straffesaker i anledning av konflikt i Dokka—Etna-vassdraget (3), Flesberg, Hemnes i Høland (3), Brandval (2), Biri, Bø i Telemark, Fluberg, Hole i Ringerike, Namdalen og Vaaler.

I forbindelse med Foldalkonflikten har det vært rettssaker i Hamar, Foldal og Tynset, som Justisfondet har ført.

For øvrig har Justisfondet hatt saker i Bergen, Kristiansund, Rendalen, Oslo, Trondheim, Ålesund, Kongsberg, Drammen, Hamar, Lillehammer og Sarpsborg m. fl. steder.

Av sakene har o.r.sakfører Trygve Lie procedert de fleste, nemlig 26. For øvrig har fondet anvendt forskjellige jurister. Blandt disse som har hatt de fleste saker, kan nevnes advokat Emil Stang, advokat Michael Puntervold, o.r.sakfører Hjalmar Bergsjø og o.r.sakfører Viggo Hansteen.

I møte 24 november besluttet fondet å ansette sakfører Dagfinn Bech til å utføre rettssaker for Justisfondet inntil videre mot en godtgjørelse av kr. 100.00 pr. uke.

Fondets styre har i det forløpne år bestått av Trygve Lie, formann, Oscar Torp, viceformann, Einar Gerhardsen, sekretær, Torbjørn Henriksen og Lars Evensen.

I alt har Justisfondets styre hat befatning med 115 rettssaker.

Justisfondets regnskap pr. 31 desember 1930.

I n n t e k t e r :

Kassabeholdning fra forrige år	kr. 84 402.92
Ekstrakontingent fra A.F.L.	» 308.00
Bankrenter	» 1 670.60

Kr. 86 381.52

U t g i f t e r:

Utgifter til forsvarere i rettssaker	kr. 19 373.00
Diét og reiseutgifter for tiltalte, vidner og forsvarere i forbindelse med rettssaker	» 7 181.90
Mulktar	» 865.00
Understøttelse til opphold	» 9 549.93
Forfulgte italienske arbeidere	» 1 000.00
Maria Spiridonowa-fond	» 1 000.00
Oplysningsarbeide, herunder bidrag til 2000 Arbeider- fiendtlige lover	» 882.25
Dagfinn Bech, lønn	» 900.00
Kontorutstyr m. v.	» 531.35
Balanse	» 45 098.09

 Kr. 86 381.52
Arbeiderbevegelsens arkiv i 1930.*Beretning fra arkivets styre.*

I året 1930 er arkivets samlinger øket med ca. 150 bind. Arkivet har enn videre i året, efter C. Jeppesen mottatt en del dokumenter samt avisutklipp.

Der er rettet flere henvendelser til forbund og foreninger om å sende inn alt der kan ha interesse for arkivet. Flere har også etterkommet dette, så samlingene er også her øket.

Samarbeidet med arbeiderarkivene i Sverige, Danmark og Finnland opprettholdes, og der utveksles stadig litteratur og skrifter som har interesse for arbeiderbevegelsen.

Arkivets samlinger har vært benyttet av forskjellige institusjoner og personer og besøket har øket.

Arkivet er åpent for publikum 3 dager i uken, mandag, onsdag og fredag fra kl. 4.30—5.30.

Styret for arkivet består av følgende: A. E. Gundersen og Jens Teigen fra Landsorganisasjonen samt Ø. Marthinsen og Vald. Nielsen fra Det norske Arbeiderparti. Edv. Andersen er arkivets arkivar.

Conrad Mohrs legat.

Til å komme i betraktning ved utdelingen av Mohrs legats stipendier for studie av socialismen blev av centralstyret innstillet: Nils Hønsvold, Konrad Knudsen, Valdemar Nielsen og Ole Øisang.

Stipendiene blev tildelt Konrad Knudsen og Valdemar Nielsen. Innstillingskomiteen bestod av følgende: Oscar Torp, Magnus Nilsen, Edv. Bull, Alfred Madsen og Johan Nygaardsvold.

Landsarbeiderstevnet i Nidaros.

I landssstyremøtet i mars 1929 blev det besluttet at landspartiet sammen med Trondheim forenede Arbeiderparti skulde holde et landsarbeiderstevne i forbindelse med Trøndelagsutstillingen 1930.

Centralstyret opnevnte Oscar Torp, Einar Gerhardsen og Hjalmar Dyrendahl som sammen med en av partiavdelingen i Trondheim valgt komité bestående av Nils Anne, John Aæ og Ole Øisang, til å forberede stevnet.

Gjennem særskilt cirkulære og reklamehefte til partiavdelingene blev det agitert for tilslutning til stevnet. Det blev trykt sparemerker og kort til medlemmene som avdelingene fikk tilsendt på bestilling.

Stevnet blev holdt lørdag 19 og søndag 20 juli.

Det var første gang i partiets historie at det blev holdt et partiarrangement hvor partifeller fra det hele land deltok.

Stevnet blev da også en sjelden stor partibegivenhet. I samme uke som partistevnet holdtes, arrangerte Arbeidernes Ungdomsfylking en landsleir på ungdomslagets hytte i nærheten av byen. Arbeideridrettskretsen i Trøndelag arrangerte samtidig en idrettsuke med tilslutning fra hele landet, og Barnelagene i Oslo arrangerte tur til Trondheim i forbindelse med stevnet, og holdt matiné og friluftssarrangement med sine musikkorps, dansarranger og talekor. Både ungdomsleirens, idrettsukens og barnelagsturnéens program for de to siste dage gikk inn i partistevnets program.

Til selve partistevnet begynte deltagerne å komme allerede fredag. Osloarbeiderne var de første som kom. Det var opsatt ekstratog fra Oslo, og ved ankomsten til Trondheim blev de på stasjonen mottatt av en stor folkemasse, som sammen med de tilreisende marsjerte til Rådhusplassen hvor de blev ønsket vel møtt til stevnet.

Fra tidlig lørdag morgen begynte det å komme deltagere med fullpakkede jernbanetog, ordinære rutebåter og ekstrabåter og biler, også søndag formiddag kom deltagere fra de nærmeste distrikter med ekstratog, båter og biler.

Stevnedeltagerne satte sitt preg på byen og utstillingen stevnedagene. Den egentlige åpning av stevnet foregikk i Sangerhallen på utstillingen lørdag kveld, hvor det var samlet 3500 deltagere. Ved åpningen spilte 5 guttemusikkorps, hvorefter formann i Trondheim

forenede Arebiderparti. Nils Aune, ønsket stevnedeltagerne velkommen. Åpningstalen blev holdt av Edv. Bull.

Så gikk programmets mange avdelinger slag i slag. Arbeider barnas talekor fremførte en vakker velkomsthilsen. Prolog av Arne Paasche Aasen, sang av Fagforeningenes Mannskor, taler av Johan Nygaardsvold og Halvard Olsen. Folkevisedanser og sang av barnelagsmedlemmer fra Oslo, sang av Erling Krogh og Lalla Carlsen, oplesning av Johan Falkberget. Festen blev avsluttet med tale av Martin Tranmæl.

Søndag ettermiddag blev det som innledning til friluftsstevnet på Stadion arrangert en demonstrasjon gjennnem byens gater til Stadion. Demonstrasjonen fikk stor tilslutning og vakte stor oppmerksomhet.

Efter innmarsjen på Stadion defilerter arbeideridrettsmennene, ungdomsleirens deltagere og barnelagene forbi de fullpakkede tribuner.

Stevnet blev åpnet av Magnus Nilssen. I steden for Georg Branting fra Stockholm som hadde lovet å tale på stevnet, men hadde fått sykdomsforfall, talte formannen i Det svenske Arbeiderpartis Distriktsorganisasjon i Jemtland, Nils Anderson, Østersund. Videre talte Oscar Torp og Einar Gerhardsen. Dessuten var det sang av Erling Krogh, folkevisedans av Oslobarnas dansarring, turnopvisning av en tropp fra Arbeidernes Turnforening i Oslo. Til slutt var det konkurranse i flere fri-idrettsøvelser.

Kooperasjonens forhold til den øvrige arbeiderbevegelse.

Landsorganisasjonens sekretariat og Partiets centralstyre sendte 4 november 1929 en felleshenvendelse til Norges kooperative Landsforening om å tiltre Landsorganisasjonens og Partiets samarbeidskomité med 2 representanter. Og overensstemmende med retningslinjene for Partiets arbeide for kooperasjonen som samlingskongressen vedtok, blev det i desember måned 1929 sendt partiavdelingene på de steder hvor det var samvirkelag cirkeulære hvori det blev henstilt til partimedlemmene ved valg av styrer for samvirkelagene og representanter til Landsforeningens kongress om å stemme på partifeller.

Efter dette sendte Landsforeningens formann, disponent og sekretær sirkulærskrivelse til samvirkelagene hvori Det norske Arbeiderparti blev angrepet for å ha reist aksjon mot samvirkelagenes selvstendighet.

På foranledning av dette blev det fra Landsorganisasjonen og Partiet offentliggjort i partipressen følgende redegjørelse og som blev sendt partiavdelingene:

I anledning av at Norges Kooperative Landsforenings formann, disponent og sekretær uten å forelegge saken for N. K. Ls styre har sendt Samvirkelagenes styrer en cirkulærskrivelse hvori det beskylder Det norske Arbeiderparti for å ha reist aksjon mot Samvirkelagenes selvstendighet og politiske nøytralitet har Det norske Arbeiderpartis centralstyre og Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat besluttet å meddele følgende:

Samlingskongressen den 30 og 31 januar 1927 hvor det møtte ca. 900 representanter, vedtok *enstemmig* følgende beslutning i spørsmålet partiets stilling til samvirkebevegelsen:

1. Partiet anerkjenner kooperasjonens selvstendighet og fastslår som sin opfatning at den kooperative bevegelse må bygges op og utvikles til å bli *et ledd i arbeidernes klassekamp, sideordnet med partiet og fagbevegelsen.*

Den kooperative bevegelse har sin bestemte plass å utfylle både hvad angår arbeidernes dagsinteresser og når det gjelder å skape forutsetninger for en helt samfundsmessig produksjon og omsetning.

En sterk kooperativ bevegelse som nøie samarbeider med partiet og fagbevegelsen vil bli et mektig og nødvendig middel til å sikre gjennomførelsen av arbeiderklassens opgaver.

Det bør føles som en partiplikt ved medlemskap og på annen måte å støtte kooperasjonen.

2. Kooperasjonens opgaver bør i første rekke være:

1. Å skaffe arbeiderklassen de best mulige behovsartikler (næringsmidler, beklædningsgjenstander m. v.) til den lavest mulige pris og å skaffe fiskere og småbrukere best mulige avsetningsbetingelser direkte til forbrukerne gjennom disse lag.
2. Å innrette sin tekniske organisasjon på overtagelsen av omsetningen i det fremtidige arbeiderstyrte samfund.
3. Av hensyn hertil må partiet drive en aktiv propaganda og kamp og legge hele sin virksomhet slik an at arbeiderbefolkningen kan vekkes til forståelse av at det er nødvendig å utrydde profittsystemet og de overflødige private mellommenn i produksjon og omsetning.

I henhold til enstemmige beslutninger i Det norske Arbeiderpartis centralstyre og Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat sendte de to organisasjoner den 5 november 1929 følgende henvendelse til Norges Kooperative Landsforenings styre:

Efter den politiske samlingskongress i 1927 er det etablert et fast organisasjonsmessig samarbeide mellom Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Det norske Arbeiderparti. Dette samarbeide formidles ved en samarbeidskomité med to representanter fra hver organisasjon samt en sekretær.

For den organiserte samvirkebevegelse i vårt land er det mange spørsmål av økonomisk og politisk art av den største rekkevidde for de organiserte forbrukere. Således kan nevnes skattelovgivningen, handelslovgivningen, trustbevegelsen, mølle- og kornspørsmålet, opplysningsvirksomheten etc. Disse spørsmål behandles og avgjøres som re-

gel etter politiske linjer og klasselinjer. Og deres avgjørelse kan få stor betydning for samvirkebevegelsens stilling og videre utvikling.

Vi henstiller til det ærede styre for Norges Kooperative Landsforening å ta op til overveielse om det ikke skulde være formålstjenlig for Landsforeningen å tiltre den foran nevnte samarbeidskomité med to representanter. Derved vil det etableres et fast organisasjonsmessig samarbeide mellom de tre hovedorganisasjoner på det faglige, politiske og kooperative område, hvilket vi mener også vil tjene til å styrke forbrukernes organisasjon og øke dens innflytelse.

Idet vi henviser til den klare stilling partiet og fagorganisasjonen alltid har tatt for samvirkebevegelsen, uttaler vi håpet om at Norges Kooperative Landsforening vil finne det riktig å gå med på et organisasjonsmessig samarbeide som av oss foreslått.

Med solidarisk hilsen

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon
Halvard Olsen.

Det norske Arbeiderparti
Oscar Torp.

Da saken den 14 januar dette år blev behandlet i N. K. L.s styre stemte to av styrets medlemmer for at N. K. L. skulde tiltre dette forslag, mens styrets flertall, 5 medlemmer, stemte for den beslutning som fikk sitt uttrykk i styrets svar av 15 januar 1930 sålydende:

«Som svar på Deres skrivelse av 5 november f. å. skal vi tillate oss å meddele at vi som hittil alltid er villig til å medvirke til klarlegging av de spørsmål som berører den kooperative virksomhet, og kan dette gjerne skje overfor Deres komité om dette ønskes.

Deres henstilling om å tiltre komitéen med to representanter og derved etablere et fast organisasjonsmessig samarbeide kan vi derimot ikke imøtekomme, da dette vil komme i strid med vår nøytrale stilling til de politiske partier.

Ærbødigst

Norges Kooperative Landsforening
Andr. Juell.

Det samarbeide som det her i henhold til samlingskongressens beslutning innbys til, bygger på et gjensidig tillits- og likestillethetsforhold mellom de samarbeidende organisasjoner. Man har funnet at samarbeidet best formidles ved en samarbeidskomité. Denne komité forbereder alle saker som blir den oversendt eller den selv tar initiativet til å fremme spørsmål av felles interesse. Komitéen har ikke besluttende myndighet. Avgjørelsen treffes av organisasjonenes styre.

Det foreslåtte samarbeide betyr således intet angrep på den kooperative organisasjons selvstendighet og uavhengighet som Partiet og Landsorganisasjonen helt ut anerkjenner. Det er heller ikke på nogen måte tilsiktet å gripe inn i kooperasjonens forretningsmessige disposisjoner. Men det ligger selvsagt i at det etableres et sådant fast organisatorisk samarbeide en programerklæring i retning av at den kooperative organisasjon trer frem og vedkjenner seg sitt sociale formål og

stiller sig på arbeidernes side i kampen for social og økonomisk frigjørelse.

Det cirkulære fra Det norske Arbeiderparti som de tre tillitsmenn i N. K. L. gjengir i sin redegjørelse og bygger sitt angrep på Partiet på, er ikke noget hemmelig dokument, men et cirkulære som på regulær måte er utsendt til herredspartiene i samtlige kommuner hvor det er samvirkebevegelse.

Vi gjør opmerksom på at fagorganisasjonen og Partiet sendte saken som et rent organisasjonsmessig anliggende, idet vi hevder at det særlig er i kooperasjonens interesse at det etableres et samarbeide om de viktige spørsmål som er nevnt. Og vi har den hele tid vært beredt til å forhandle med styret for N. K. L. om det skulde være mulig å treffe en ordning som er organisasjonsmessig tilfredsstillende, og som kan tjene til å styrke og utbygge den kooperative bevegelse som et ledd i arbeidernes frigjørelseskamp.

Under henvisning til Samlingskongressens enstemmige beslutning og Landsorganisasjonens tilslutning, må det være en selvfølge at Partiets og Landsorganisasjonens medlemmer er på vakt og gjør sin innflytelse gjeldende i samvirkelagene når det foretas valg av representanter til den kooperative kongress. Det må sørges for at arbeidernes syn kommer til sinn rett i samvirkebevegelsen. Det er i dens som i den samlede arbeiderbevegelses interesse. Men da bør også dette få sitt organisasjonsmessige uttrykk ved at kongressen treffer beslutning om et fast samarbeide mellom den kooperative landsforening, Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen.

Internasjonal samling

Venstrefløien i det hollandske socialdemokratiske parti holdt et foredragskursus 10—11 mai på den hollandske landsorganisasjons feriehem i nærheten av byen Apeldoorn.

I forbindelse med dette kursus blev det holdt en konferanse hvor til Partiet var innbudt. I konferansen deltok fra Venstrefløien i det hollandske socialdemokratiske parti: Edo Fimmen, P. J. Schmidt, I. De Kadt, J. H. Oldenbroek, fra det uavhengige engelske arbeiderparti: James Maxton, Campbell Stehpen og David Kirkwood, og fra Det norske Arbeiderparti: Edv. Bull og Martin Tranmæl.

Konferansen drøftet retningslinjene for en revolusjonær samling av de socialistiske partier.

Det rådet på konferansen enighet om grunnlaget for et politisk og økonomisk program for en arbeidernes internasjonale.

Et av konfeansen utarbeidet forslag til grunnlag for et sådant program blev besluttet forelagt de interesserte partier og grupper og så foreta den endelige utformning av programmet på en ny konferanse i England i august måned.

Det av konferansen utarbeidede grunnlag for program forelå til behandling i landsstyremøte i Trondheim 21 juli og med følgende innstilling fra centralstyret:

«Landsstyret gir sin tilslutning til hovedlinjene i det programutkast som foreligger som resultat av konferansen i Holland og bemyndiger centralstyret til å fortsette det arbeide for internasjonal samling som er påbegynt.»

Til denne innstilling anførte Magnus Nilssen:

«Jeg er av den opfatning at videre konferanser om disse spørsmål ikke fremmer internasjonal forståelse eller samarbeide mellem arbeiderpartiene. Jeg kan derfor ikke anbefale at disse konferanser for tiden fortsettes.»

Under sakens behandling blev det fra flere landsstyremedlemmer fremholdt at de vanskelig kunde ta stilling til forslaget, idet de ikke hadde hatt tilstrekkelig tid til å gjennomgå programutkastet.

Det blev derfor vedtatt følgende beslutning:

«Landsstyret bemyndiger centralstyret til å fortsette det arbeide som er påbegynt.

Behandlingen av programutkastet utsettes til neste landsstyremøte.»

Like efter landsstyremøtet blev der holdt en ny konferanse i Welwyn i England 11—12 august hvor G. Natvig Pedersen møtte som representant for vårt parti. I denne konferanse deltok foruten representanter for de partier som deltok i konferansen i Holland, også representanter for Polens uavhengige Socialistparti, Det polske Bund (som i år meldte sig inn i Polens socialdemokratiske parti) og en representant for venstrefløien i Tysklands socialdemokratiske parti.

På denne konferanse blev programutkastet gjennomarbeidet og utkastets opprinnelige form en del endret. Programmet er sålydende:

Enhver internasjonal organisasjon må være verdensomspennende i sin hensikt og omfatte alle organisasjoner som bygger på klassekamp-prinsippet.

Samling med arbeiderne i Sovjet-Russland og stadig forbindelse med de nasjonale, anti-imperialistiske bevegelser hos koloni- og halv-koloni-folk i Asia, Afrika, Central- og Syd-Amerika er helt nødvendig for å fremme socialistisk verdenspolitikk.

Program og virksomhet bør gå ut på:

1. Socialistiske partier må optre uavhengig, avvise åpen og fordekt koalisasjon med kapitalistiske partier og nekte å overta regjeringsansvar når varig regjeringsmakt er avhengig av støtte fra kapitalistiske partier.

2. Fullstendig og ubetinget nasjonal navhengighet for alle koloni-land, og fremhjelp av og støtte til nasjonale bevegelser og arbeider-bevegelser i disse land.

3. Folkeforbundets kapitalistiske, imperialistiske karakter må avsløres, idet det skaper falske forhåpninger og illusjoner både med hensyn til antimilitarisme og med hensyn til forandring i arbeidernes økonomiske stilling.

4. Militarismen som er av vesentlig betydning for den kapitalistiske samfundsordning, må bekjempes ved å avvise bevilgninger til militærvesenet, ved krav om avrustning i hvert land for sig (national disarmament) og særlig ved masseaksjon av arbeiderklassen fremfor ved internasjonale avvebningskonferanser og overenskomster mellom kapitalistiske regjeringer.

5. Slike masseaksjoner, omfattende demonstrasjoner, streik og boikott i alle tilfeller av internasjonal betydning for arbeiderne og særlig revolusjonær aksjon mot militarisme og krig og for gjemieføring av socialismen, må forberedes både med hensyn til praktiske og psykologiske enkeltheter og godkjennes av de internasjonale politiske og faglige organisasjoner.

6. Kapitalismens nuværende fase som medfører dannelsen av svære kapitalsammenslutninger, langt utover nasjonale grenser, spørsmål om kredittpolitikk ledet av finansdiktatorer, den moderne rasjonaliseringen, den kroniske arbeidsløsheten og den systematiske utbytningen av undertrykte folk — alt dette må møtes av en socialistisk økonomisk politikk, verdensomspennende i sin hensikt, bygget op på kravet om en levelønn, som så fører til et system for nyorientering av produksjon og fordeling, sosialisering av jordbruket, samferdselsmidlene og bankvesenet.

Krisen i skogbruket.

I anledning av krisen i skogbruket vedtok centralstyret i møte 30 desember, efter forutgående behandling i samarbeidskomitéen, følgende uttalelse og som er vedtatt av Landsorganisasjonens sekretariat:

I Stortinget blev i 1930 fremsatt et lovforslag som tar sikte på forbud mot innførsel av kubb.

Kubben anvendes som råstoff og foredles av den norske treforedlingsindustri, som er landets største eksportindustri.

Av prinsipielle og praktiske grunner vil det være uriktig helt å forby import av råstoff.

Det er god grunn til å anta at det bare vil føre til øket arbeidsløshet i foredlingsindustrien, uten at det vil bety nogen virkelig hjelp for skogsbruket og landets skogsarbeidere.

Et importforbud som nevnt, må man også regne med vil bli etterfulgt av represalier fra de land hvis eksport rammes, f. eks. i dette tilfelle Sovjet-Unionen.

Man har erfaring for at represalier når det gjelder toll- og handelspolitikk kan være særlig farlige for et lite land, og bringe store økonomiske skader og ulemper med sig.

Sovjet-Unionen kjøper som bekjent mere fra Norge enn den selger til Norge. Hvorfor Norge selvsagt har den største interesse av at normale forbindelser opprettholdes.

Kubbspørsmålet må sees i sammenheng med tilveksten og avvirkningen i de norske skoger, og med den store treforedlingsindustriens behov.

I 1916 beregnet Barth at underskuddet i tilvekst var ca. 29 pct.

Altså en meget sterk overavvirkning, hvis farer for skogen og skogbruket som nasjonal næringsgren, og for folket i det hele, ofte er blitt fremhevet av de sakkyndige.

Skogbrukstellingen av 1927 viser en samlet avvirkning av ca. 10 millioner kubikkmeter, herav ca. 8 millioner på barskogen.

Skogbrukstellingen regner da med en overavvirkning på ca. 200 000 kubikkmeter — eller ca. 2 procent.

Men senere har situasjonen forverret sig. Gjeldsbyrden og de vanskelige pengeforhold m. v. i skogsdistriktene frister også til en sterkere hugst enn ofte forsvarlig.

Man skulde tro etter den agitasjon som er ført i den senere tid at kubbiimporten er en foreteelse av ny dato. Det er dog ikke tilfelle. Allerede i 1911 blev det innført 600 000 kubikkmeter russisk trelast, hvorav hovedmassen var cellulosekubb. I 1913 var tallet 400 000 kubikkmeter. Under krigen var det stans i importen, men senere er den kommet igang igjen. I 1929 var importen av russisk kubb ca. 400 000 kubikkmeter — altså omtrent av samme størrelse som i 1913.

Til sammenligning kan anføres at treforedlingsindustriens tømmerforbruk i 1927 og 1928 var ca. 3 600 000 kubikkmeter. I 1929 var forbruket steget til 3 850 000 kubikkmeter. Kubbiimporten utgjør nu ca. 10 procent av tømmerforbruket i tremasse- og celluloseindustrien, mens den før krigen var oppe i 14 procent på det høieste. Og den gang var det ingen agitasjon for å få stanset importen.

Tallene beviser at en viss import av råstoff er nødvendig og berettiget, hvis treforedlingsindustrien skal kunne holdes i gang, og særlig hvis den skal kunne utvikles og øke produksjonen, og derved eksporten — uten overavvirkning av skogen.

Alle burde være interessert i at foredlingsindustrien blir utviklet mest mulig, og at det mest mulig av treforedlingen op til det ferdige produkt og de fineste varekvaliteter kan skje innen landets grenser.

Den høist mulige foredling representerer den største eksportverdi, det meste arbeide, de fleste arbeidere i beskjeftigelse, og den største nasjonale fordel.

En kunstig begrensning av råstofftilførslen til landet er derfor ikke nasjonaløkonomisk riktig på et område, hvor det norske råstoff

ikke rekker til for den norske foredlingsindustri store og voksende behov.

En virkelig fare truer — at Russland selv foredler helt ut sitt råstoff eller utfører det til andre land, som da foredler det og selger det på verdensmarkedet til fortrenghet for norske produkter. I det tilfelle kan det nok bli en alvorlig krise, både for norsk skogbruk og industri, adskillig alvorligere enn nu. Man ser allerede en ganske stor eksport av trelast fra Russland til England.

Et eventuelt forbud mot import av kubb til Norge vil bidra til å forsterke utviklingen i denne retning, hvilket nærmest vil være til skade for det norske skogbruk.

I stedet for importforbud bør spørsmålet om muligheten av en *regulering og kontroll* av importen av kubb tas op til undersøkelse. Det norske Arbeiderparti har da også på sitt stortingsprogram en post: Kontroll med utenrikshandelen. En regulering og kontroll må i tilfelle skje under hensyntagen til de norske skogers tilvekst og avvirkningsforhold, og under hensyntagen til foredlingsindustriens behov og til de gjeldende prisforhold på råstoff og ferdige produkter.

Dette spørsmål henger nøie sammen med en rekke andre bl. a. spørsmålet om *en trungen, offentlig notering av tømmerprisene*.

Den dragkamp som nu finner sted hvert år om tømmerprisene mellom fabrikkene på den ene side og skogeierne, tømmerseierne, på den annen side er egnet til å skape forstyrrelser og usikkerhet i de økonomiske forhold, ikke minst innen skogbruket.

Tømmerkjøperne har interesse av å presse prisene mest mulig ned.

Herunder er de tilbøielig til å utnytte motpartens svake stilling. Skogbrukets store gjeldsbyrde, skatteforhold, mange skogeieres personlige vanskelige økonomiske forhold spiller inn.

Ofte får derved fabrikkene trumfet sin vilje igjennem likeoverfor tømmerseierne.

Forhandlingene om tømmerprisene kommer ofte sent i gang, og trekker lenge ut. Dette er til stor skade for jevn drift og jevne arbeidsforhold i skogbruket.

Det hender — som i 1930 — at enighet ikke opnåes om tømmerprisene. Dette fører til store fluktuasjoner i avvirknings- og arbeidsforholdene i skogbruket. Til stor skade særlig for skogsarbeiderne.

Lønningene og fortjenesten i skogbruket er også falt sterkere enn i noen annen branche, nemlig med 65—70 pct. siden høikonjunkturen. For jordbruksarbeiderne regnes med et fall i lønningene av ca. 60 pct. fra 1920—21 til 1928—29.

I samme tidsrum er leveomkostningene i byene falt med ca. 40 pct. og i landdistriktene med henvend 50 pct. Engrossprisinivået er falt med ca. 60 pct.

Samtidig med at skogsarbeiderne har fått de største lønnsreduksjoner er det også konstatert at tvangsauksjoner over småbruk er blitt særlig hyppige i de distrikter hvor skogsarbeidet er småbrukernes eneste binæring.

Skogbruket er sterkt rammet av det sterke fall i tømmerprisene. Prisene på barskog er redusert med 65—70 pct. fra 1920. Prisfallet var

særlig voldsomt under krisen i 1921—22. Bl. a. som følge herav gikk tømmerfløtningen ned fra 6.5 million kubikkmeter i 1921 til 1.5 million kubikkmeter i 1922. Siden 1924 har fløtningen holdt sig mellom 4 og 5 millioner kubikkmeter eller noget lavere enn i 1913, da den utgjorde 5 millioner kubikkmeter.

Det offentlige har interesse av og plikt til å gripe inn for å få forhandlinger om tømmerprisene i gang og avsluttet tidligst mulig, av hensyn til en mest mulig jevn drift og normal avvirkning, og for å få utnyttet vær- og føreforhold etc. mest rasjonelt.

En hovedårsak til krisen og de vanskelige forhold i skogbruket og i treforedlingsindustrien og dermed de vanskelige forhold for disse branchers arbeidere, ligger utvilsomt i den valutapolitikk som er ført og i de gjeldsforhold som idag er til stede. En viktig oppgave er å få undersøkt og klarlagt disse forhold, og derefter treffe foranstaltninger for å få konsolidert og nedregulert gjelds- og rentebyrden. En altfor stor andel av produksjonsutbyttet går nu til den passive kapital. Den aktive kapital og det aktive arbeide forfordes i en — selv under kapitalismens utbytningssystem — urimelig grad.

Den nu nedsatte offentlige komité bør vel vie denne side av kriseproblemet særlig oppmerksomhet.

Samtidig må spørsmålet om *øieblikkelige foranstaltninger* fra Statens side til hjelp for de distrikter og kommuner som er særlig hårdt rammet av krisen i skogbruket, tas op til behandling og gjennomførelse.

Man må dog være oppmerksom på at krisen i skogbruket eller innen hvilken som helst branche ikke kan overvinnes så lenge produksjonen og samfundet er basert på et privatkapitalistisk grunnlag. Under kapitalismen vil det alltid være utbytning av arbeidskraften, og der vil alltid mangle oversikt, orden og balanse i produksjon og forbruk. Det kan treffes foranstaltninger som i nogen grad kan avdemppe krisen og mildne dens verste følger. Det effektive botemiddel er dog en sosialisering, *en samfundsmessig organisasjon og kontroll med produksjonen*. Så viktig rolle som skogbruk og treforedlingsindustri spiller i vårt lands økonomi, så mange mennesker hvis eksistens er avhengig herav — og så alvorlig som krisen på dette område er, skulde det nødvendig-gjøre at spørsmålet om sosialisering av denne gren av vårt næringsliv blev optatt til alvorlig undersøkelse og bearbeidelse.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat og Det norske Arbeiderpartis centralstyre vil under henvisning til foranstående trekke op følgende retningslinjer for *organisasjonens* arbeide i dette spørsmål:

1. Regjering og Storting må snarest mulig bevilge de nødvendige midler til hjelp for de distrikter som er særlig hårdt rammet av krisen i skogbruket.

2. Statsmaktene må opta til behandling og løsning spørsmålet om offentlig regulering og kontroll av importen, herunder også kubbimporten.

3. Det må opprettes et offentlig organ, hvor også arbeiderne er representert, som kan tjene til å fremme forhandlinger, megling om tømmerprisene, eventuelt disse prisers fastsettelse ved offentlig notering.

4. Gjelds- og finansielle spørsmål i skogbruk og treforedlingsindustri må utredes og klarlegges. Statsmaktene må medvirke til å skape en ordning til finansiering av skogdriften på rimelige vilkår.

5. Spørsmålet om sosialisering av skogbruket og treforedlingsindustrien må bli optatt til behandling og nødvendige forslag herom må bli fremlagt.

Kontingenten — medlemsbøker.

Den av landsmøtet vedtatte ordinære kontingent og tilleggskontingent for partimedlemmer som ikke står tilsluttet Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og som har en årlig inntekt av 4 000 kroner og derover er gjort gjeldende fra og med 3. kvartal.

For opkreving av tilleggskontingenten er trykt særskilte kontingentmerker. Og overensstemmende med beslutningen på landsmøtet er trykt merker for den ordinære kontingent og som er sendt partiavdelinger som har besluttet å benytte merker som kontroll også ved innbetaling av den ordinære kontingent. Videre er det trykt medlemsbøker som centralstyret har besluttet skal benyttes av alle partiforeninger.

Reise- og diétgodtgjørelse til partiets talere.

I centralstyrets møte 10 mars blev vedtatt følgende regler for beregning av reise- og diétgodtgjørelse til partiets talere:

1. Partiets talere skal ha dekket sine billettutgifter til 3dje klasse jernbane og 1ste plass dampskib.

2. Inntil kr. 12.00 pr. døgn i diétgodtgjørelse.

3. Talere som har tapt arbeidsfortjeneste eller uten beskjeftigelse ydes erstatning efter deres vanlige dagsfortjeneste inntil kr. 15.00 pr. yrkedag.

Ved turnéer kan det treffes særskilt avtale om diétgodtgjørelse og erstatnings for tapt arbeidsfortjeneste.

4. Foredrag honoreres ikke.

Partiets stilling til kongedømmet.

Landsstyret vedtok i møte 21 juli følgende beslutning vedrørende partiets stilling til representasjon likeoverfor kongehuset:

«Det norske Arbeiderparti har som et socialistisk og derfor republikansk parti alltid tatt avstand fra alle slags æresbevisninger overfor kongehuset.

Efter de foreteelser som er forekommet det siste år, er det nødvendig at denne holdning skjerpes og at partiets representanter tilholdes å holde sig borte.»

Lappobevegelsens terror overfor den finske arbeiderklasse.

Landsstyret vedtok i møte 21 juli følgende uttalelse i anledning lappobevegelsens terror overfor den finske arbeiderklasse:

«Det norske Arbeiderparti uttaler sin sympati og solidaritet med den forfulgte finske arbeiderklasse og brennemerker på det skarpeste de angrepp og rettskrenkelser den finske lappobevegelse har begått.

Landsstyret retter en inntrengende henstilling til de finske arbeidere om å besvare de reaksjonære og fascistiske anslag med en samlet optreden. Den vil etter vår opfatning også muliggjøre en felles skandinavisk aksjon til fordel for den finske arbeiderklasse. Det norske Arbeiderparti tilsier i så fall sin solidariske medvirken.»

Stortingsvalget.

Centralstyret opnevnte i møte 29 desember 1929 en komité til å utarbeide forslag til grunnlag for stortingsvalgprogram. Komitéens medlemmer var Alfred Madsen, formann, Edv. Bull, Magnus Nilssen, Aldor Ingebrigtsen og Johan Nyygaardsvold.

Komitéens forslag forelå som landsstyrets innstilling på landsmøtet 14—16 mars.

Landsmøtet vedtok innstillingen og bemyndiget komitéen til å utforme programmet for landsstyret til endelig vedtagelse.

I landsstyrets møte 21 juli blev programmet vedtatt sålydende:

Det norske Arbeiderpartis stortingsprogram.

Det norske arbeiderpartis mål er å gjennomføre en socialistisk samfundsordning. Partiets dagsoppgaver er i samarbeide med fagorganisasjonen å kjempe for det arbeidende folks interesser og å forberede det socialistiske samfund.

Under henvisning hertil og til partiets prinsipielle program oppstilles følgende program for stortingsvalget 1930, idet særlig fremheves avvebnings- og gjeldsspørsmålet:

Militarismen.

Full avvebning. Opløsning av de hvite gardar.

Gjelds- og skattetrykket.

Avvikling av Statens gjeld ved sterkere beskatning av større private formuer, og sterkt stigende arveavgift.

Effektiv gjeldsregulering, efter Arbeiderpartiets forslag i gjeldskommisjonen, for vanskelig stilte kommuner og til lettelse for arbeiderne.

derbønder, småbrukere, fiskere og arbeidere. Småkårsfolks eiendommer beskyttes mot tvangssalg.

Kommunenes budgetter lettes ved Statens overtagelse av en større del lovbundne utgifter til skolevesenet, tuberkuløses forpleining m. v.

Arbeide for progressiv kommuneskatt. Fiskaltollen på viktige forbruksartikler, og bevertningsskatten, opheves.

Kontroll med bank- og kredittvirksomhet.

Jordspørsmålet.

Samfundet anerkjenner det arbeidende folks rett til trygg og utbytningsfri besiddelse av landets naturherligheter som: jord, skog, beite, torvmyr, jakt og fiske.

Jordloven endres etter Arbeiderpartiets forslag.

Økede bevilgninger til nydyrkning og bureisning. Småbbuk- og Boligbanken styrkes, så den kan yde rentefri nydyrkningslån og billige bygge- og driftslån.

Husløse familier sikres jord til tomtebruk og bygningsmaterialer etter redusert pris.

Store jord- og skogeiendommer som ikke egner sig for enkeltmannsdrift, underlegges samfundsmessige organer.

Støtte til produksjonsvirksomhet og organisasjon av omsetning som baseres på samvirke med formål å fremme produsentenes og forbrukernes interesser.

Statens støtte til kornproduksjonen dekkes ikke ved forhøiede priser på melvarer, men føres over i beskatningen.

Fiskerinæringen.

Det fremmes lovgivning som fører fiskeribedriften over på samvirkets og fellesskapets grunn.

Fiskernes samvirke fremmes, bl. a. ved støtte til fiskernes egen overtagelse av agn- og oljeomsetningen, til opprettelse av fryserier og ishus, til anskaffelse av redskaper, adgang til grunn i fiskevær og ved nødvendig kreditt.

Arbeide for å organisere den innenlandske fiskeomsetning og utvide markedene. Offentlig kontroll med fiskeeksporten.

Faglig-økonomiske krav.

Planmessig utnyttelse av landets naturlige produksjonsmuligheter og fremme av arbeidslivet til avhjelp av arbeidsløsheten.

Sikring av arbeiderungdommens arbeids-, lønns- og levevilkår.

Fremme av kommunikasjonene og anleggsvirksomheten.

De arbeiderfiendtlige lover, tukthusloven, som er rettet mot arbeiderne og deres organisasjoner, opheves. Nye undtagelseslover som begrenser fagorganisasjonens kamprettigheter, bekjempes på det kraftigste.

Sociale og kulturelle krav.

Boligmangelen avhjelpest, bl. a. ved støtte til bygging av egne hjem og til kooperativ boligbygging.

Adgang til husleieregulering i de større byer.

Den sociale lovgivning, herunder syke- og ulykkesforsikringen, utbygges. Sykeforsikring for fiskere gjennomføres.

Snarlig gjennomførelse av alderstrygd og barnetrygd.

Skolens nivå høynes. Videre utvikling av fag- og husmorskolene. Fritt skolemateriell, kulturelle, tekniske og videnskapelige formål fremmes. Støtte til fremme av arbeideridretten.

Skarp håndhevelse av edruelighetslovgivningen.

Efter bemyndigelse av landsstyret blev offentliggjort følgende valgmanifest som blev tiltrådt av Landsorganisasjonens sekretariat:

Til arbeiderklassen i Norge!

Det er under alvorlige forhold at landets arbeiderbefolkning i år skal gå til mønstring ved høstens stortingsvalg.

Aldri tidligere er det ved valgene kommet så tydelig frem som i år at den politiske kamp står mellom to klasser. På den ene side den herskende borgerklasse, representert ved de borgerlige partier, på den annen landets arbeiderbefolkning, representert ved Det norske Arbeiderparti. Mellom disse klasser, med deres motstridende interesser og idéer, tvinges folket til å treffe sitt valg.

Borgerklassen og arbeiderregjeringen.

Ved stortingsvalget høsten 1927 vant Det norske Arbeiderparti en stor valgseier.

Partiet mønstret 368 100 stemmer og kom inn som det største politiske parti både i byene og i landdistriktene.

Som et resultat av valget og høires store nederlag måtte høiregjeringen tre tilbake, og den første arbeiderregjering blev dannet i januar 1928.

Men arbeiderregjeringen, som var imøtesett med forventning av og hadde full tillit hos arbeidermassene, blev straks styrtet. Utbytterklassen så sine privilegier og sin maktstilling truet. Pengemaktens trykk fremtvang et samarbeide mellom de borgerlige partier under ledelse av «venstremannen» Joh. Ludw. Mowinkel, som gikk i spissen for å felle arbeiderregjeringen. De borgerlige partier fryktet Arbeiderpartiet, og våget ikke å gi arbeiderregjeringen en vanlig parlamentarisk change. Ikke folkeflertallets vilje, men et utenomparlamentarisk påtrykk, diktert av de snevreste utbytter- og spekulasjonsinteresser, diktert av storborgerlige «fedrelandsvenner», som flyktet og truet med å flykte til utlandet med kapital, førte til arbeiderregjeringens fall. Kjensgjerningene viser at hevdelsen av borgerklassens privilegier og særinteresser er for de borgerlige partier viktigere enn alt annet.

Pengemakt mot folkeflertallet.

Undersøker man den politikk som det borgerlige stortingsflertall har ført i de forløpne 3 år, viser det seg at denne politikk i alle vesentlige spørsmål har vært rettet mot den arbeidende klasse, mot arbeiderklassens organisasjoner og interesser, og alltid har søkt å vareta borgerklassens interesser.

På det finansielle område er mange års valutaspekulasjon, med elendighet for arbeiderklassen, endt med at kronen er ført op i pari. Samtidig er gjeldsbyrden for kommuner, småkårsfolk og for produksjonslivet drevet op på et unormalt høit nivå. Men alle Arbeiderpartiets forslag om en effektiv gjeldsregulering til lettelse for de gjeldsbetyngede kommuner, for småbrukere, fiskere og arbeidere, og til lettelse av skattetrykket, er blitt avvist av de borgerlige partier. Ikke bare høire og venstre, men også bondepartiet har sviktet produksjonslivets og bøndernes interesser. De har forrådt produsentenes tarv og bøiet av for pengemaktens pisk. Følgen er at gjelds- og skattetrykket hviler tungt på hele det arbeidende folk, og utbytningen av produsentene er sterkere enn nogensinne. Folkeflertallets interesser er gitt på båten, og bank- og børsinteresser, den passive kapital's utbytningsinteresser, er satt i høisætet av de borgerlige partier.

Militarisme eller avrustning.

I militærspørsmålet har man sett det samme. Samfundsvernet, overklassens hvite garder, nyter de borgerlige partiers bevåkenhet. Og selvsagt er intet effektivt skritt foretatt i retning av *avrustning*. Nu like foran valget finner visse borgerlige elementer det opportunt å lansere planer om enda en ny omlegning av militærvesenet, og det forespeiles velgerne at det skal bli en billigere militarisme enn før. Efter den erfaring man har angående de borgerlige partiers militærpolitikk, synes hensikten å være å skape et militærvesen som i enda høiere grad enn før kan være et redskap i den herskende klasses kamp mot landets arbeiderklasse.

Det norske Arbeiderparti kjemper for full avrustning, og gjør skarp front mot borgerklassens forsøk på å utnytte militarismen mot den voksende arbeiderbevegelse. Kampen mot militarismen og for avrustning må føres frem til seier. Det er en forutsetning for at det kan bli fred mellom folkene, istedenfor den vebnede ufred, som nu kaster stadig mørkere slagskygger over hele verden. Det er også en forutsetning for at arbeiderbevegelsens ideal: En sund folkeøkonomi og sunde sociale forhold, kan bli gjennomført.

Nye tukthuslover mot arbeiderne.

I den forløpne 3-årsperiode har man også sett hvordan tukthuslover og borgerstatens maktmidler hyppigere enn før er blitt anvendt mot arbeiderklassens organisasjoner. Særlig har man i landdistriktene sett, at når de fattigste av befolkningen — land- og skogsarbeiderne — har prøvet å reise sine organisasjoner og bedre sine usle kår, har borgerpartiene stått solidarisk med arbeidskjøperne i kampen for å slå arbeiderne og deres organisasjonsrett ned. Mot denne brutale overklassesepolitikk reiser Arbeiderpartiet kamp, og retter en appell om å mobilisere alle arbeiderklassens krefter om i fellesskap å slå ned de borgerlige tukthuslover og tvangsforanstaltninger. Arbeiderklassen må ettertrykkelig vise tilbake de nye tukthuslover og kneblingslover, som de reaksjonære borgerlige partier bebuder i sine valgprogrammer.

Borgerlig evneløshet.

I de politisk-økonomiske og sociale spørsmål har de borgerlige partier rottet sig sammen mot arbeiderklassen og Arbeiderpartiet. Intet effektivt skritt er tatt for å avhjelpe arbeidsløsheten, som nu er blitt varig. Ungdommens stilling er vanskeligere, og fremtidsutsiktene mørkere enn nogensinne. De produktive budgetter er skåret ned, og ny arbeidsløshet er skapt. Arbeiderpartiets forslag om større bevilgning og større kraft i arbeidet for å fremme landets opdyrkning for varig å bedre den jevne fisker- og landbefolknings kår, er blitt sabotert av borgerklassen.

Redningsplanken: Borgerlig listeforbund.

Det borgerlige samarbeide i den forløpne 3-årsperiode viste sig også ved at det lovforslag om listeforbund som venstres regjering fremla i år blev vedtatt. I fremtiden vil derfor arbeiderklassen være stillet overfor en fast blokk av de reaksjonære, borgerlige partier.

Det norske Arbeiderparti og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon appellerer til alle arbeidervelgere, til alle radikale elementer, om å være opmerksom på denne situasjon. Skal arbeiderklassen kunne holde stillingen og gjøre ytterligere fremstøt, er det nødvendig at alle krefter settes inn i et målbevisst samarbeide for å slå ned den forente reaksjon.

En mektig arbeidermønstring er nødvendig.

Tidens alvor roper høit til de norske arbeidere, småbrukere og fiskere om å være på vakt, og aktivt kjempe for å hevde sine egne og sin klasses idéer og interesser. Skal det skje, må de selv ta fatt, reise og videre utbygge sine økonomiske og politiske organisasjoner. Ved høstens stortingsvalg må de sørge for ved en mektig mønstring omkring Det norske Arbeiderparti å skape øket fremgang for sin klasses sak. La valget i 1930 bli en mønstring mot og et oppgjør med de borgerlige partier.

Frem for Det norske Arbeiderparti!

Frem for arbeiderklassens politiske seier!

Frem for socialismen!

Valgkampen.

I mai måned blev planen for arbeidet frem til stortingsvalget utarbeidet.

På landsstyremøte 21 juli blev det redegjort for arbeidet som var planlagt til de siste måneder før valget.

Fra midten av august, da de første sammenhengende turnéer blev satt i gang, og frem til valget blev det fra partikontoret og distriktsorganisasjonene arrangert 30 turnéer på fra 1 til 5 uker.

På disse turnéer blev holdt 840 foredrag. I de to siste helge før valget blev det holdt 550 foredrag. Under selve valgkampen blev det i alt holdt ca. 3 000 foredrag.

Av opprop og brosjyrer blev utgitt større oplag enn tidligere år. Særtrykk av programmet blev utsendt i 300 000 eksemplarer, Valgopropet i 100 000 og et særskilt opprop til kvinnene i 50 000.

Det blev utgitt 6 brosjyrer i et samlet oplag av 150 000. Således «Landsbygda og valget» 35 000 eksemplarer, «Frem for avvebning» 30 000, «Høire og fedrelandet» 30 000, «Jorden og bøndene» 20 000, «Arbeidsledigheten og rasjonaliseringen» 20 000 og «Fiskerne og valget» 15 000.

Til sammenligning skal nevnes at det til stortingsvalget i 1927 blev utgitt 7 brosjyrer i et samlet oplag av 75 000. Den gang blev brosjyrene utsendt gratis til avdelingene. I år blev brosjyrene sendt efter bestilling fra avdelingene til en pris av kr. 10.00 pr. hundrede, undtatt brosjyren «Fiskerne og valget» som blev sendt gratis. Foruten oppropene og brosjyrene blev utsendt en valgavis i 150 000 eksemplarer.

Det blev trykt en materialsamling «Arbeiderpartiet på Stortinget» til bruk for partiets talere og husagitorer.

For å få mest virkningsfulle plakater blev innbudt til tegnekonkurranse. Det innkom 80 utkast. 2 av disse blev benyttet til plakater som blev trykt i 25 000 eksemplarer og 200 000 opklebingsmerker.

For første gang blev det under denne valgkamp utenom Oslo benyttet film. Således en film «Frem til seier» som blev optatt i Oslo, og en fra landsarbeiderstevnet i Trondheim. Dessuten blev innkjøpt 3 kopier av en tysk antikrigsfilm «Giftgass» og en film fra det arbeiderstyrte Wien.

Nominasjonene.

Alle nominasjoner i landkretsene blev foretatt overensstemmende med de offentlige nominasjonsregler. Likeledes i byvalgkretsene, undtatt Oslo og Bergen.

Centralstyret godkjente samtlige nominasjoner, som var:

Landkretsene:

Østfold: 1. Johs. Bergersen, Borge, 2. P. Thorvik, Idd, 3. Thorvald Svensen, Eidsberg, 4. Oskar Johannessen, Glemmen, 5. Halfdan Kildal, Jeløy, 6. Greta Andersen, Torsnes, 7. Oskar L. Stenholdt, Skjeberg, 8. Emil Hult, Berg, 9. O. Mosbek, Øymark, 10. Oskar Kallem, Rygge, 11. Sven J. Dahlen, Tune, 12. Ragnv. Nygaard, Rolvsøy.

Akershus: 1. K. M. Nordanger, Lillestrøm, 2. Harald Halvorsen, Aker, 3. Torleif Høilund, Bærum, 4. Mathilde Næss, Asker, 5. Aksel Braathen, Eidsvoll, 6. M. Jul. Halvorsen, Ullensaker, 7. Alf Myrhaug, Nannestad, 8. Johan H. Aaserud, Aurskog, 9. Olaf Kamphus, Skedsmo,

10. Ingv. Kristiansen, Lørenskog, 11. A. Braathe, Ås, 12. Trygve Lie, Aker, 13. Daniel Vikin, Nes.

Hedmark: 1. Oscar Nilssen, Løten, 2. Olav Sæter, Elverum, 3. K. T. Sjøli, Nord-Odal, 4. Kr. Lian, Engerdal, 5. Karsten Fonstad, Ringsaker, 6. John Eggen, Våler, 7. August Aastad, Trysil, 8. Kr. Fjeld, Stange, 9. Kr. Øien, Stor-Elvdal, 10. P. E. Vorum, Ytre Rendal, 11. R. Hedemann, Vang, 12. Ole Beck, Foldal, 13. Marius Engebretsen, Sør-Odal.

Opland: 1. Johs. Bøe, Jevnaker, 2. Lars Moen, Dovre, 3. Eirik Klemmetsrud, Sør-Aurdal, 4. H. P. Haugli, Vestre Toten, 5. Karl Haugen, Fåberg, 6. Johs. Hansen, Nord-Fron, 7. Syver Linddokken, Biri, 8. M. Johansen, Nord-Aurdal, 9. Hans Bruøygard, Lom, 10. Anton Volden, Sør-Fron.

Buskerud: 1. Christoffer Hornsrud, Modum, 2. Nils Steen, Nedre Eiker, 3. Johan Jensen, Gol, 4. Joh. Leira, Røyken, 5. Hans Johnsrud, Norderhov, 6. Karl Andersen, Øvre Sandsvær, 7. Morten Kristoffersen, Flesberg, 8. Ingvald Johansen, Lier, 9. Mathias Eide, Øvre Eiker, 10. Jon Andersen, Hurum.

Vestfold: 1. Joh. Mathiassen, Sandeherad, 2. Lars Grønland, Skoger, 3. D. Vefald, Brunlanes, 4. H. C. Smitt, Stokke, 5. Ludv. Lørdal, Hoff, 6. Martin N. Østbye, Tjølling, 7. Jos. Bullen, Strøm, 8. Syvert H. Lie, Lardal.

Telemark: 1. Olav Steinnes, Tinn, 2. Olav Versto, Vinje, 3. John A. Johnsen, Gjerpen, 4. Halvor J. M. Straume, Drangedal, 5. Halvor Storhaug, Bø, 6. Gustava Hill, Eidanger, 7. Johan Magnussen, Lisleherad, 8. Lars Haukeli, Skotfoss, 9. Thor Høge, Lunde, 10. K. K. Dahle, d. y., Tinn, 11. Gunnar Sundbø, Fyresdal.

Aust-Agder: 1. Thorvald Haavardstad, Evje, 2. Karl Olsen, Eydehavn, 3. Halvor Smeland, Gjøvdal, 4. Kitty Knutsen, Øyestad, 5. Olsen-Hersel, Vegårshei, 6. Thomas Hopp, Lillesand, 7. Tarald Harstad, Hylestad, 8. Nestor Jansen, Tromøy, 9. Sveinung Thorkelsen, Tvedestrand, 10. Olaf Skisland, Iveland.

Vest-Agder: 1. Alfred Udland, Sør-Audnedal, 2. Aasmund Kulien, Greipstad, 3. Ludvig Hunsbedt, Kvinesdal, 4. Emil S. Ugland, Oddernes, 5. Olav M. Bjørnstad, Nes, 6. Chr. Frivold, Hægeland, 7. Karl Olsen, Farsund, 8. Ole G. Skjeie, Eiken, 9. G. Halvorsen, Lista, 10. Bergtor Strysland, Konsmo.

Rogaland: 1. I. K. Hognestad, Time, 2. Kr. Lundberg, Stangaland, 3. Bertr. Bakka, Sauda, 4. Olav Skrede, Sokndal, 5. Kr. Fugleseth, Egersund, 6. T. Fjermestad, Sandnes, 7. Didrik Ferkingstad, Akra, 8.

Andreas Vaage, Lund, 9. Om. Larsen, Høyland, 10. J. Vigrestad, Hetland.

Hordaland: 1. K. Bergsvik, Haus, 2. Jakob Kolrud, Nesttun, 3. G. B. Forstrøm, Odda, 4. Kornelius Bauge, Manger, 5. Konrad Nordahl, Laksevåg, 6. Knut Almenningen, Voss, 7. Anna Mathiesen, Odda, 8. Knut Huset, Stord, 9. Jan Vevatne, Etne, 10. Olav Sørnaas, Kvam, 11. M. M. Bolstad, Bruvik, 12. Peder P. Hæreid, Eidsfjord, 13. Andreas G. Bjelland, Kvinnherad, 14. Andreas Takvam, Samnanger.

Sogn og Fjordane: 1. A. Lothe, Florø, 2. Knut Njøs, Leikanger, 3. Jens Hilde, Innvik, 4. Botolf Thunshelle, Aurland, 5. Knut L. Opdal, Kyrkjebø, 6. Edv. Solheim, Gloppen, 7. Herman Vie, Førde, 8. Bernh. Hauge, Gulen, 9. Hans Aardal, Sør-Vågsøy.

Møre: 1. Olav Oksvik, Bolsøy, 2. Peder Alsvik, Bremsnes, 3. Nils P. Skrede, Hareide, 4. Ole Aurdal, Ørskog, 5. Lars Sandnes, Valsøyfjord, 6. Olav Bratseth, Bolsøy, 7. Birger Alnes, Grytten, 8. Edvard Ryste, Ørsta, 9. Anders Drage, Tingvoll, 10. Bernt P. Rørvik, Vigra, 11. A. Røkkum, Bremsnes, 12. Andreas M. Orvik, Sør-Aukra.

Sør-Trøndelag: 1. Johan Nygaardsvold, Hommelvik, 2. Johan Falkberget, Glåmos, 3. Paul Dahlø, Sør-Frøya, 4. Eilert Røttereng, Meldal, 5. Johan Eide, Hemne, 6. O. H. Kjøsnes, Selbu, 7. Nic. Eggen, Kvål, 8. A. R. Skarholt, Orkdalen, 9. A. K. Sundt, Holtålen, 10. Adolf Salbubæk, Stjørna, 11. Ellert Takle, Opdal, 12. Konrad Huseby, Strinda.

Nord-Trøndelag: 1. Albert Moen, Sparbu, 2. Johan Viik, Namsos, 3. Kr. Rothaug, Meråker, 4. Oluf Prestvik, Vikna, 5. Johan Nordgaard, Egge, 6. Peder O. Moan, Grong, 7. Ole O. Halseth, Verdal, 8. Olav Jensen, Åsen, 9. Sverre Kippe, Snåsa, 10. M. Tørring, Klinga, 11. O. J. Wiikan, Steinkjer.

Nordland: 1. Andr. Moan, Fauske, 2. Cornelius Enge, Vik, 3. Alf Nielsen, Svolvær, 4. Magnus Edvardsen, Ankenes, 5. Eldor Bjørn, Sannessjøen, 6. Hilmar Bentzen, Kvitnes i Hadsel, 7. Henrik Kvandal, Ballangen, 8. Halvdan Moe Jacobsen, Mosjøen, 9. Ole Hillestad, Glomfjord, 10. Kristian Joakimsen, Eggum i Lofoten, 11. Charlotte Arntsen, Sulitjelma, 12. Konrad Skogmo, Brønnøy, 13. Kristen Nestby, Saltdal, 14. Waldemar Haug, Svolvær.

Troms: 1. Kr. Tønder, Salangen, 2. Aldor Ingebrigtsen, Tromsø-sund, 3. Meier Foshaug, Målselv, 4. Alfons Johansen, Sandtorg, 5. Emil Larssen, Lyngen, 6. Thorvald Nordheim, Hillesøy, 7. Haakon Breivold, Ibestad, 8. Peder Aasland, Bardu, 9. Lorentz K. Aa, Lavangen, 10. Kristian Simonsen, Sørreisa, 11. Egil Blix, Torsken.

Finnmark: 1. Kristian Berg, Sørøysund, 2. O. K. Steinholt, Lebesby, 3. Harald Johansen, Kirkenes, 4. Jens Forseng, Berlevåg, 4. Daniel Heitmann, Alta, 6. O. O. Jensen, Loppa, 7. Anton Simonsen, Tana, 8. Peder Sivertsen, Hamnbukt, 9. Adolf Balto, Karasjok.

Bykretsene:

Østfold og Akershus: 1. Arne Magnussen, Moss, 2. Johan E. Petersen, Sarpsborg, 3. A. Aakre, Halden, 4. Joh. L. Johannesen, Fredrikstad, 5. Carl Simonsen, Drøbak, 6. Sigrid Hofset, Sarpsborg, 7. Nils Gjerseth, Moss, 8. Oskar Strøm, Halden, 9. Ludvig Larsen, Fredrikstad, 10. Henry Evensen, Drøbak.

Oslo: 1. Alfred Madsen, 2. Olaf Johansen, 3. Magnus Nilssen, 4. Helga Karlsen, 5. Eugen Johannessen, 6. Amandus Holthe, 7. Harald Fløisbond, 8. Rachel Grepp, 9. A. E. Gundersen, 10. Edv. Mørk, 11. Omar Gjesteby, 12. Sigrid Syvertsen, 13. Jørgen Borgen.

Hedmark og Oppland: 1. Fr. Monsen, Hamar, 2. Niels Ødegaard, Gjølvik, 3. Edvin Endresen, Lillehammer, 4. J. Stubberud, Kongsvinger, 5. Sig. Pedersen, Hamar, 6. Anton Andreassen, Lillehammer.

Buskerud: 1. Torgeir Vraa, Drammen, 2. Andreas Nygaard, Kongsberg, 3. Jørgen Thon, Hønefoss, 4. Maren Styrmoen, Drammen, 5. Josefine Nilsen, Kongsberg, 6. Hans Hegg, Drammen, 7. Anna Gunhus, Hønefoss, 8. K. Knudsen, Drammen.

Vestfold: 1. Anton Jenssen, Tønsberg, 2. Alb. Christiansen, Larvik, 3. G. E. Andersen, Horten, 4. Anders Kaupang, Sandefjord, 5. Olaf Abrahamsen, Holmestrand, 7. Oscar Andersen, Larvik, 8. Lars Larsen, Tønsberg.

Telemark og Aust-Agder: 1. Ola Solberg, Arendal, 2. Saamund Bergland, Notodden, 3. Aslak Nilsen, Skien, 4. Arthur Berby, Porsgrunn, 5. F. Kullerud, Risør, 6. Haakon Finstad, Kragerø, 7. Johan Lundsholdt, Brevik, 8. Tellef Tellefsen, Grimstad, 9. Tellefine Pedersen, Arendal, 10. Thor Kivle, Kragerø.

Rogaland og Vest-Agder: 1. B. Olsen-Hagen, Stavanger, 2. Ole Johan Olsen, Kristiansand, 3. Ingv. Førre, Haugesund, 4. Adolf Olsen, Stavanger, 5. Torkjell Breilid, Mandal, 6. Thor Rasmussen, Flekkefjord, 7. Aagot Poppe Jensen, Haugesund, 8. Ingeborg Fjermestad, Stavanger, 9. Johan Øydegard, Kristiansand, 10. Martin Olaussen, Haugesund, 11. G. Natvig Pedersen, Stavanger, 12. Maren Gjeruldsen, Kristiansand.

Bergen: 1. Johan Samuelsen, 2. Gunnar Bakke, 3. Johan O. Sæle, 4. Karl Furuskjæg, 5. Anna Venge, 6. Mons Lid, 7. Bernhard Berent-

sen, 8. Ole Aarevik, 9. Nils Amundsen, 10. Druda Kongerø, 11. Mathias Sirevaag.

Møre: 1. Anton Alvestad, Ålesund, 2. Eilif Kolsrud, Kristiansund, 3. Laurits Venge, Molde, 4. Ulrik Olsen, Kristiansund, 5. Petrine Stavseth, Ålesund, 6. Gotfred Hoem, Molde.

Trondheim og Levanger: 1. Sverre Støstad, 2. Ivar Aarseth, 3. S. O. Øraker, 4. Anna Laurgaard, 5. Sverre Dybvik, 6. Olaf Bruaas, 7. Alfred Trønsdal, 8. Johan Dyrdal, 9. Olaf Skille, Levanger, 10. Ole Heland, 11. Marie Sjørdahl.

Nord-Norge: 1. Jon Andraa, Vadsø, 2. Jul. B. Olsen, Narvik, 3. Erik Vangberg, Tromsø, 4. Johs. Jarnes, Bodø, 5. Magnus S. Mehi, Vadsø, 6. Sig. M. Eriksen, Hammerfest, 7. Hans Hunstad, Narvik, 8. Martin Aune, Tromsø, 9. Leif S. Olsen, Hammerfest.

Valget.

Stortingsvalget fant sted mandag 20 oktober. Det blev i hele landet avgitt 1 192 663 godkjente stemmer, herav 818 978 i landdistriktene og 373 735 i byene. Efter det foreliggende valgopgjør stiller stemmetallene sig slik:

Det norske Arbeiderparti	374 695
Kommunistpartiet	20 329
	395 024
Høire	327 550
Frisindede Venstre (på egen liste)	30 997
	358 547
Venstre	239 747
Radikale Folkeparti	9 226
	248 973
Bondepartiet	190 119

Valgt blev:

	A.	H. F. V.	B.	V. R. F.
Østfold fylke	3	1	2	.
Akershus	3	3	1	.
Hedmark	4	1	2	.
Opland	2	.	3	1

	A.	H. F. V.	B.	V. R. F.
Buskerud	2	2	1	-
Vestfold	1	2	-	1
Telemark	2	-	1	2
Aust-Agder	1	1	1	1
Vest-Agder	-	1	1	2
Rogaland	-	1	2	2
Hordaland	1	1	2	4
Sogn og Fjordane	-	1	2	2
Møre	1	-	2	4
Sør-Trøndelag	2	1	1	2
Nord-Trøndelag	2	-	2	1
Nordland	2	3	1	2
Troms	2	1	1	1
Finnmark	1	1	-	1
<i>Fylkene</i>	29	20	25	26
Oslo	3	4	-	-
Østfoldbyene	2	2	-	-
Oplandsbyene	1	2	-	-
Buskerudbyene	1	1	-	1
Vestfoldbyene	1	3	-	-
Byene i Telemark og Aust-Agder	2	2	-	1
Byene i Vest-Agder og Rogaland	2	2	-	3
Bergen	2	2	-	1
Mørebyene	1	1	-	1
Byene i Trøndelag	1	4	-	-
Byene i Nord-Norge	2	1	-	1
<i>Byenø</i>	18	24	0	8
Tilsammen	47	44	25	34

Av det norske Arbeiderparti valgtes:

I landdistriktene (29):

Østfold: Johs. Bergersen, P. Thorvik, Thorvald Svendsen. Akershus: K. M. Nordanger, Harald Halvorsen, Th. Høilund. Hedmark: Oscar Nilssen, Olav Sæter, Knut Sjøli, Kristian Lian. Opland: Johs. Bøe, Lars Moen. Buskerud: Chr. Hornsrud, Nils Steen. Vestfold:

Johan Mathiassen. Telemark: Olav Steinnes, Olav Versto. Aust-Agder: Torvald Håvardstad. Hordaland: K. Bergsvik. Møre: Olav Oksvik. Sør-Trøndelag: Johan Nygaardsvold, Johan Falkberget. Nord-Trøndelag: Albert Moen, Johan Wiik. Nordland: Andreas Moan, Cornelius Enge. Troms: Kr. Tønder, Aldor Ingebrigtsen. Finnmark: Kristian Berg.

Fra bykretsene (18):

Østfold og Akershus: Arne Magnussen, Johan E. Pettersen. Oslo: Alfred Madsen, Olav Johansen, Magnus Nilssen. Hedmark og Opland: Fr. Monsen. Buskerud: Torgeir Vraa. Vestfold: Anton Jenssen. Telemark og Aust-Agder: Ola Solberg, Saamund Bergland. Vest-Agder og Rogaland: B. Olsen Hagen, Ole Johan Olsen. Bergen: Johan Samuelsen, Gunnar Bakke. Møre: Anton Alvestad. Trondheim og Levanger: Sverre Støstad. Nordland, Troms og Finnmark: Jon Andraa, Jul. B. Olsen.

Av de 14 plasser Høire tapte i landdistriktene til Arbeiderpartiet i 1927, mistet vi halvparten, nemlig 1 i hvert av følgende fylker: Buskerud, Vest-Agder, Rogaland, Sogn og Fjordane (med mindre enn 50 stemmer), Nordland, Troms og Finnmark — samtlige til Høire. Videre tapte vi et mandat i Troms til Bondepartiet, som gikk i listeforbund med Høire. I byene tapte vi 6 av de 8 mandater som blev vunnet fra Høire i 1927, nemlig 1 i Oslo, 1 i Oplandsbyene, 1 i Buskerudbyene, 1 i Vestfoldbyene og 1 i Rogalandsbykretsen (hvorav den siste gikk til Venstre) samt 1 i byene i Trøndelag, den siste vesentlig på grunn av Høires spekulasjon i navnestriden, foruten også partisplittelsen. Borgerseiren i Trøndelagsbyene kostet samtidig nykommunistene deres siste plass i Stortinget. Derimot gikk Kommunistpartiets mandater i Hedmark og Bergen til Det norske Arbeiderparti, som således gikk ut av valget med et netto-tap på 12.

De valgkretser hvor valget viste status quo for Arbeiderpartiet, var Østfold, Akershus, Opland, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Hordaland, Møre, Sør- og Nord-Trøndelag samt byene i Telemark, Aust-Agder, Møre og Nord-Norge.

Vårt parti blev representert fra 15 fylker (sist samtlige 18) og 15 byer (sist 19). De 15 byer er Oslo (3), Bergen (2), Moss, Sarpsborg, Hamar, Drammen, Tønsberg, Notodden, Arendal, Kristiansand, Stavanger, Ålesund, Trondheim, Narvik og Vadsø.

Stemmetallene for de enkelte valgkretser.

A. Fylkene:

	Det n. Arb. parti		Høire og Fr. V.		Bondepartiet		Venstre og R. F.		Komm. partiet		Total avgitt
	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1930 *
Østfold	18 752	17 934	8 334	11 570	11 226	13 986	3 043	5 272	-	136	48 898
Akershus	39 885	40 941	31 356	40 156	11 352	15 116	2 792	5 375	1 044	593	102 181
Hedmark	22 149	27 871	6 870	8 287	12 889	16 077	5 098	6 495	7 096	2 711	61 441
Opland	15 043	20 019	-	2 773	19 906	22 139	12 592	10 727	1 104	322	55 980
Buskerud	19 762	19 955	10 577	13 681	6 194	7 287	3 752	3 862	809	438	45 223
Vestfold	7 928	7 662	11 248	16 799	5 119	5 961	4 022	5 978	-	-	36 400
Telemark	12 044	13 026	2 902	3 797	4 757	6 055	8 161	14 209	1 0 6	232	38 319
Aust-Agder	6 436	6 410	4 033	5 266	3 771	5 136	4 756	7 018	-	-	23 830
Vest-Agder	3 506	3 246	2 736	4 279	5 115	6 744	5 616	10 056	-	-	24 325
Rogaland	5 736	5 363	5 107	7 904	11 061	14 351	11 283	16 445	-	198	44 261
Hordaland	7 356	9 590	7 092	10 130	10 210	12 197	17 830	26 281	4 373	2 059	60 257
Sogn og Fjord.	5 614	5 951	3 558	5 997	9 009	12 323	11 709	13 491	338	307	38 069
Møre	8 240	7 763	2 569	3 192	11 511	15 717	21 294	25 835	-	-	52 507
Sør-Trøndelag	11 614	11 854	3 739	10 886	9 211	10 716	9 702	11 658	1 526	1 015	46 128
Nord-Trøndelag	9 838	10 598	2 029	4 036	9 804	12 790	8 434	9 189	1 024	704	37 117
Nordland	13 718	14 923	11 963	20 247	6 152	8 988	10 802	15 533	1 662	548	60 241
Troms	12 367	12 019	2 986	5 502	1 739	3 397	5 143	8 456	1 054	242	29 616
Finnmark	5 629	5 116	2 033	5 063	-	-	2 048	3 366	1 307	593	14 138

B. Byene:

	Detn. Arb. parti		Høire og Fr. V.		Venstre og R. F.		Komm. partier		Total avgitt
	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1927	1930	1930
Oslo	62 168	58 813	160 207	276 475	3 748	3 677	1 360	612	140 735
Akershus og Østfold	11 215	9 557	8 477	10 612	1 292	2 201	214	131	22 501
Oplandsbyene	4 338	3 826	4 007	5 355	-	-	-	187	9 368
Buskerudbyene	9 135	8 326	7 546	9 957	-	-	-	-	18 283
Vestfoldbyene	6 896	5 390	7 715	10 522	1 977	2 651	149	116	18 679
Telemark og Aust-Agder	5 956	6 739	7 766	10 077	4 243	6 060	2 370	540	23 416
Vest-Agder og Rogaland	11 673	10 235	10 323	12 998	9 418	14 807	473	189	38 229
Bergen	10 299	11 957	12 686	17 299	8 711	11 017	9 262	5 599	45 872
Mørebyene	6 533	5 524	3 953	5 343	4 036	5 058	360	155	16 080
Trondheim og Levanger	8 372	7 312	9 711	15 904	1 967	1 155	3 544	2 401	26 772
Byene i Nord-Norge	5 904	5 988	3 008	4 428	2 558	3 082	-	277	13 775

* „Den nasjonale legion“ 1210 stemmer. ² Bondepartiet (i listeforbund) 1158 st.

Som det vil sees, var *valgdeltagelsen* betydelig større i 1930 enn i 1927. I landdistriktene øket valgdeltagelsen med 23 procent fra 1927, i byene med 11 à 12, gjennomsnittlig for hele landet ca. 20. Til sammenligning nevnes de respektive tall fra 1927: Fylkene henvend 4 pct., byene 1½, samlet 2½ procent sammenlignet med valget i 1924.

Mens der i 1927 i store fylker som Nordland, Møre, Hordaland og Telemark var et samlet *minus* i fremmøtet på 3200 stemmer fra valget forut, mønstret de iår en *økning* på 48 000. I fire av byvalgkretsene var det forrige gang likeledes et minus på ca. 3000 stemmer, iår i de samme byer et pluss på 18 654. I alt øket de nevnte fire fylker og fem bykretser stemmetallet iår med 66 736, mens de i 1927 viste en nedgang på 6100 i avgitte stemmer. Også Oslo hadde en anselig stemmeøkning — 12 000, møt ved forrige valg 1300. Fremmøtet utgjorde i hovedstaden 85 pct., svarende til deltagelsen i 1924 foruten ved siste kommunevalg.

Av stemmetilveksten i landdistriktene falt hele 60 procent på fylkene utenfor Østlandet. Sør- og Vestland øket stemmetallet med 30 procent (45 000 stemmer), Nord-Norge med 32 pct. (25 000). Den største forholdsvis økning hadde Vest-Agder med 43 pct., Nordland 36, og Rogaland, Telemark og Sør-Trøndelag med omkring en tredjepart. Minst var økningen i Buskerud (10 pct.), Hedmark (13½) og Oppland (15), mens Akershus og Østfold lå på gjennomsnittet (ca. 18 pct.) for Østlandet. Utenfor Østlandet var økningen minst i Nord-Trøndelag og Møre.

Særskilt for by og land blir stemmetallene for partiene i 1930:

	Fylkene.	Byene.
Arbeiderpartiet	241 036	133 659
Høire	168 652	158 898
Frisindede Venstre	10 913	20 084
Venstre	190 020	49 727
Bondepartiet	188 961	1 158
Kommunistpartiet ...	10 120	10 209
Radikale Folkeparti ..	9 226	—

Forskryvningen siden 1927 vises av følgende sammendrag:

		Fylkene.		Byene.		Tils.	
Arbeiderpartiet	+	15 419	÷	8 830	+	6 592	
Høire	+	62 256	+	25 203	+	87 459	
Frisindede Venstre	÷	1 823	+	18 381	+	16 558	
Venstre	+	55 408	+	11 777	+	67 179	
Bondepartiet	+	39 954	+	1 158	+	41 112	
Kommunistpartiet	÷	12 223	÷	7 523	÷	19 746	
Radikale Folkeparti	÷	4 233		—	÷	4 233	
«Nasjonale Legion»		—	÷	1 210	÷	1 210	
Særlistes	÷	308		—	÷	308	
		+	154 425	+	38 956	+	193 381

I *prosenttal* utgjør dette på de forskjellige partier, sammenlignet med de to foregående valg:

Landdistriktene:

	1924.	1927.	1930.
Arbeiderpartiet	23,1	34	29,5
Høire	25,3	16	20,6
Frisindede Venstre		1,9	1,3
Venstre	22,9	20,3	23,2
Bondepartiet	20,6	22,4	23,1
Kommunistpartiet	5,2	3,4	1,2
Radikale Folkeparti	2,5	2	1,1

Byene:

Arbeiderpartiet	35,2	42,5	35,8
Høire	46,4	39,9	42,5
Frisindede Venstre		0,5	5,4
Venstre	10,5	11,3	13,3
Bondepartiet	—	—	0,3
Kommunistpartiet	7,9	5,3	2,7

Riket:

Arbeiderpartiet	27,2	36,8	31,4
Høire	32,5	24	27,5
Frisindede Venstre		1,5	2,6
Venstre	18,6	17,3	20,1
Bondepartiet	13,5	14,9	16
Kommunistpartiet	6,1	4	1,7
Radikale Folkeparti	1,8	1,4	0,7

Mandatfordelingen gir følgende resultat sammenlignet med 1927:

	1927.	1930.	
Arbeiderpartiet	59	47	÷ 12
Kommunistpartiet	3	—	÷ 3
Arbeiderpartiene	62	47	÷ 15
Høire og Frisindede Venstre	31	44	+ 13
Venstre og Radikale Folkeparti	31	34	+ 3
Bondepartiet	26	25	÷ 1
Borgerpartiene	88	103	+ 15

Efter forholdstallet for hele landet skulde representasjonen blitt:

	1927.	1930.		
Arbeiderpartiet	55	47	÷	8
Kommunistpartiet	6	2	÷	4
Arbeiderpartiene	61	49*)	÷	12
Høire og Frisindede Venstre	38	45	+	7
Venstre og Radikale Folkeparti	28	31	+	3
Bondepartiet	22	24	+	2
Borgerpartiene	88**)	100	+	12

Efter en forholdsmessig representasjon bygget på stemmetallet for begge valg utgjør Arbeiderpartiets effektive tilbakegang altså i virkeligheten 8 plasser og Høires fremgang 7, mens vi tapte 12 og Høire vant 13. Forklaringen ligger i at Høire i 1927 blev underrepresentert med 7 mandater, mens vi fikk 4 i overskudd.

Ved valget i 1927 hadde Det norske Arbeiderparti flertall i de to nordligste fylker foruten i fire av bykretsene — Oplandsbyene, byene i Nord-Norge, Buskerud og Østfold. Sammen med kommunistpartiets stemmer var det dessuten arbeiderflertall i Hedmark (54 procent), Buskerud (50,1 pct.) samt i bykretsen Trondheim—Levanger (50½). Høiest i stemmeprocent for vårt parti stod Buskerudbyene (54,9), Troms (53,2), Østfoldbyene (53), Finnmark (52,2), Oplandsbyene (52) og Nord-Norges byer (51,7). I tre av disse kretser, nemlig Oplandsbyene og byene i Buskerud og Nord-Norge var det full arbeidersamling. I Oslo hadde partiet 48,2 procent av de avgitte stemmer.

Ved valget i år gikk arbeiderflertallet tapt i samtlige kretser. I Hedmark står dog de to arbeiderpartier med praktisk talt halvparten av stemmene (Det norske Arbeiderparti 45,4 og Kommunistpartiet 4,4, mot forrige gang henholdsvis 41 og 13).

Den procentvis sterkeste stilling inntar vårt parti efter valget i Hedmark fylke og i Buskerudbyene med 45½ procent, Buskerud fylke (44,2), Nord-Norges byer (43½), Østfoldbyene (42½), Oslo (41,8), Oplandsbyene (41), Troms fylke (40½) og Akershus (40). I samlet stemmetall leder fylkene Akershus og Hedmark, mens Opland fylke denne gang er kommet på høide med Buskerud og fløiet forbi Østfold.

*) 49 a 50. — **) 88 a 89.

I Opland var det også en relativ tilbakegang ved valget for de borgerlige partier. Nordland holder førsteplassen i stemmetall utenfor Østlandet, med Telemark og Troms som de nærmest følgende. Av byene står nu Bergen først etter Oslo.

Det norske Arbeiderparti forbedret sin stilling i Opland fra 31 pct. av stemmene i 1927 til 35,7 (kommunistene $\div$ 1,7) og i Hedmark fra 41 til 45½ (k. $\div$ 8,7). I Bergen hadde vi en fremgang fra 25 til 26 (k. $\div$ 10½), mens stillingen i Hordaland og Telemarksbyene, hvor også Kommunistpartiet gikk tilbake, blev omtrent uforandret for vårt parti. I disse 5 valgkretser, hvor samlingen av de klassebevisste arbeidere gav sig tydelig til kjenne, hadde Arbeiderpartiet en stemmefremgang av 15 372, samtidig som Kommunistpartiet mistet 12 974 fra forrige valg. I de tre landkretser var det en netto *økning* av arbeiderstemmetallet på 5 450, i de to bykretser en direkte nedgang på 3 052. Tendensen er således her den *samme* som i byene ellers.

Av fylkene er det siden 1924 nedgang i Finnmark fra 38 til 36 pct., mens Østfold, Møre og Troms viser stilstand; ellers ligger stemmetallet for Arbeiderpartiet i landdistriktene tildels betydelig over hvad det var før samlingen — 29½ procent i år mot den gang 23 procent. Kommunistenes nedgang gjør imidlertid at det blir en faktisk fremgang for de borgerlige bl. a. i Østfold, Troms og S. Trøndelag, samtidig som arbeiderstemmetallet i fylker som Telemark og Akershus viser status quo for 1924.

For å få en oversikt over forskyvningene lokalt har partikontoret latt utarbeide en sammenligning av stemmetallet for vårt parti i hver enkelt kommune. Det fremgår herav at vi i landdistriktene har hatt fremgang siden valget i 1927 i 405 kommuner — ialt med ca. 28 000 stemmer — og nedgang i 291. Av de 125 landkommuner hvor partiet har flertall i herredsstyret, var der fremgang i forhold til siste stortingsvalg i 86 og tilbakegang i 39.

For byene (kjøpstedene) viste valget nedgang fra 1927 i 32 og fremgang i 11.

I byene som helhet står Det norske Arbeiderparti og Kommunistpartiet nu med samme stemmetall som de hadde ved stortingsvalget i 1924. Tilveksten utgjør for vårt parti 16 576, mens Kommunistpartiet er gått omtrent tilsvarende tilbake. Den borgerlige stemmeøkning på de 6 år i byene utgjør 40 000.

Kommunistpartiet stillet i år liste i 24 valgkretser, mot forrige gang i 20. I 1924 hadde det liste i alle kretser undtagen Vest-Agder. I de fire kretser hvor de stillet liste i år og ikke i 1927, samlet partiet 800 stemmer. Allikevel utgjorde dets netto-tilbagegang ca. 20 000.

Det var ved valget i år helt borgerlig listeforbund i Akershus og Finnmark, og delvis listeforbund omfattende høire og bondepartiet i Nordland og Troms. Dessuten var de «frisinne» i alle kretser, hvor de stillet særliste, i forbund med høire, likesom demokratene gikk sammen med venstre i listeforbund i Opland og Telemark. I Hedmark og Nord-Trøndelag hadde de to partier fellesliste. Før valget var det sterkt på tale å slutte listeforbund mellom bondepartiet og venstre i Rogaland, Møre og Telemark, uten at det dog førte til noget.

Stort sett var listeforbundet uten aktuell innflytelse på valgoppgjøret. Men ellers var det borgerlige samarbeide — i agitasjonen og under valget — fastere etablert enn nogensinne. Det var også denne endrede situasjon som preget hele valgkampen.

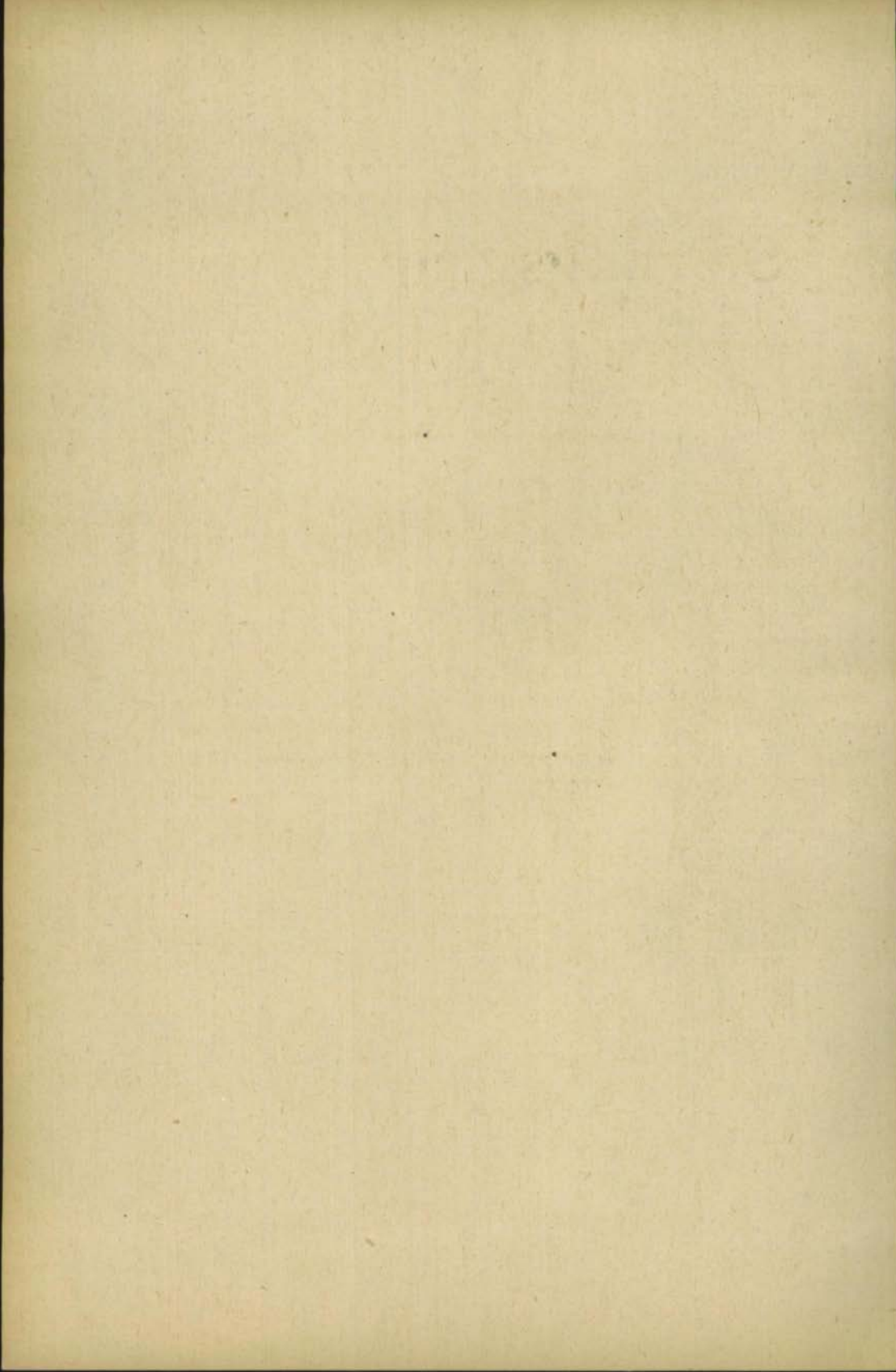
*Den procentvise fordeling av stemmene distriktstvis
(1924, 1927 og 1930).*

Fylkene	Arbeiderpartiet			Borgerpartiene			Kommunistpartiet		
	1924	1927	1930	1924	1927	1930	1924	1927	1930
Østfold	37.3	45.3	36.7	61.7	54.7	63	1	-	0.3
Akershus	37.9	46.2	40.1	59.9	52.6	59.3	2.2	1.2	0.6
Hedmark	24.7	40.9	45.4	56	46	50.2	19.3	13.1	4.4
Opland	11.5	30.9	35.7	79.3	66.8	63.7	9.2	2.3	0.6
Buskerud	38.8	48.1	44.2	57.2	49.9	55	4	2	0.8
Vestfold	19	28	21	80.2	72	79	0.8	-	-
Telemark	28.7	41.7	34.9	65	54.8	64.4	6.3	3.5	0.7
Aust-Agder	20.9	33.9	26.9	78.5	66.1	73.1	0.6	-	-
Vest-Agder	10.5	20.7	13.3	89.5	79.3	86.7	-	-	-
Rogaland	10.4	17.3	12.1	88.9	82.7	87.5	0.7	-	0.4
Hordaland	6.3	15.8	15.9	82.7	75	80.7	11	9.2	3.4
Sogn og Fjordane	7	19	15.6	90.6	79.9	83.5	2.4	1.1	0.9
Møre	14.3	18.9	14.4	85.3	81.1	85.6	0.4	-	-
Sør-Trøndelag	24.4	32.3	25.7	70.2	63.5	72.1	5.4	4.2	2.2
Nord-Trøndelag	22.6	31	28.4	73.3	65	69.7	4.1	4	1.9
Nordland	20	31	24.8	76.8	65.3	74.3	3.2	3.7	0.9
Troms	40	53.2	40.6	56.3	42.3	58.6	3.7	4.5	0.8
Finnmark	38.2	52.2	36.2	48.5	37.8	59.6	13.3	10	4.2
Byene:									
Østfoldbyene	45	53	42.5	53.5	46	57	1.5	1	0.5
Oslo	43.6	48.2	41.8	54.4	50.7	57.8	2	1.1	0.4
Oplandsbyene	25.7	52	41	54.7	48	57	19.6	-	2
Buskerudbyene	48	54.9	45.5	50.1	45.1	54.5	1.9	-	-
Vestfoldbyene	34	41.3	28.9	63	57.8	70.5	3	0.9	0.6
Byene i Telem. og Aust-Agd.	21.8	29.3	28.8	66	59	68.9	12.2	11.7	2.3
Byene i Vestagder og Rogal.	34.8	36.6	26.8	64.3	61.9	72.7	1.9	1.5	0.5
Bergen	12.7	25.2	26.1	57	52.2	61.7	30.3	22.6	12.2
Mørebyene	39.2	43.9	34.4	58.4	53.7	64.6	2.4	2.4	1
Byene i Trøndelag	25	35.5	27.3	57	49.5	63.7	18	15	9
Nord-Norges byer	37.3	51.7	43.4	58.7	48.3	54.4	4	-	2.1
Samlet: <i>Fylkene</i>	23.1	34.0	29.4	71.7	62.6	69.4	5.2	3.4	1.2
- <i>Byene</i>	35.1	42.5	35.8	57.0	52.2	61.5	7.9	5.3	2.7

*Det norske Arbeiderpartis stemmetall i de enkelte valgkretser
siden 1921.*

Fylker	1921 ¹	1924 ¹	1927	1930
Østfold	12 443	14 248	18 752	17 934
Akershus	21 079	29 265	39 885	40 943
Hedmark	19 719	12 792	22 149	27 871
Opland	8 369	5 322	15 043	20 018
Buskerud	14 196	15 200	19 762	19 955
Vestfold	4 775	5 306	7 928	7 662
Telemark	8 820	8 449	12 044	13 026
Aust-Agder	4 165	3 745	6 436	6 410
Vest-Agder	1 970	1 711	3 506	3 246
Rogaland	3 785	3 274	5 736	5 363
Hordaland	6 964	2 973	7 356	9 590
Sogn og Fjordane	2 781	2 109	5 614	5 951
Møre	6 118	6 463	8 240	7 763
Sør-Trøndelag	9 286	8 549	11 614	11 854
Nord-Trøndelag	7 208	6 968	9 838	10 598
Nordland	11 286	9 074	13 788	14 923
Troms	10 118	9 086	12 367	12 019
Finnmark	3 137	3 688	5 629	5 116
Tilsammen	156 219	148 222	225 617	240 241
Byer:				
Oslo	46 079	55 523	62 168	58 813
Østfoldbyene	9 095	9 005	11 215	9 557
Oplandsbyene	3 472	2 177	4 338	3 826
Buskerudbyene	7 469	7 664	9 135	8 326
Vestfoldbyene	5 076	5 798	6 896	5 390
Byene i Telemark og Aust-Agder	6 106	4 364	5 956	6 739
Byene i Vest-Agder og Rogaland	10 610	11 328	11 673	10 235
Bergen	14 761	5 388	10 299	11 957
Mørebyene	5 696	5 989	6 533	5 514
Byene i Trøndelag	8 093	5 974	8 372	7 312
Byene i Nord-Norge	3 569	3 878	5 904	5 988
Tilsammen	120 026	117 088	142 489	133 659
Riket	276 245	265 310	368 106	373 900

¹ 1921 og 1924: Stemmetallene sammenlagt for Det norske Arbeiderparti og Norges social demokratiske Arbeiderparti. — Kommunistpartiet stillet første gang liste i 1924.

Stortingsgruppens beretning 1930.

Stortingsgruppens *styre* i 1930 har vært: Alfred Madsen, formann, Chr. Hornsrud, næstformann, Johan Nygaardsvold, sekretær, Magnus Nilssen, Sverre Støstad, Olav Sæter, Kr. Tønder, Anton Alvestad og Johs. Bergersen. Varamenn: Olav Steinnes, Olsen-Hagen, M. Foshaug, Nils Hjelmtveit og Andr. Moan.

Ved I. B. Aases innmeldelse kom gruppen til å bestå av 61 mann.

Ved Stortingets konstituering i møte 11 januar fikk Arbeiderpartiet, som i forrige sesjon, 3 medlemmer av presidentskapet: Hornsrud, Nygaardsvold og Bergersen. Likeså gjenvalgtes Arbeiderpartiets formenn i de faste komitéer, nemlig Bergersen i socialkomitéen, Sæter i jernbanekomitéen, Oscar Nilssen i skog- og vassdragskomiten, Halvorsen i post og telegrafkomitéen, Tønder i næringskomité nr. 1 og Foshaug i veikomitéen.

Opgjøret med regjeringen.

Arbeiderpartiets mistillitsforslag i trontaledebatten.

I trontalen ved Stortingets åpning meddelte Regjeringen, at det vilde bli fremsatt lovforslag bl. a. om endring i arbeiderbeskyttelsesloven og sykeforsikringsloven, overensstemmende med hvad det blev bebudet på forrige storting. Videre meddeltes at det vilde bli forelagt Stortinget «utkast til en billigere forsvarsordning», samt at det aktedes nedsatt en mindre komité for å utarbeide forslag til endring av arbeidstvistloven. Om voldgiftsloven var intet direkte nevnt.

Debatten om trontalen og den politiske situasjon begynte 23 januar. På Arbeiderpartiets vegne blev det ved debattens åpning av *Madsen* straks fremsatt mistillitsforslag til Regjeringen. Det lød kort og godt: *Stortinget uttaler: Regjeringen har ikke Stortingets tillit.* — Noget annet forslag blev ikke fremsatt, eftersom både høire og bondepartiet hadde besluttet å slå ring om Regjeringen Mowinckel.

I sitt innlegg omtalte partigruppens formann bl. a. Regjeringens forslag til *listeforbund* — som blev fremsatt høsten forut, men ikke var nevnt i trontalen — og gikk deretter utførlig inn på den kapitalistiske *rasjonalisering* i forbindelse med arbeidsløsheten og kravet om arbeidstidens forkortelse. I slutten av foredraget leverte han et oppgjør med Regjeringen for hele dens antisociale og arbeiderfiendtlige politikk, idet han uttalte:

Regjeringen har vist at den i alle viktigere spørsmål deler borgerklassens syn og interesser. Regjeringens opptreden f. eks. ifjor i spørsmålet om det såkalte Samfundsvern var en skandale, en arbeiderfiendtlig handling, og jeg vil spørre justisministeren om han ikke vil være ærlig nok til å erklære dette. Det minste Regjeringen kunde gjøre måtte være å ta konsekvensen av sitt nederlag i den sak og åpent omgjøre sin tidligere beslutning om Samfundsvernet. Det vilde i tilfelle være en klok opptreden. Men nettop derfor tror jeg det er mindre utsikt til at *så* vil skje.

Regjeringens opptreden når det gjelder *tukthusloven* er likeledes arbeiderfiendtlig. Nu bebudes det nedsettelse av en ny komité. Hvad skal den nye arbeidstvistkomité gjøre, hvad skal dens mandat være? Vi venter oss intet godt av en slik komité. Vårt krav er ganske enkelt avskaffelse av tukthusloven, av straffelovens § 222.2, og avvikling av de arbeiderfiendtlige lover for øvrig. Og jeg kan forsikre Regjeringen om at arbeiderne står som én mann bak dette krav.

Regjeringens opptreden i *gjeldsspørsmålet* ifjor var også utilfredsstillende for det nødlidende folk, og dens stilling til det viktige og aktuelle krav som arbeider-

klassen har reist om avrustning, er preget av et gjennom borgerlig syn. Det er stillet visse reduksjoner i utsikt, men hvad blir resultatet av det? Det det gjelder om synes å være å forplumre situasjonen og forhindre at folket ved det kommende valg skal kunne treffe en avgjørelse som er ganske klar og utvetydig i dette spørsmål.

Vi ser videre at Regjeringen i trontalen roser sig av kronens *gullfesting*. Nu er det blitt bødre, lysere tider, takket være kronen. Men alle de som er skadelidende ved den pengepolitikk som er ført, de er ikke så glade, og de synger ikke så høyt som den ærede statsminister synes å gjøre. De synes at Regjeringen og Stortingets flertall ikke har gjort sin plikt, ikke har tatt konsekvensen av den politikk de har ført og av den misère som er skapt for store deler av folket og produksjonslivet. Og det er temmelig freidig av Regjeringen allerede nu å rose sig av den valutapolitikk som er ført. Ute blandt folket er det neppe noget uttrykk som er mere kjent og innarbeidet enn nettopp uttrykkene: valutaulykken og gjeldsulykken. De er knyttet fast sammen, disse begreper, med den politikk som er ført ikke minst av den nuværende regjering i pengespørsmålet. Og jeg er sikker på at det er et stort flertall her i salen nu og et stort flertall i folket for at den politikk som er ført, den skulde ikke ha vært ført hvis man hadde visst den gang hvad man vet idag.

Det er fordi dette er forholdene som de virkelig er at jeg som voringstema på Det norske Arbeiderpartis vegne stiller følgende forslag: «*Stortinget uttaler: Regjeringen har ikke Stortingets tillit.*» Det er et *mistillits* forslag; det dekker helt ut vårt partis syn på den nuværende regjering, på den politikk i god borgerlig ånd som den fører. Den nuværende regjering er snart borgerskapets fortropp og snart er den baktroppen, men det er *borgerklassens regjering*. Da det gjaldt å styrte arbeiderregjeringen for to år siden, da var Mowinkel og hans folk fortroppen. De er et borgerlig parti og har derfor ingen tillit innen den klasse og de lag av befolkningen som vårt parti representerer. —

For øvrig hadde en rekke av partiets talere ordet i debatten.

Ved *voteringen* blev Arbeiderpartiets *mistillits* forslag forkastet med 68 stemmer — samtlige borgerlige — mot arbeiderrepresentantenes 55. I alt 27 var fraværende. Et *partiforslag* fremsatt av Løhre blev forkastet mot forslagsstillerens stemme. Regjeringens trontale blev derpå besluttet vedlagt protokollen.

Arbeiderpartiet, budgettet og finansene.

Finansinnstillingen.

I budgettinnstilling I, som blev avgitt av budgettkomiteén 3 februar, inneholdende «foreløbige bemerkninger om statsbudgettet» som grunnlag for *finansdebatten*, hadde arbeiderpartifraksjonen følgende uttalelse:

Arbeiderpartiets representanter Bergersen, Bergsvik, Halvorsen, Hjeltnveit, Hornsrud, Madsen, Lars Moen, Oscar Nilssen, Olsen-Hagen, Skaardal, Sæter, Tønder, Udland og I. B. Aase vil uttala:

Det framlagde budsjett og den utgreiding finansministaren gav i tinget 16de januar i år, gjev eit ljosare bilete av dei økonomiske tilhøve i landet enn me kann vera samde i. Det er rett nok og sjølv sagt gledeleg at det i fleire industrigrein

er auka verksemd, og likeins at kvalfangsten og handelen med utlandet hev havt eit godt år i 1929. Men den sterke rasjonalisering hev gjort at arbeidsløysa likevel ikkje hev minka stort. Fleire og fleire verksemdar kjem ogso, heilt eller delvis, under rådveldet at store kapitalsterke ofte utanlandske selskap og truster. Dette gjer ogso ein større og større lut av folket avhengig av kapitalmakta, og utbyttet av dei store framstig i teknik og organisasjon i det økonomiske liv kjem eit lite fåtal av folket tilgode.

Gjennom si aukande økonomiske makt får dette fåtal ogso større politisk makt som gjer folkestyret i landet meir og meir illusorisk.

Denne utvikling er, etter vårt syn, ein fare for landet. Arbeidarpartiets oppgåva er å leida framvaksteren av det økonomiske liv slik, at framstiget kjem det arbeidande folk tilgode. Folket må gjennom samyrkje ta rådveld i produksjon og umsetnad, og staten må hjelpa til å føra framvaksteren i denne leid. Soleis er det no ei av dei fremste oppgåvor for samfundet å ta styringi av pengestellet i landet.

I jordbruk, skogbruk og fiske er dei økonomiske tilhøve enno så dårlege som kanskje nokon gong. Desse næringsgreiner lid enno under fylgjene av pengepolitikken, skulda er so stor som nokon gong før, og prisane på produktene hev heller falle enn stige. Talet på tvangsauksjonar, serleg på småbruk, hev stige svært i dei siste år. Berre sidan 1926 hev talet på tvangsauksjonar yver fast eigedom på landet stige frå kring 2500 til yver 3200 for året. Småbruk- og Boligbankens tap gjev fråsegn um tilhøvi. Bankens styre hev soleis sjølv rekna dette tap til 1 million kroner.

Sameleis er ogso tilhøvi for ein stor del av fiskarane. Restansane i Fiskeribanken er soleis større enn nokon gong.

Då skuldkommisjonens tilråding var fyre i fjor, vart alle viktuge framlegg frå vårt parti til hjelp for skuldtynge småkårsfolk nedrøysta. Og dei parti som hev makta, fær ogso ta det fulle ansvar for desse tilhøve.

Dei økonomiske vanskar for desse næringsgreiner syner seg ogso i kommunones økonomi. Bygdene kommuneskulda hev rett nok minka med 4.9 mill. kr. eller 0.33 pct. i 1928—29, men samstundes hev innkomone minka meir, og skulda er soleis tyngre enn nokon gong før. Dette syner ogso skatteprocenten som i landkommunone hev stige frå gjennomsnittleg 14.95 til 15.51 det siste år, enda mange postar som var til hjelp for småkårsfolk, er strokne av budsjetta. Og som det er i bygdene, er det ogso i ei heil rekkje byar, serleg på Vestlandet og i Nord-Norge.

Det som både kommunone og småkårsfolket treng meir enn nokon gong før, er nedskjering av skulda, so den kan koma på rimeleg høgde, og tru og arbeidsmod kan venda attende. Og me vil her minna um framlegga våre ifjor til akkordordning både for kommuner og småkårsfolk.

Det trengst ogso at staten meir enn før hjelper til med organisasjonen av umsetnad i dei næringsgreiner som hev so store økonomiske vanskar å stridast med.

Når dei økonomiske tilhøve for det arbeidande folk er som ovanfor er peikt på, lyt vårt parti røysta for ymse brigde i det framlagde statsbudsjett.

Me kan soleis ikkje vera med på dei store nedskjeringar som er gjort på ytingane til fremjing av nydyrking, bureising og avhjelp av arbeidsløysa.

Arbeidsbudsjetta er ogso for små.

Vert det teke umsyn til lønar og prisar, er desse budsjett umlag som i 1914. medan arbeidsløysa er mykje større, og den økonomiske evna i bygdene oftast mykje mindre enn då. Noko av den mest verdfulle hjelp store luter av landet no kann få, er betre samferdslemidlar.

Det er sjølvsagt gledelegt at det kann vera von um noko tollnedslag. Men når riksstyret og fleirtalet i kornrådet samstundes gjer framlegg um at yverprisen på norskavla korn skal berast ved auka prisar på kornmonopolets umsetnad, er det i røynda ikkje noko nedslag i dei samla indirekte skattar. Me kjem difor til å gjera framlegg um at utlogone til yverpris på norskavla korn vert dekt ved tillegsskatt på formue og innkoma. Dette var ogso «vinstrelinas» i 1926.

Elles vil me her peika på at Arbeidarpartiet ved fleire høve, sist ifjor, hev gjort framlegg um at millombilstolltillegget på kaffi og sukker skulde setjast ned. Og tida må vera inne til å ta det heilt burt.

I samhøve med dette, vil me ogso peika på at Arbeidarpartiets lina hev vore heilt å koma burt frå toll på sukker. Og spursmålet um å få denne toll heilt burt eller setja den munarleg ned bør i år takast upp. Vårt parti er ogso viljug å dryfta kva skattar eller avgifter som trengst for å dekkja den mink i innkomor staten då fær. Det kann, etter vårt syn, verta tale både um auking av den direkte skatt og av avgifter på slike varor som er meir eller mindre luksusartiklar, som alkoholhaldige drikkevaror, tobak m. v.

Under slike tilhøve kann me heller ikkje røysta for det nedslag i den direkte stasskatt som er gjort framlegg um i fyrelegget frå riksstyret. Dei næringar og personar som hev framgong og betre innkomor, må kunna finna seg i å yta hjelp til dei som hev det vandare enn før.

Det må ogso kunna sparast på ymse budsjett, soleis fyrst og framst på militærstellet, men ogso på utanriksdepartementets, justisdepartementets og kanskje andre budsjett. Statsadministrasjonen må ogso kunna gjerast enklare, slik at det etter kvart kann sparast inn der.

Den store statsskuld er på fleire måtar ei hindring for framvoksteren i landet. Det hev gjenge fyre seg ei yverføring av verdiane, slik at sume hev vorte rikare, medan staten, kommunone og ein stor del av det arbeidande folk hev vorte nedtyngde i skuld. Dette mishøve må bøtast noko på ved auking av den ekstraordinære formuesskatt til nedbetaling av statsskulda. Serleg bør den del av skulda som kjem av tap på kriserådgjerdene og studnad til bankane greidast på denne måte.

Etter vårt skyn er det ogso fåre for at det oppsette budsjett ikke vil halda. Både innkoma av toll og av dei ymse slag av rusdrykk er sett so høgt, at det minste attendeslag i dei næringsgreiner, som no hev havt framgang, vil gjera at desse yverslag vil svikta. Likeeins hev me ei kjensla av at det i budsjettet er teke umsyn til nedgongen i utgifter på siste rekneskap og sett ned utlogone på budsjettet i samhøve med denne, medan det lite er teke umsyn til dei utlogspostar på rekneskapen som syner yverskridding.

I samhøve med ovenskrivne råd arbeidarpartifraksjonen Stortinget til å gjera dette

vedtak:

Det må takast rådgjerd, so økonomiske framstig i landet kjem det arbeidande folk til gode og ikkje eit lite fåtal.

Arbeidsbudsjetta og andre produktive budsjett må aukast, so arbeidsløysa kann avhjelpast og produksjonen i landet fremjast.

Fiskarar, småbrukarar, jordbrukarar og andre småkårsfolk, som enno lid under fylgje av pengepolitikken, må få hjelp til å koma yver krisa både ved at dei får skulda nedsett og ved at dei får hjelp til betring av produksjon og umsetnad.

Kommunone må hjelpast til snart å vinne yver vanskanane sine.

Militærbudsjettet og andre uproduktive budsjett må skjerast ned.

Statsskulda må minkast ved større skatt på dei store formuer.

Skattane må leggjast um til bate fyr dei som hev 'minst økonomisk evne. Og toll og andre avgifter paa det viktugaste av det folk treng til livsopphald må minkast.

Fraksjonens forslag som blev optatt av Bergsvik, blev forkastet av Stortinget 12 februar mot 56 stemmer.

Budgettet 1930—1931.

I budgettinnstilling II (12 mars) fremla fraksjonen følgende uttalelse, som angir de av gruppen optrukne *retningslinjer for budgettbehandlingen* i fagkomitéene og Stortinget:

I budsjetttilråding I for iår og i finansordskiftet hevda me at dei økonomiske tilhøve i landet er slik at dei uproduktive budsjett måtte setjast ned, og dei produktiva aukast so arbeidsløysa kunde avhjelpast og produksjonen i landet fremjast.

I samhøve med dette kann me no peika på at vårt parti i dei ymse nevnder hev gjort nedannemnde fremlegg til brige i budsjettet. Ein nemner dei viktugaste.

Nedslag i utlogene.

Kap. 1—2. Til Kongehuset	kr.	650 000.00
« 112. Til folkesambandet	«	200 000.00
« 243—44. Til lærarskulane	«	30 000.00
« 332. Til politistellet	«	80 000.00
« 449. Til Arbeidsbyrået i Genf m. v.	«	24 000.00
« 652. Til «Ny Jord»	«	100 000.00
« 911—1009. Til forsvarsdepartementet:		

Til hæren

kr. 2 847 000.00

« Marinen

« 1 245 000.00

« Militærskulur

« 800 000.00

« Ymse fyremål soleis garden, skyt-
tervesenet, mitraljører, gassmasker
m. v.

« 515 000.00

« 5 704 000.00

Tilsaman kr. 6 491 000.00

Sume av postane under forsvarsdepartementet er anslagspostar då ein ikkje hev kunna få heilt pålitelege utrekningar.

Spursmålet um dei militære skular er avgjort mot vårt partis røyster, og me tek det difor med her.

Når ein tek undan tilskotet til «Ny Jord», er alle desse postar, etter vårt skyn, uproduktive eller verdilause. Yting til «Ny Jord» meiner me kann falla burt når statstilskotet til nydyrking og bureising elles vert auka.

A u k i n g a v u t l o g o n e .

Kap. 420. Til avhjelp av arbeidsløysa	kr. 1 100 000.00
« 652. Til nydyrking og bureising	« 3 500 000.00
« 711—17. Til auka vegbyggjing	« 1 000 000.00
« 1201. Til auka jarnvegsbyggjing	« 2 000 000.00
« 413. « dekkjing av tap i Småbruk- og bustadbanken..	« 900 000.00
« 281. « internat ved Statens Husindustriskule i Haus	« 20 000.00
« 285. « fagskule i Narvik	« 15 000.00
« 482. « Statens tuberkulosesanatorier	« 54 000.00

Tilsaman ca. kr. 8 589 000.00

Av denne sum er kr. 900 000.00 til Småbrukbanken avdrag på skuld då det, etter oppgova frå bankens styre, er fastslege eit tap på ca. 1 mill. kroner som må dekkjast. Av resten gjeng umlag alt til betring av samferdslemidlane og til fremjing av jordbruket då storparten av det som vert ytt til avhjelp av arbeidsløysa ogso gjeng til desse fyremål.

Ser ein burt frå nemnde kr. 900 000.00 til avdrag på skuld, vert dette ein nettoauke på ca. 1 095 000.00 um desse framlegg vert tekne upp ubrigda.

N e d s l a g i i n n k o m a .

Vårt parti hev teke seg undan rett til å gjera desse framlegg til nedslag i innkoma.

Kap. 2023 — Bevertningsskatten	kr. 1 000 000.00
« 2471 — Statens tuberkulosesanatorium	« 167 000.00

Tilsaman kr. 1 167 000.00

Under kap. 2023 er det då fyresetnaden at skatten skal setjast ned for avholdskafear o. l. og under kap. 2471 at kurpengane vert sett ned frå kr. 2.00 til kr. 1.50 for dagen for vaksne og frå kr. 1.20 til kr. 1.00 for born. Endeleg vil ein gjera merksam på at vårt parti kjem til å røysta for å føra utlogane til yverpris m. v. på norskavla korn yver i beskatningen med ca. kr. 4 000 000.00.

Tilsaman utgjer desse postar:

1. Den pårekna utgiftsauke	kr. 1 095 000.00
2. Avdrag på Småbrukbankens underskot	« 900 000.00
3. Pårekna nedslag i innkoma	« 1 167 000.00
4. Til yverpris på norskavla korn	« 4 000 000.00

I alt kr. 7 162 000.00

Av denne sum vert kr. 5 500 000.00 dekt ved at statskassen vert likna ut etter same prosentsatsar som ifjor. Og resten kr. 1 662 000.00 vert dekt ved dei

rentor som alt på dette budsjett vert spart etter våre framlegg til Arveavgift og Ekstraordinær formuesskatt. Etter våre framlegg vil nemlig desse skatter i år skaffa ei merinnkoma av minst 150 mill. kroner og skal nyttast til ekstraordinært avdrag på stasskulda.

Tilslutt vil me understreka at det er sjølvsagt at eit parti som vårt som hev so ulikt syn på budsjettet som de noverande riksstyret ikkje kann få dei ymse brigde i budsjettet slik me helst vilde. Det kan me berre få ved å få fyrebu budsjettet frå fyrst av. Då vilde nedslaget både på militærbudsjettet og andre budsjett utvilsamt vorte større.

Dei ymse framlegg som her er nemnd vil verta tekne upp når vedkomande budsjett kjem fyre i tinget. —

Salderingen.

Ved budgettoppgjøret i juni fremla Arbeiderpartiet i budjettkomiteén følgende uttalelse:

Då Stortinget alt hev teke avgjerd um alle store innkome- og utlogepostar, vert denne tilråding nærast eit samandrag av dei sumar som er ytt. Og den hev soleis liten interessa utanum det yversyn eit slikt samandrag gjev.

Me hev tidlegare, serleg i budgett-tilråding nr. 137 for i år, peika på at me meiner budgettet er for knapt oppsett. Det er so knapt at me kann ikke skyna anna enn at berre sers gode konjunkturer og innsparing på postar som, etter vårt syn, ikke bør sparast på kann berga det frå å verta eit underskotsbudgett. Av innkomepostane meiner me soleis at både statsskatten og avgiftene på alkoholhaldige drikkevarar er sett i høgste laget. Og vidare må sume utlogepostar vera for låge, soleis Statsbanene, til Småbruk- og Boligbanken og ymse postar på skulebudgettet.

Me meiner ogso at etterbetalinga til lærarane burde vore dekt i år og ikkje teke av lånemidlar. Åra frametter fær nokk likevel. Ein kann berre nemna dei auka tilskot til Statens Pensjonskasse som det visseleg vil verta.

Det vert her peikt på dette. Men då dei framlegga våre som hadde til fyremål å styrkja budgettet, før er nedrøysta, tek me ikkje upp noko framlegg under denne tilråding.

Skattespørsmålene.

Den direkte statsskatt.

I innstillingen om formues- og inntektsskatt til statskassen for terminen 1930—31 bemerket Arbeiderpartiets medlemmer av finanskomiteén vedkommende *skattesatsene*:

Den direkte statsskatt for personlige skattydere blev i 1928 nedsatt med 10 pct. samtidig som det blev foretatt en del lempninger i fondsskatten. I år foreslås ytterligere 10 pct. nedslag for personlige skattydere og 20 pct. for fondsskatten. Dette utgjør tilsammen en mindreinntekt for Staten av tilsammen ca. 10 millioner kroner årlig.

Disse nedslag har funnet sted samtidig som de indirekte skatter på viktige livsfornödenheter sammenlagt praktisk talt er uforandret.

Vårt syn på skattepolitikken er at budgettet i størst mulig utstrekning skal dekkes ved direkte skatter slik at indirekte skatter på viktige livsfornödenheter

kan lettes mest mulig. Særlig er dette tilfelle i disse tider. Og som de nedslag som først må komme i betraktning har vi tidligere — i budgett-innst I for iår — nevnt kornmonopolets utgifter til overpris på norskavlet korn og ytterligere nedslag i sukkertollen.

Vår opfatning er videre den at det er absolutt nødvendig å øke gjeldsavgdraget da rentene krever en uforholdsmessig del av budgettet. Og i flukt med dette vårt syn er det vi har fremmet forslag til økning av arveavgiften og den ekstraordinære formuesskatt.

Videre vil man peke på at det iår har meldt sig flere utgiftsposter som ikke var beregnet i Regjeringens forelegg. Man nevner efterbetalingen til lærerne ca. 3 millioner kroner, den foreslåtte hjelp til kommunene 1 million kroner og tap på Småbruk- og Boligbanken som, efter den oversikt som nu foreligger, sikkert vil nærme sig 2 millioner kroner og kanskje også blir mer før budgettåret er ute.

Og endelig har man den opfatning at enkelte inntektsanslag er satt i høleste laget og enkelte utgiftsanslag for lavt, så det også av den grunn er nødvendig å styrke budgettet.

Våre forslag til forhøielse av arveavgiften og den ekstraordinære formuesskatt for kommende budgett er allerede behandlet og forkastet av flertallet i Stortinget. Og under disse forhold og under henvisning til det foran anførte finner vi å måtte opta vårt forslag fra ifjor vedkommende personlige skattydere og likeledes å stemme mot nedslaget av fondsskatten. Sammenlignet med forelegget vil dette bli en merinntekt av 13—14 millioner kroner.

Subsidiært forbeholder vi oss å opta forslag om at skatten utskrives efter samme satser som for inneværende budgettår. Sammenlignet med forelegget blir dette, efter departementets beregning, en merinntekt av 5.5 millioner kroner.

I henhold hertil innstiller Arbeiderpartiets representanter til Stortinget å vedta følgende beslutning om formues- og inntektsskatt til statskassen for budgett-terminen 1 juli 1930 til 30 juni 1931:

§ 1, —VI a — som innstillingen, dog således at det under 1 c settes 10 pct. i stedet for 8 pct.

b. Inntektsskatt: Av inntektens skattbare beløp bestemt efter reglene i § 6 erlegges: av de første kr. 2000.00 1 pct., av de næste kr. 2000.00 2 pct., av de næste kr. 3000.00 4 pct., av de næste kr. 3000.00 6 pct., av de næste kr. 3000.00 8 pct., av de næste kr. 4000.00 10 pct., av de næste kr. 4000.00 12 pct., av de næste kr. 4000.00 14 pct., av de næste kr. 500.00 16 pct., av de næste kr. 5000.00 18 pct., av de næste kr. 5000.00 20 pct., av de næste kr. 6000.00 22 pct., av de næste kr. 6000.00 24 pct., av de næste kr. 6000.00 26 pct., av de næste kr. 8000.00 28 pct., av de næste kr. 8000.00 30 pct., av de næste kr. 8000.00 32 pct., av de næste kr. 10 000.00 34 pct., av de næste kr. 10 000.00 36 pct., av de næste kr. 10 000.00 38 pct., av de næste kr. 12 000.00 40 pct., av de næste kr. 12 000.00 42 pct., av de næste kr. 12 000.00 44 pct., av de næste kr. 15 000.00 46 pct., av de næste kr. 15 000.00 48 pct., — av det overskytende beløp 50 pct.

For øvrig som innstillingen.

Ved behandlingen i Stortinget blev så vel det prinsipale som subsidiære forslag fra Arbeiderpartiet forkastet mot 50 stemmer. Beslutningen gikk ut på en nedsettelse for de personlige skattydere med 10 procent av inntektsskatten, samt en nedsettelse av fondsskatten fra 10 til 8 procent.

Den ekstraordinære formuesskatt.

Arbeiderpartiet optok samme forslag som i 1929 om satsene for den ekstraordinære formuesskatt, som det foreslo utlignet således: Av de første 5000 intet, av de neste 25 000.00 2 pct., av de neste 25 000.00 3 pct., av de neste 50 000.00 4 pct., av de neste 50 000.00 6 pct., av de neste 50 000.00 7 pct., av de neste 100 000.00 8 pct., av de neste 100 000.00 9 pct. og for formuer *derover* 10 pct.

Efter finansminister Lunds uttalelse under debatten i 1929 regnet departementet med at skatten efter dette forslag vilde innbringe ca. 150 millioner for året.

Forslaget blev forkastet mot 48 stemmer.

Efter beslutningen er maksimumsatsen 3 procent og skattefrihetsgrensen 125 000 kroner.

Tollskattene.

Under behandlingen av tolltariffen optok Arbeiderpartiet forslag om at 50-procenttillegget skulde sløifes i sin helhet for sukker og kaffe. Det inntektstap dette vilde bringe *statskassen*, kunde dekkes ved å oprettholde den direkte skatt. Våre partifeller i tollkomitéen uttalte i innstillingen:

Det midlertidige tolltillegg (50 pct. tillegget) blev pålagt i de tider da den norske krone stod langt *under pari* og tillegget blev fastsatt og bestemt i forholdet til *engrosprisindeksen*, men til tross for betydelige fall i prisindeksen fra 279 i mai 1925 mot nu 144 er det midlertidige tolltillegg hittil oprettholdt uforandret. Tollbyrdene er nu så høie at de er en direkte hindring for at leveomkostningene kan bli billigere og tilpasse sig prisnivået i andre land.

I tidsrummet siden det midlertidige tolltilleggs innførelse har også Stortinget foretatt til dels ganske *betydelige forhøielser* vedkommende grunnsatsene i tolltariffen, der ved siden av det høie tolltillegg forverrer stillingen for forbrukerne. Mens innførselsverdien av varer i 1921 var kr. 1 463 549 500.00 var tollinntektene tilsammen 62.4 millioner kroner. I 1927 var innførselsverdien sunket til kr. 967 583 600.00, men tollinntektene var samtidig steget til 120.3 millioner kroner. Tollskattene er således relativt mere enn fordoblet siden 1921.

Tiden for en raskere avvikling av hele det midlertidige tolltillegg må nu være inne. Det er en nødvendig og logisk konsekvens av den norske krones gullfesting og det var en uttrykkelig forutsetning ved innførelsen av de midlertidige tolltillegg at dette skulde reguleres i forhold til engrosprisindeksen.

Under henvisning til foranstående forbeholder Arbeiderpartiets representanter sig å opta forslag om, at hele det midlertidige tolltillegg (50 pct. tillegget) bortfaller for kaffe og sukker fra 1 juli 1930. Det inntektstap en hel sløifning av tolltillegget på kaffe og sukker bringer *statskassen* kan passende dekkes ved å *oprettholde* den direkte skatt uforandret. Hvis forbrukerne og dermed hele landets befolkning har valget mellom et *større* nedslag i tollene på kaffe og sukker eller et *mindre* nedslag av den direkte skatt som fortrinsvis kommer rikfolk og de bedre stillede til gode, vil de av arbeiderrepresentantene foreslåtte toll-lettelser absolutt være det *mest* berettigede og forsvarlige.

Komitéens medlemmer Alvestad, Høiland, Jensen og Wiik foreslår derfor

at kaffe, rå og brent og Sukker, alle slags, opføres i varefortegnelsen blandt de varer som er helt undtatt fra det midlertidige tolltillegg. —

Ved voteringen i Stortinget blev Arbeiderpartiets forslag om hel sløifning av tillegget fra 1 juli forkastet med 80 mot 61 stemmer (arbeiderrepresentantene og Alf Mjøen). Derefter blev Regjeringens forslag vedtatt, hvorefter det midlertidige tillegg nedsettes for kaffe så vel som sukker fra 50 til 25 procent — en reduksjon av tollen med henholdsvis $7\frac{1}{2}$ og 5 øre.

Arveskatten.

I 1928 blev det efter forslag av Arbeiderpartiet vedtatt en anmodning til Regjeringen om å utrede en annen avgiftsberegning av *arvelodder* med sikte på derigjennem å skaffe Staten økede inntekter. I år gikk vår fraksjon i finanskomitéen inn på spørsmålet om å beregne avgiftens størrelse av arvelodden i forhold til *arvemottagerens formuesforhold*. Avgiftssatsen vilde da bli forskjellig for arvelodd av samme størrelse, eftersom arvelodden tilfalt en ubemidlet eller en mer eller mindre rik mottager.

Gjennomført på denne måte vilde det progressive prinsipp komme helt til sin rett. Ved hjelp av den økede inntekt for Staten kunde samtidig arvelodder på opptil 10 000 kroner, som tilfaller ubemidlede, bli helt fritatt for avgift.

I henhold hertil optok fraksjonen følgende forslag til § 2 i avgiftsbeslutningen:

Avgiftens beregningsgrunnlag bestemmes på den måte at arvelodden og arvemottagerens formue efter siste skatteligning *legges sammen*, mens avgiften *erlegges* av *arvelodden*. Arvelodder under 2000 kroner er alltid avgiftsfri. —

Ut fra dette grunnlag var også partiets forslag til avgifts*satser* bygget op. Forslaget blev forkastet.

Beverningsskatten.

Efter forslag av vårt parti vedtok Stortinget 5 mai med 97 mot 36 stemmer følgende forslag, siktende på ophevelse av den nuværende matskatt på restauranterne:

Regjeringen anmodes om i forbindelse med næste budgettforelegg å opta til utredning og mulig gjennomførelse spørsmålet om å forhøie avgiften på alkoholholdige drikkevarer og i stedet nedsette eller opheve beverningsskatten. Spørsmålet om helt å opheve denne skatt for beverningssteder som ikke har skjenkerett for drikkevarer med over $2\frac{1}{2}$ volumprocent alkohol, bør herunder komme i forgrunnen.

Mindretallet ved voteringen var høre undtagen Præsteng og Paulsen, Strand av venstre, samt følgende 12 av bondepartiet: Handberg, Aasnes, Kolstad, Maastad, Moseid, Saue, Mellbye, Ørud, Thune, Hundseid, Kirkeby-Garstad og Langhammer.

De produktive bevilgninger.

Arbeidsledigheten.

Regjeringen nedsatte i sitt budgettforslag bevilgningen til arbeidsløshetens bekjempelse fra 1.5 million til 900 000 kroner. Dette til tross for at inspektøren for arbeidsformidlingen sterkt hadde tilrådet at bevilgningen ikke blev satt lavere enn for terminen 1929—30.

Inspektøren fremholdt i sin innstilling til departementet bl. a.:

Da mange kommuner er likefrem nødstedte i økonomisk henseende, vil de berettigede krav om bistand fra Statens side neppe kunne ventes å avta. Da enn videre statsbevilgningene i de senere år ikke har gitt anledning til å hjelpe andre enn de *aller verst stille kommuner* og i hvert enkelt tilfelle bare med *arbeide for en kort tid til en liten del av de arbeidsløse*, må man anbefale at bevilgningen for kommende termin ikke settes lavere enn for inneværende (1.5 million) og i hvert fall ikke blir mindre enn 1 million kroner, om finansielle hensyn fremtvinger en nedsettelse.

Saken blev behandlet i Stortinget 1 april, hvor Arbeiderpartiet optok forslag om bevilgning av 1.5 million kroner overensstemmende med inspektørens forslag. Dessuten foreslo man bevilget 500 000 kroner til *hjelp for arbeidsløse ungdom*.

Ved voteringen forkastedes Arbeiderpartiets forslag, herunder også forslaget om avskaffelse av «nødsarbeids»-betalingen. Høyre og bondepartiet stemte mot enhver bevilgning.

Under sakens behandling referertes en henvendelse fra Arbeidernes Ungdomsfylking, hvori det blev stillet krav om bevilgning til igangsettelse av arbeide og fagkurser og nedsettelse av en komité til å belyse ungdommens stilling samt fremkomme med konkrete forslag til avhjelp av arbeidsløsheten blandt denne.

En slik komité er siden nedsatt av departementet. Dens opgave er angitt å skulle være: «å gi en nærmere belysning av arbeidsløshetens omfang og karakter i vårt land, så vidt mulig med klargjøring av årsakene til arbeidsløsheten i særlige arbeidsgrener med sikte på å gi grunnlag for foranstaltninger til ophjelp av arbeidslivet — herunder også spørsmålet om arbeidsløsheten blandt ungdom, dens omfang og årsaker, så vel som mulige botemidler.»

I forbindelse med debatten om arbeidsledighetsbevilgningen uttalte vår partifraksjons ordfører, *Støstad* bl. a.:

Jeg vil i forbindelse med denne sak rette det spørsmål til statsråden hvad Regjeringen har tenkt sig med sitt forslag om *arbeidsledighetstrygd*. Er det et forslag som skal legges på samme hylle som alderstrygden, eller er det et forslag som skal settes ut i livet? Sosialkomitéen har tilskrevet departementet og spurt om hvad tid man ville sette loven ut i livet, og den har fått det svar at det skal skje så snart forholdene tillater det. Hvad tid tillater forholdene det, hr. statsråd?

Statsråd *Værland* svarte: Vi har sagt at det er Regjeringens akt å sette

denne lov i kraft så snart som det forsvarlig lar sig gjøre, *men på dette tidspunkt å sette nogen dato finner man ikke forsvarlig.*

Venstre regjeringens forslag til lov om tvungen arbeidsledighetsforsikring blev senere av Odelstinget enstemmig besluttet ikke tatt under behandling.

Den offentlige arbeidsdrift.

Av våre medlemmer av jernbanekomiteén blev det stillet forslag om en forhøielse av jernbanenes anleggsbudgett med 2 millioner kroner. De henviste bl. a. til hovedstyrets uttalelse om «at det ved flere av de igangværende anlegg på grunn av for små bevilgninger har vært forbundet med de største vanskeligheter å anordne arbeidsdriften på en helt ut rasjonell og økonomisk måte.»

Det var til komiteén kommet inntrengende henstillinger fra Nordland Fylkes Jernbanekomiteé og fra Jernbanekomiteén for Vest-Agder og Rogaland om å øke bevilgningen til stambanene. Dessuten var det oversendt uttalelser fra en rekke herredsstyrer om nødvendigheten av større bevilgning til Sørlandsbanen, så opsahte anleggsarbeidere igjen kunde inntas i arbeide.

Videre blev det av våre medlemmer i forbindelse med spørsmålet om *bureising langs Nordlandsbanen* sterkt henstillet til administrasjonen å gjøre mest mulig fortgang hermed, samt at det ikke måtte bli lagt vanskeligheter i veien for at jernbanearbeiderne fikk bidrag i likhet med andre *bureisingsmenn*.

Av statsråd *Mjelde* blev det stillet kabinetsspørsmål mot økning av anleggsbudgett, og Arbeiderpartiets forslag blev forkastet med samtlige borgerlige stemmer.

Også på forslaget fra vårt parti om en million kroners økning av *veibudgettet* gjorde arbeidsministeren kabinetsspørsmål. Efter forslaget skulde 500 000 kroner anvendes til fremme av forbindelsesveier i forskjellige fylker — efter forslag av departementet og senere beslutning av Stortinget — mens 500 000 skulde være til fordeling på de ordinære anlegg efter den gjeldende procentberegning. Det blev av våre partifeller pekt på at Staten i det hele hadde en inntekt av ca. 13 millioner kroner på automobiltrafikken. Men bevilgningene til veiarbeidsdriften stod ikke i noget forhold til hvad Staten her tok inn.

Også her blev mindretallets forslag fra komiteén forkastet mot arbeiderrepresentantenes stemmer.

Støtten til nydyrkningen.

Som direkte bidrag til jorddyrkning på nye og gamle bruk opførte Regjeringen i år 4.1 million kroner, hvilket betegnet en nedskjæring fra forrige år på vel 800 000 kroner. Arbeiderpartiet foreslo bevilgningen forhøiet med 3½ mill. til 7.6 millioner.

Det blev av våre partifeller påvist at den foretatte nedsettelse ikke skyldtes at behovet for og søkningen om disse bidrag var avtagende; den stod utelukkende

i forbindelse med den forandring av reglene for Statens støtte som blev drevet igjennem under Arbeiderpartiets protest i 1927, hvorved bidragenes størrelse blev betraktelig nedsatt. Samtidig blev det den gang vedtatt en nedsettelse av *inntektsgrensen* som bevirket at mange ansøkere blev stengt ute. Arbeiderpartiets fraksjon i komitéen hadde derfor forbeholdt sig å opta forslag om endring av reglene, dersom forslaget til øket bevilgning blev vedtatt.

Vårt partis forslag blev optatt og begrunnet av *Moan*, som minnet om at det var efter høires initiativ at reglene oprindelig blev forandret. Nu stod venstres regjering og innkasserte den «besparelse» som det bevirket på budgjetet. Venstre var nu efterhånden kommet dithen med sin nydyrkningslinje at det stod sammen med høire og bondepartiet på alle punkter.

I motsetning til venstre og det borgerlige flertall betraktet Arbeiderpartiet — uttalte Moan — dette budgett som den *største jordbrukssak for tiden*. Den kunde derfor ikke løses av enkeltmenn, men bare ved at man anerkjente den som en samfundssak, slik at landbefolkningen til enhver tid kunde skaffe sig underhold ved å livnære sig med jorden. Men skulde man kunne løse den kjempesorgave å opdyrke de millioner av mål som idag lå udyrket her i landet, kunde man ikke se så snevert på det som de borgerlige gjorde. Derfor måtte adgangen til å få del i Statens bidrag utvides. Nu var det satt en inntektsgrense av 3 000 kroner. Det gjorde at f. eks. industriarbeiderne praktisk talt ikke kom i betraktning. Denne grense måtte heves. Videre gikk Arbeiderpartiets forslag ut på at det skulde kunne tilståes $\frac{3}{4}$ bidrag istedenfor nu $\frac{1}{4}$, samtidig som støtten blev begrenset til de som hadde ikke over 50 mål dyrket jord.

Under debatten blev Arbeiderpartiets forslag møtt fra bondepartiets talere med at de så nydyrkningsbevilgningen nærmest som en form for «bidrag til nødsarbeide». Og forslaget om å øke bevilgningen blev nedstemt av den borgerlige blokk. Dermed bortfalt også forslaget til forandring av *reglene*.

Militærvesenet.

Den årlige militærdebatt begynte 24 mars. Hoveddissensen stod i år om *øvelsene*, som Arbeiderpartiet foreslo sløifet.

Forsvarsdepartementet som i 1929 fikk trumfet igjennem en utvidelse av verneplikten fra 48 til 60 dager, våget sig ikke til å opta forslag om at denne utvidelse skulde settes i verk i år, men foreslo avholdt rekruttskole ved alle våben av 48 dagers varighet.

Ved voteringen blev forslaget om å innstille øvelsene for *hæren* forkastet med 62 mot 51 stemmer. Mindretallet var Arbeiderpartiet og Caroliussen, Djupvik og L. Hansen av venstre.

Subsidiært foreslo våre partifeller å nedsette rekruttstyrken fra $\frac{3}{4}$ til $\frac{1}{4}$. Forslaget blev forkastet med samme stemmetall.

Det borgerlige flertall i militærkomitéen rettet en henstilling til administrasjonen om å overføre fra forsvars- til finansdepartementet de såkalte *overgangs-utgifter* til et samlet beløp av 4 830 00 kroner. Herav utgjorde 4.7 mill. lønninger til overtallig befall m. v. som ikke har eller får plass i den nye hærordnings organisasjon. Hensikten med denne overføring var ganske åpenbart å kaste folk blå i øinene ved å gi det utseende av at militærutgiftene var mindre enn de virkelige er.

Fra Arbeiderpartiets side blev det tatt bestemte reservasjoner overfor denne ompostering. *Overgangsutgiftene* var, i overensstemmelse med Stortingets beslutning, nu postert under et eget kapitel og blev forsåvidt holdt utenfor det egentlige lønningsbudgett. En forandring som antydte vilde derfor være i *strid* med forutsetningen da den nye hærordning blev vedtatt.

I forbindelse med øvelsene henstillet flertallet til departementet å overveie en ordning, hvorefter en soldat som ikke har trukket sig fri, kunde gis adgang til å la tjenesten utføre av en som var fritrucken, men som måtte ønske å utføre militærtjeneste, altså noget i likhet med den tidligere anvendte «stillingsmanns-tjeneste». Arbeiderpartiets representanter advarte mot å slå inn på denne nye linje, da det kunde føre til at enkelte kunde kjøpe sig fri militærtjenesten.

For øvrig var det under hærbudgettet en rekke dissenser.

Under hærens skoler og kurser foreslo Arbeiderpartiet at det ikke skulde optas nye elever i krigsskolens nederste avdeling. Forslaget blev forkastet mot 51 stemmer. Likeså forkastedes forslaget om å sløfe bevilgningen til skyteskolene og infanteriets vinterskole.

Til modernisering og komplettering av våben var på budgettet opført 1.4 million, en *forhøielse* av 50 000 kroner. Av bevilgningen var 50 000 forutsatt anvendt til utstyr for tunge mitraljøser. Våre partifeller foreslo strøket denne post. Bevilgningen blev gitt med 60 mot 52 stemmer.

Til nytt krigsteknisk materiell var opført 45 000 kroner, hvorav 25 000 skulde anvendes til fremstilling av *gassmasker*. Bevilgningen blev gitt mot 52 stemmer.

Isbryter eller mineutlegger.

I forbindelse med marinens budgett blev det en lengere debatt om nybygningsplanene. Herunder påtalte våre medlemmer av komitéen at regjeringen ikke hadde funnet tiden inne ennu til å opta til behandling og gjennomførelse kravet om bygning av en isbryter, et krav som hadde fått tilslutning og støtte av de sakkyndige. I innstillingen om marinen i 1929 fremholdt arbeiderpartiet at det var i høi grad påkrevet at staten bygget en sterk og moderne isbryter som kunde stå til disposisjon under eventuelle isvanskeligheter, slik som de man var oppe i forgående vinter. Siden innstillingen blev avgitt av komiteen, hadde regjeringen fremsatt proposisjon om en — mineutlegger, og den opførte 200 000 kroner på

budgettet til påbegynnelse av et nytt fartøi. Men det var ingen utredning kommet angående det krav som blev reist ifjor og året forut. Under henvisning her- til optok *Christiansen* følgende forslag:

Regjeringen anmodes om å forelegge for stortinget planer for bygning av en tidsmessig isbryter.

Dette forslag blev av stortinget vedtatt enstemmig. Men det forhindret ikke at flertallet senere fattet beslutning om å bruke de budgetterte 200 000 kroner til *minutleggeren* i stedet for til en isbryter.

For marinens vedkommende blev øvelsene vedtatt mot 48 stemmer (arbeiderrepresentantene samt *Djupvik* og *L. Hansen*).

Arbeiderpartiet foreslo videre at det ikke skulde optas nye elever ved sjøkrigsskolen. Våre medlemmer av komitéen pekte på at det ganske visst var fattet beslutning for ikke lenge siden om skoleplanene for marinen. Men forholdet var like fullt det at man hadde mer enn nok officerer der; derfor var det ingen grunn til iallfall iår å ta inn nye kadetter ved skolen.

Flertallets innstilling blev vedtatt mot 43 stemmer.

Et par dissenser under marinens faste personell blev forkastet med samme stemmetall.

Arbeidskonfliktene.

Om konfliktene i skogdistriktene blev det ført en lengere og skarp debatt i forbindelse med den av bondepartiet ved *Mellbye* reiste interpellasjon om beskyttelse for «arbeidets frihet». Interpellasjonen kom til behandling 15 mai, da *Madsen* på arbeiderpartiets gruppes vegne fremsatte følgende forslag:

1. Regjeringen anmodes om snarest å fremsette forslag for odelstinget om ophevelse av straffelovens paragraf 222 II (tukthusloven).

2. Regjeringen må sørge for at de arbeidere og tillitsmenn for arbeiderne som er fengslet i anledning av de pågående konflikter om organisasjonsretten i skogdistriktene, straks blir løslatt.

I tilslutning hertil foreslo *Nordanger*:

Stortinget beklager at det er anvendt politi fra andre kommuner under fløterkonflikter iår, og henstiller til regjeringen straks å tilbakekalle politiet.

Under debatten optrådte særlig statsministeren ytterst aggressivt mot de organiserte arbeidere. Og som man måtte vente blev forslaget om ophevelse av tukthusloven, om å sette de arresterte skogsarbeidere på fri fot og om å tilbakekalle politiet fra streikedistriktene stemt ned av høire, venstre og bondepartiet i forening. De to forslag fikk henholdsvis 61 og 62 stemmer.

Derimot blev det mot 62 stemmer — efter forslag av statsministeren — besluttet å oversende regjeringen et forslag av *Ameln*, hvori det blev krevet lovregler om «effektiv beskyttelse av arbeidets frihet» og begrensning av adgangen til blokade og boikott.

De hvite gardar.

I forbindelse med interpellasjonen i den såkalte *Thue-sak* (som blev fremsatt av de frisinnes representant Rolf Thommessen) fremsatte Alf Mjøen av det radikale folkeparti følgende forslag som blev behandlet i møter 29 og 30 mars:

Det skal være officerer i hær og flåte forbudt å inneha stillinger eller stå som medlemmer av det såkalte samfundsvern eller det såkalte arbeidervern.

Under debatten stillet *arbeiderpartiet* følgende forslag til uttalelse:

1. **Regjeringen anmodes om å sørge for oppløsning av de „hvite gardar“, (Samfundsvernet).**
2. **Militærvesenet må ikke anvendes i faglig-økonomiske eller sociale kamper.**

Forslaget blev optatt og begrunnet av *Monsen*, som bl. a. uttalte: Hvis et sådant forslag vedtas og gjennomføres, er jeg ikke i tvil om at det vil øve sin innflytelse på arbeiderpartiets arbeid ved dannelse av sine ordensvern. Og jeg vil si særlig til *venstrepartiet*, at det muligens her har den eneste anledning som vil foreligge i det spørsmål til å øve innflytelse på den utvikling vi står foran. —

Under debatten slo statsministeren på den vebnede makt mot arbeiderne og stillet i konsekvens hermed *kabinettsspørsmål* mot vedtagelsen av vårt partis forslag om at militæret skulde holdes utenfor de faglige og sociale kamper.

Ved voteringen blev vårt partis forslag *forkastet* med 83 mot 54 stemmer.

Mjøens forslag om officerene i Samfundsvernet blev forkastet i sin oprinnelige form — mot arbeiderpartiets og forslagsstillerens stemmer — hvorefter det, med tilslutning av venstre, blev besluttet oversendt regjeringen for å «utredes».

Gjeldskrisen.

Småbrukernes gjeldsforpliktelser.

Til fortsatt støtte for småbrukerne i form av rentenedsettelse og bidrag blev det ~~gitt~~ gitt en ny bevilgning på 2½ million kroner. Beløpet utredes av den gjenværende del av ~~det~~ såkalte småbrukerfond og for øvrig av boligfondet.

Av arbeiderpartiet blev det fremholdt under behandlingen at den nuværende støtteform virket uheldig og selvsagt ikke førte frem. Men efter forkastelsen i 1929 av samtlige partiets forslag til lettelse av småbrukernes gjeldsforpliktelser fant man å måtte stemme for bevilgningen for derved midlertidig å avhjelpe noe av den nød som er til stede.

I forbindelse hermed fremsatte vår fraksjon i næringskomité nr. 1 forslag om at der til dekning av rentelettelser på lignende måte for trengende låntagere i *Hypotekbanken* blev gitt banken anledning til å anvende overskuddet for bud-

getterminen, og dertil om nødvendig $\frac{1}{2}$ million av boligfondet. Bondepartiets representanter stemte imot dette, idet de holdt på at det skulde gis en generell rentelettelse også for ikke-trengende.

I debatten herom minnet våre partifeller om at etter gjeldskommisjonens mindretalls forslag vilde trengende låntagere få sine overbeheftede eiendommer taksert og gjelden nedskrevet etter de nye takster. Arbeiderpartiet hadde også foreslått å ta en almindelig gjeldsnedskrivning etter en rimelig taksering. Men bondepartiet vilde ikke være med på noget gjeldsoppgjør overhodet. Og når man for Småbrukbanken hadde valgt den linje å yde «individuell støtte», var det vel ikke verre å gjøre det for Hypotekbankens vedkommende.

Bondepartiets forslag blev ikke optatt, og ved votingen blev vår fraksjons forslag — som var tiltrådt av komiteens flertall og senere av departementet — vedtatt enstemmig. Beslutningen tar sikte på de av Hypotekbankens låntagere som midlertidig er ute av stand til å klare sine forpliktelser, med andre ord at staten går frem på en lignende måte her som overfor låntagere i Småbruk- og boligbanken.

Tapet på kommunene.

Småbrukbankens styre opførte i år 1 million kroner til dekning av tap ved salg av eiendommer i kommuner som ikke kunde opfylle sine garantiforpliktelser overfor banken. Ved årsskiftet (1929—30) var det allerede konstatert et tap på ca. $1\frac{1}{2}$ million, mot $\frac{3}{4}$ million nogen måneder forut. Av vedkommende kommuner var en under konkursbehandling og 5 andre under offentlig administrasjon; 8 hadde innledet forhandlinger om et gjeldsoppgjør, og de øvrige hadde erklært at de ikke kunde betale.

Arbeiderpartiet var enig med bankens styre og revisjon i at tapet straks måtte opføres til dekning på budgettet, og det optok forslag herom i komiteen. Men regjeringen valgte å skyve det meste av tapet over på fremtiden. Det lengste den vilde strekke sig, var til 250 000 kroner, mot oprinnelig opført i budgettproposisjonen 100 000. Dette blev da også vedtatt med 71 mot 55 stemmer, som blev avgitt for forslaget om 1 million.

For øvrig kom kommunenes økonomiske stilling op under behandlingen av skattelovkommisjonens forslag om at det på budgettet 1930—31 blev bevilget 1 million kroner som tilskudd for å *lette vanskeligstilte kommuners budgetter*. Justiskomiteen som enstemmig innstillet på vedtagelse av forslaget, uttalte at stillingen nu var av den art at hvis det offentlige ikke fant utvei til å lette skattetrykket ved *varige* foranstaltninger, vilde en flerhet av kommunene ikke klare det stort lenger, og at man stod umiddelbart overfor et sammenbrudd. Bevillingen blev gitt av stortinget mot 10 stemmer som tilskudd til vanskeligstilte kommuner som uten sådant tilskudd ikke kan få dekket sine ordinære driftsutgifter uten å gå til en urimelig høy skatteprocent.

De kommunale skattebyrder.

I forbindelse med denne krisebevilgning behandlet stortinget det av arbeiderpartiet fremsatte forslag i finanskomitéen (under den kommunale tillegsskatt) om en *utjevning av de kommunale skattebyrder*. Forslaget lød:

Regjeringen anmodes om å la utrede spørsmålet om hvad det fra statens side kan gjøres for å komme de vanskeligst stilte kommuner til hjelp og opnå en utjevning av de kommunale skattebyrder — herunder spørsmålet om overføring til staten av en større del av de lovbundne kommunale utgifter, som f. eks. utgifter til skolevesen, kirkevesen, tuberkuløses forpleining, sinnssykes forpleining o. s. v., samt drøfte spørsmålet om den kommunale tillegsskatt, dens utbygning og dens anvendelse.

Forslaget blev mot 6 stemmer besluttet oversendt regjeringen.

Jordbruk og fiske.

«Erstatningen» for korntrygden.

Det var forutsatt fra venstre regjeringens side at det som den gamle korntrygd kostet — anslagsvis 3½ million kroner — skulde anvendes i sin helhet til forskjellige formål til støtte for jordbruket. Det blev i den anledning også opnevnt en departemental komité, hvis flertall — Moan av Arbeiderpartiet og Kleppe av venstre — foreslo at de 3,5 millioner kroner skulde benyttes til en utvidet nydyrkning, bidrag til kunstgjødsel, bidrag til gjødselkjellere og transportbidrag av kunstgjødsel. Det var en bidragsplan som tok sikte på å *komme den samlede jordbruksproduksjon til gode*.

På grunnlag av disse utredninger fremla departementet i 1929 forslag som stort sett gikk ut på det samme som komiteens flertall. Bortsett fra at departementet reduserte det samlede beløp til 2 millioner kroner, foreslo det 1 650 000 kroner anvendt til den samlede jordproduksjon i form av bidrag til kunstgjødsel, nydyrkning, bidrag til gjødselkjellere, transportbidrag til kunstgjødsel og rentellettelse for bureisningsmenn.

I år brøt imidlertid regjeringen med denne plan, idet den nedsatte bidraget til kunstgjødsel med sikte på at det helt skulde inndrages.

Arbeiderpartiet optok i landbrukskomiteen forslag om et gjødselbidrag på 25 procent (anslagsvis 1,2 mill., mot av regjeringen foreslått 500 000) og at bidraget til transport av kunstgjødsel blev forhøiet fra 80 000 til 150 000 kroner. Vår fraksjon uttalte i den anledning:

Man må sterkt beklage at departementet i år foreslår at bidragene til kunstgjødsel i forbindelse med nydyrkning skal nedsettes til 10 procent av omkostningsoverslaget for nydyrkning, og likeså departementets bemerkning om at dette bidrag skal bortfalle efter hvert som den nye kornordning blir helt utbygget og i full virksomhet.

Efter det som nu foreligger er det en kjensgjerning at regjeringen vil løpe fra sitt opprinnelige standpunkt og syn på statsstøtten til jordbruket.

Vårt syn på statens støtte til kornproduksjonen har vi gitt uttrykk for i innst. S. nr. 98 — 1929, og vil bare tilføie at den nye kornordning i forbindelse med overprisen på salgskornet i realiteten er det samme som korntrygden, og vil etter hvert som denne ordning *utbygges gi større støtte til kornproduksjonen enn den ophevede korntrygd*. Den nuværende kornordning virker også urettferdig, idet den i første rekke tilgodeser de store, veldyrkede bondebruk hvor korn dyrkning kan foregå, og den bondebefolkning som er heldigst stilt i vårt land.

Urettferdigheten blir enda større når den statsstøtte til kunstgjødsel som stortinget vedtok ifjor og som særlig kommer småbrukere til gode, nu foreslås redusert så sterkt.

Ved sakens behandling 2 juni blev Arbeiderpartiets forslag forkastet.

Loven om omsetningsavgifter.

Arbeiderpartiet stemte for den midlertidige lov om fremme av omsetningen av jordbruksvarer, under uttrykkelig presisering av at de avgifter som etter loven kan pålegges, blev anvendt til å fremhjelpe *samvirkeorganisasjoner* for omsetning av de i loven nevnte landbruksprodukter, for derved å få bort mellemmannsvesenet, som nu virker fordyrende for disse varer. Det blev også fremholdt at *omsetningsrådet* måtte organiseres slik at det blev i overensstemmelse med disse forutsetninger. Våre partifeller uttalte herom i innstillingen:

Fraksjonen vil sterkt presisere, at hvis loven skal virke efter sin hensikt, må omsetningsrådet være sammensatt slik at det blir i overensstemmelse med lovens forutsetninger.

Flertallet i komiteen foreslår at Handelsstandens forbund skal få adgang til å opnevne et medlem av rådet; dette vil være inkonsekvent og virke hemmende på rådets arbeide for samvirkebevegelsen. Det er ikke den private handelsstands interesser som loven er tiltenkt å fremme, men jordbrukernes, og på den måte at jordbrukerne gjennom sine samvirkeorganisasjoner blir satt i stand til selv å omsette sine egne varer. Fraksjonen kan således ikke stemme for at handelsstandens forbund får adgang til å opnevne noget medlem av rådet.

På den annen side forbeholder fraksjonen sig å opta forslag om at den kooperative landsforening også får et medlem av omsetningsrådet.

Fraksjonen foreslår at kongen (regjeringen) opnevner to medlemmer av rådet i stedet for Selskapet for Norges Vel og Norges handelsstands forbund.

Ved behandlingen av loven optok A. Moen arbeiderfraksjonens forslag om omsetningsrådets sammensetning. Subsidiært optok han forslag om at Norges kooperative landsforening skulde være representert i rådet i stedet for Norges handelsstands forbund.

Forslagene blev forkastet av odelstinget mot henholdsvis 42 og 44 stemmer.

Under behandlingen av *landbruksbudgett* blev det av Arbeiderpartiet opptatt mindretallsforslag under en rekke bevilgningsposter overensstemmende med fraksjonens innstilling fra komiteen.

Efter forslag av Moen blev det besluttet å henstille til departementet å la bevilgningen til Ny Jord komme de kolonister til gode som er kommet i slike vanskeligheter at de ikke kan klare sig selv.

Fiskeriene og kommunikasjonene.

Under *dampskipsbudgettet*, som er et utpreget kommunikasjonsbudgett og av den største betydning for fiskeridistriktene, stemte høre — med tilslutning av enkelte av bondepartiet — for å nedsette tilskuddet til den statsunderstøttede dampskipsfart med 150 000 kroner.

Også under *fiskeribudgettet* hadde høre en rekke «spareforslag».

Av Arbeiderpartiet blev det ved Førre fremsatt følgende forslag, som besluttedes oversendt regjeringen:

Det henstilles til departementet å utrede spørsmålet om fryseri- og kjøleanleggenes betydning for fiskeriene og undersøke behovet for sådanne anlegg i fiskeridistriktene. Resultatet forelegges neste storting, ledsaget av nødvendige planer og forslag til bevilgninger. —

I tilslutning hertil besluttedes også oversendt et forslag av Kr. Berg med henstilling til regjeringen om på neste års budgett å opføre bevilgning til et moderne kjøleanlegg i Nord-Norge.

For øvrig blev det av Tønder stillet interpellasjon til regjeringen angående de høje agnpriser og av Ingebrigtsen om de fortvilte forhold for Lofotfiskerne.

Under behandlingen av den midlertidige *sildelov* som blev vedtatt og gjort gjeldende til 1931, fremholdt Arbeiderpartiets talere at loven bygget på et riktig prinsipp, for såvidt som den siktet på å fremelske og støtte organisasjonstanken blandt fiskerne. Det var det samme vårt parti hadde kjempet for gjennom årtier under sterk motstand, og det var den samme tanke arbeiderregjeringen hadde interessert sig for. Det kunde sies at for øieblikket var mellemmennene nødvendige, da fiskerne ikke var sterke nok til selv å overta og lede eksporten. Men den tid vilde komme, efter hvert som organisasjonen bedredes. Målet måtte være å komme bort fra spekulasjonen og over i en større konsentrasjon og samarbeide. Sett fra dette synspunkt var loven et fremskritt. Og hvis den førte til et gunstig resultat for omsetningen av sild- og fiskeproduktene, var det ikke tvil om at det — som høre fryktet for — vilde trekke konsekvenser efter sig.

Skolespørsmål.

Den 4-årige lærerskole.

I spørsmålet om lærerskolene og lærerutdannelsen stillet arbeiderregjeringen sig på det standpunkt at der fra skoleårets begynnelse 1928 ikke skulde optas nogen førsteklasse ved lærerskolene, da antallet av ledige lærere var så stort at behovet allerede vilde være mer enn dekket for de første tre år. Det fikk også stortingets tilslutning. Ifjor foreslo statsråd Hasund at det fra høsten 1929 blev optatt førsteklasse ved de offentlige lærerskoler foruten ved den private Oslo Lærerskole. Forslaget blev forkastet.

Under debatten herom kom man inn på antallet av skoler og det ytre appa-

rat ved den fremtidige ordning av *lærerutdannelsen*. Våre partifeller fremholdt at hvad man vilde ha å velge mellom, var enten å utvide utdannelsesiden til 4-årig eller å fortsette med 3-årig i rum tid fremover — og så redusere lærerskolenes antall til å dekke behovet efter den således fastsatte plan. For Arbeiderpartiet fremstillet det sig slik at målet måtte være: offentlige lærerskoler fordelt over landet i et antall som dekket behovet ved en 4-årig utdanning, og som kunde motta en del studentklasser.

I tilslutning hertil henstillet Steinnes m. fl. at det til 1930 blev fremlagt en samlet landsplan med utredning av hvad den 4-årige lærerskole vilde koste. Man nevnte bl. a. at skolekommisjonen sterkt hadde fremhevet at en bedret lærerutdanning måtte gå inn som et nødvendig ledd i det skolesystem som kommisjonen hadde søkt å bygge på.

I år fremla departementet så proposisjon om opprettelse av 4-årige lærerskoler. Det var dissens innen regjeringen, idet Aarstad, Mjelde og Værland ikke kunde anbefale en lov som vilde «medføre økede utgifter på flere områder». Også innen komiteen splittet venstre sig.

Ved voteringen i odelstinget blev et forslag om proposisjonens forkastelse nedstemt med 59 mot 41 stemmer. Mindretallet var hele bondepartiet, av venstre Leinum, Kaarbø, Strand, Flem og Pedersen, samt høire og frisinne undtagen Svensen, Bakke, Biring-Dehli og Presteng. Bondepartiet dannet således kjernen i kampen også mot denne reform. I lagtinget blev loven vedtatt med 21 mot 15 stemmer.

Under bevilgningen til lærerskolene for 1930—31 fremholdt Steinnes at når den 4-årige skole nu var vedtatt, måtte departementet komme med planer om ordning og utnyttelse av lokalene, slik at de skoler man vil opprettholde, også blev økonomisk fullt utnyttet. De mulig overflødige skoler burde så nedlegges, eller statsbidraget inndras, hvis det gjaldt private skoler. Men allerede nu kunde det spares et beløp ved at statsbidraget til den private Oslo lærerskole blev strøket. I steden for å gi denne private skole i Oslo adgang til å opta en 1ste klasse med statsbidrag burde staten utnytte sine egne skoler. Han optok derfor forslag om at statsbidraget til Oslo lærerskole, 34 800 kroner, blev sløifet. Videre foreslo han bevilgningen til elevstipendier øket fra 12 000 til 22 000 kroner.

Ved voteringen blev forslaget om å stryke statsbidraget til Oslo lærerskole forkastet med 81 mot 54 stemmer. Efter denne votering frafalt vår partifelle det andre forslag. Et forslag av Svensen (h) om å opta 2 studentklasser i år blev forkastet mot 37 stemmer.

Skolebudgettene.

Under behandlingen av folkeskolens budgett måtte partiet ta en kamp med høire og bondepartiet som bl. a. søkte å sable ned *ungdomsskolene*. Våre partifeller fremholdt at de også fremdeles fant det påkrevet å yde støtte til *kvelds-*

skoler for landsungdom, men efter den skjebne saken fikk ifjor, anså de det nytteløst å stille forslag på ny.

Under tilskudd til ungdomsskolene fremsatte Svensen (h) forslag om en henstilling til administrasjonen om å gjennomføre en større konsentrasjon hvor dette kunde skje uten «altfor store ulemper» for skolene. Han regnet med å kunne spare minst 100 000 kroner på driften av fylkesskoler, folkehøgskoler og andre ungdomsskoler. Forslaget blev forkastet mot 46 stemmer (bondepartiet og høire).

Derimot blev det under de høiere skolars budgett vedtatt — med samtlige borgerlige stemmer — å henstille til administrasjonen å slå sammen mindre skoler.

Arbeiderpartiet har hvert år fremsatt forslag om å gjeninnføre den bidragsprocent til de kommunale *tekniske skoler* som gjaldt før 1924, samt om nedsettelse av skolepengene ved de tekniske mellemskoler. I år lykkedes det å få flertall for å øke bidragsprocenten fra 35 til 40 — mot tidligere 60 — tross advarsler fra regjeringsbenken.

Som resultat av voteringene blev budgett for det tekniske skolevesen forhøiet med i alt ca. 35 000 kroner utover regjeringens forelegg, idet komitéflertallets innstilling blev vedtatt under dissens i sin helhet. Samtlige forholdelser blev bekjempet av kirkestatsråden, Hasund, under hvis departement også det tekniske undervisningsvesen hører.

Andre kulturelle formål.

Under behandlingen av den nye lov om *åndsverker* stemte Arbeiderpartiet for forfatterlovkomiteens forslag om at et åndsverk efter vernetiden skulde gå over til staten.

Spørsmålet om en *lærerstol i arbeidslære* ved Universitetet var også oppe i år. Lothe uttalte at han, som forholdene lå an, ikke vilde opta sitt forslag fra komiteen om et personlig professorat for dr. Ewald Bosse, men innskrenke sig til å fremsette forslag om en anmodning til regjeringen om å oprette et professorat i arbeidslære neste år.

Lothes forslag blev enstemmig besluttet oversendt regjeringen.

Efter forslag av partigruppen blev det i år bevilget dikterlønn til *Johan Falkberget*. Høire og bondepartiet stemte imot.

Listeforbundet.

Når venstre regjeringen med Mowinckel og Oftedal i spissen engagerte sig for listeforbundsordningen, var det med sikte på *borgerlig samling*. Venstres organisasjoner og presse protesterte mot regjeringens forslag. Men regjeringen tvang sitt parti i kne, og loven om listeforbund blev til slutt vedtatt ved borgerlig samling i den form som dannet kompromisset mellem regjeringen og venstregruppen.

Under debatten i odelstinget uttalte vår partigruppes formann at intet forslag siden tukthuslovens fremkomst hadde virket i den grad til å skjerpe klasse-

motsetningene som nettop denne lov. Derfor så Arbeiderpartiet det som en plikt å fraråde borgerpartiene å vedta den. Han bad spesielt bondepartiet om å være forsiktig når Mowinkel kom med gaver — det var ikke for ingen ting at man hadde de største revefarmer her i landet i de typiske venstredistrikter.

Efter at et utsettelsesforslag av Scheflo var forkastet med 65 mot arbeiderrepresentantenes 45 stemmer, blev først den oprinnelige proposisjon som gikk ut på «rent» listeforbund, forkastet mot 53 stemmer (høire og bondepartiet samt Gard av venstre). Derefter forelå statsministerens tilleggsforslag om adgang til et såkalt valgfritt listeforbund. Det var dette forslag Regjeringen stillet kabinettsspørsmål på.

I anledning av en bemerkning av Statsministeren om at han ikke vilde diskutere om disse ting med Arbeiderpartiet, uttalte *Madsen*: Nei, det nytter sannelig ikke for Mowinkel å diskutere med oss når man driver juanøvrer på den måte Regjeringen her gjør. Arbeiderpartiet inntar i denne sak et prinsipielt standpunkt, mot enhver form for listeforbund. Men Regjeringens og venstres holdning er diktert av den rene opportuniste. —

Statsministeren forslag blev derpå vedtatt av Odelstinget med 65 mot 45 stemmer — de samme som ved første votering.

I Lagtinget blev loven vedtatt med 21 mot 16 stemmer. Mindretallet — Arbeiderpartiet og Belland (v.) — stemte for henleggelse.

Under debatten i Lagtinget avslørte *Nygårdsvold* det riktige kompromiss og uttalte:

Mowinkel benektet å ha kjennskap til nogen blokkpolitikk. Men i begynnelsen av perioden stilte han sig allikevel i spissen for den borgerlige blokk — først ved presidentvalgene og derefter under regjeringskrisen da taburettene blev ryddet! Det er oplagt for alle at Regjeringen var bestemt på å føre aksjonen mot arbeiderklassen videre. Og den optrådte som ærendsvenn for høire og bondepartiet. Disse to partier slukte da også det kompromiss som Regjeringen tvang sig til innen venstregruppen, og som var bygget på den skandaløse beregningsmåte for distriktstvalgstyrenes opgjør.

Man har, beregningsmessig sett, på en skandaløs måte «løst» problemet for valgernes frihet. Det var nødvendig for å bygge en bro mellom Regjeringen og gruppen. Men det er tilstrekkelig påvist hvilke urimeligheter det kan føre til. Jeg gjentar: det er ikke bare skandaløst, det virker også latterlig. Det hele er så teknisk rotet og politisk urenselig at Arbeiderpartiet ikke vil låne sine stemmer til lovfestelse av en slik humbug. Det norske Arbeiderparti ser i listeforbunds«reformen» som sådan bare et forsøk på å berøve partiet dets lovlige mandater. Det vi vil, er en valgordning som gjennomfører forholdsmessigheten, uten spekulasjon og provokasjon til nogen kant.

Forhåndsstemmegivning.

De nye lovregler om forhåndsstemmegivning ved stortingsvalg blev vedtatt enstemmig.

I spørsmålet om antall stemmemottagere ved forhåndsstemmegivning blev det vedtatt efter forslag av våre pertifeller at fylkesmannen kan opnevne inntil 2 stemmemottagere i et herred eller sogn efter uttalelse av vedkommende herredsstyre.

I forbindelse med vedtagelsen av loven om listeforbund henstilte Odelstinget til Stortinget å foranledige utarbeidet og fremlagt forslag til sådanne endringer av grunnlovens bestemmelser om stortingssvalg som «muliggjør en mere rettferdig og fyldestgjørende valgordning».

Av Stortinget blev denne henstilling besluttet oversendt valgordningsnevnden.

Vinmonopolsaken.

På vegne av gruppen stillet *formannen* i møte 7 mars følgende spørsmål til Regjeringen:

Akter Regjeringen å foranledige at spørsmålet om, hvorvidt Vinmonopolet skal dekke *prosessomkostningene* for saksøkerne i den såkalte Dysthe-sak, blir forelagt for Stortinget før utbetaling skjer?

Statsråd *Vørland* oplyste, at monoopolet hadde fattet beslutning om at omkostningene ved straffesaken mot brødrene Dystre skulde føres til utgift for Vinmonopolet — det vil si, føres til utgift for *statskassen*, da det intet forelå om at de private aksjonærer vilde betale omkostningene.

Efter socialministerens svar som måtte opfattes derhen at Regjeringen vilde stille sig solidarisk med Vinmonopolets styre i omkostningsspørsmålet, fremsatte Madsen følgende forslag:

Stortinget uttaler:

1. Regjeringen må påse at omkostningene ved den av Vinmonopolets styre-medlemmer og funksjonærer anlagte sak mot brødrene Dysthe ikke blir dekket av den del av Vinmonopolets overskudd som tilfaller Staten.

2. Påkrav om sådan dekning skal i tilfelle forelegges Stortinget før utbetaling finner sted.

De skandaler som blev laget omkring Vinmonopolet, fikk i sin videre utvikling en politisk side, som på det sterkeste kompromitterte Regjeringen, og da i særdeleshet dens chef. Sammenhengen vil være vel kjent:

Regjeringen nedsetter en komité for å granske monoopolets affærer — efter at den først hadde stillet kabinettspørsmål mot vedtagelsen av Arbeiderpartiets forslag i 1928 om en undersøkelseskommisjon valgt av Stortinget. Denne komité blev av Vinmonopolets styre (opnevnt av regjeringen Lykke) chikanert på det groveste. For å vanskeliggjøre komitéens arbeide beslutter styret å anlegge rettslig søksmål. Ikke på egen, men på Vinmonopolets, det vil egentlig si på Statens regning. Men regjeringen forholder sig passiv. Den lar styret for et offentlig monopol fritt og uhindret få tumle som det vil, ja endog velte en slede i veien for en undersøkelseskommité Regjeringen selv hadde nedsatt.

Kronen på verket setter dog Regjeringens chef. Når den opsiktsvekkende skandalsak er pådømt, søker han å rokke ved selve dommen. Det var dissens i retten. Legdommerne gikk lengere enn fagdommeren. Dette huet ikke Mowinckel. Han hadde en svoger som blev rammet og hvis velferd han satte over en upartisk domsavgjørelse.

Men Mowinckel blev sittende, tross sin forsømmelighet og svakhet. Det var bare Arbeiderpartiet som turde avsløre råttenskapen, og som stemte mot en mistillitsuttalelse rettet mot Regjeringen, fordi den ikke grep inn. Kritikken over Vinmonopolets styre og saksanlegget blev riktignok skjerpet i den innstilling som forelå for Stortinget ved avgjørelsen. Men da det kom til stykket, stod de borgerlige sammen om å frifinne og hvitvaske Regjeringen.

Under den endelige behandling saken fikk i møte 6 juni stemte Arbeiderpartiet for følgende forslag, som blev forkastet mot 61 stemmer:

Stortinget beklager at Regjeringen intet foretok for å søke hindret at medlemmer av A/S Vinmonopolets styre og dets fagchefer på grunnlag av styrets vedtak av 20 april 1929 gikk til saksanlegg mot brødrene Dysthe.

Med hensyn til fordelingen av prosessomkostningene blev det enstemmig besluttet å godkjenne den ordning som var truffet efter forslag av Vinmonopolets desisjonskomité og representantskap.

Høire gjorde et forsøk på å velte ansvaret for det, som var passert, på selve monopolidéen. Men det er utvekslene i det private forretningsliv som er overført på monopolet, og som det har lidt under. Derfor må det frigjøre sig fra denne private innflytelse, rydde op i den Augiasstall man har fått i stand og gå over til et helt statsmonopol. Som våre partifeller uttalte i innstillingen:

Den organisasjon av Vinmonopolet som vi har hatt, viser sig å være en meget lite gjennomtenkt og lite konsekvent opbygget organisasjon. Uklarhet, vaklen mellem det en og det annet har vært følgen. Monopolet har beholdt svakhetene både ved privat forretningsdrift og statsdrift, uten å ha nogen av disse driftsmåters fordeler. Det som er klarlagt også i forbindelse med denne sak, viser den uomgjengelige nødvendighet av at monopolet organiseres som et rent statsmonopol, hvor det offentlige både formelt og reelt har den avgjørende innflytelse på monopolets ledelse.

Man står nu overfor spørsmålet om konsesjonsopsigelsen, og da vil en omlegning melde sig som nødvendig.

Kornmonopolets overpris.

Under behandlingen av Statens Kornforretnings budgett blev det ført en prinsipiell debatt om dekningsmåten vedkommende utgiftene ved overprisen på kjøpet av norsk korn og overprisen ved den nye kornordning. Denne beskyttelse av norskavlet korn er en direkte statsforanstaltning til støtte for jordbruket, og det eneste rimelige vilde derfor være at ekstraavgiften blev overført i den direkte

beskatning og fordelt efter den økonomiske bæreevne. I stedet gikk venstreregjeringen hen og belastet kornforretningen med disse utgifter, som således blev overført på forbrukerne i form av høiere melpriser.

Arbeiderpartiets fraksjon i landbrukskomitéen optok forslaget om at der på budgettet blev opført 4 millioner kroner til dekning av den i kornlovens § 17 fastsatte overpris. De anførte i innstillingen til begrunnelse for forslaget:

I budgett-innst. S. nr. 159 for 1929 optok dette mindretall sådant forslag: «Det henstilles til Regjeringen å ta under overveieelse om ikke de utgifter, som påføres Kornforretningen ved i den ovenfor nevnte lovs § 17 fastsatte overpris for norsk korn, bør godtgjøres denne av statskassen.»

Under behandlingen i Stortinget av denne sak blev forslaget tatt tilbake efter henstilling av statsråd Aarstad.

Efter venstres tidligere stilling til dette spørsmål, hvortil man særlig henviser til venstrefraksjonen og arbeiderpartifraksjonens bemerkninger i landbrukskomitéen 1926 innst. O. VI, side 34—49, hadde mindretallet god grunn til å vente at departementet i år vilde ha fremlagt forslag om enten å redusere statsstøtten (overprisen) til kornprodusentene, eller å overføre iallfall en del av denne som utgift på statsbudgettet. Intet av dette er imidlertid foreslått, men at Statens Kornforretning fremdeles inntil videre skal bære disse utgifter.

Dette mindretall fremholdt ifjor i innst. S. nr. 159, hvor man bl. a. bemerket: Det er uriktig at Kornforretningen skal bære disse utgifter. Man bør regne med at omsetningen av det norske korn vil øke, og dermed også utgiftene til overprisen. Det vil da ikke bli nogen vesensforskjell mellem høires og bondepartiets mel-tollpolitikk under korntrygdeordningen, og denne beskatningsform gjennom Kornforretningens omsetning.

Man kan heller ikke lengere la det skure i påvente av en bedre oversikt over det som vil medgå i henhold til nyordningen med bygdemøllene. Man kan sikkert gå ut fra, at overprisen og ordningen med bygdemøllene for kommende termin vil øke melprisen med ca. kr. 1.00 pr. 100 kg. mel.

For å komme bort fra denne beskatningsform som i realiteten er det samme som toll på mel, vil mindretallet opta forslag om at der på kommende budggettermin overføres utgiftene, som overprisen på norsk korn medfører, på statsbudgettet. —

Forslaget som blev optatt av Bøe, blev forkastet av Stortinget mot Arbeiderpartiets stemmer.

Skattelovene.

Under behandlingen av de skattelovsforandringer som forelå for Odelstinget i sommer, foreslo *Udland* at avsnittene om skogbruks- og jordbruksbeskatningen ikke blev optatt til realitetsavgjørelse i år. Han kom videre inn på vår parti-fraksjons dissenser i innstillingen, og rettet bl. a. en henstilling til administrasjonen om å ta op til behandling en ordning for innfordring av skattene, slik at de blev betalt i inntektsåret, ikke som nu efterskuddsvis. Likeledes antydte han forslag om å få en utredning av spørsmålet om Statens overtagelse av en større del av ligningsutgiftene.

Forslaget om utsettelse for de to deler av innstillingen blev forkastet.

Av aktuelle krav som Arbeiderpartiet tok op, nevnes forslaget om å få skat-
telagt de større bankinnskudd og ihendehaverpapirer på en effektiv måte gjen-
nem *skjerpet oppgaveplikt for bankene*.

Spørsmålet var også oppe i 1927 på foranledning av forslag av vårt partis
fraksjon i finanskomitéen. Etter fremkomsten av forslaget den gang satte bon-
departiet op på sitt program en post som var ment å dekke dette krav. Men da
det kom til stykket, blev Arbeiderpartiets forslag bekjempet på det iherdigste
fra alle borgerlige hold i tinget. Venstres fører innrømmet at det hvert år blev
tapt større skattebeløp for stat og kommuner, fordi man ikke hadde en bestem-
melse som kunde gjøre skatteloven på dette punkt effektiv. Men overfor «lov-
ligheter av denne art,» som han sa, måtte han tilråde den størst mulige forsik-
tighet. Lovbrudd og skattesnyteri måtte ikke forstyrres!

Nøkiaktig det samme gjentok sig under sakens behandling i år. *Udland* optok
her vår partifraksjons forslag, hvorefter banker eller andre som forvaltet penger
og verdipapirer uopfordret skulde tilstille ligningsmyndighetene opgave over disse
midler, forsåvidt de oversteg eller i årets løp hadde oversteg 500 kroner. Lykke
minnet om at det var en «kort vei ut av landet med pengene», fristelsen lå snub-
lende nær, sa han. I den anledning bemerket vår partifelle at det ikke var første-
gang høires fører slo på den tone. Men det kunde hende at det var på sin plass
også for folk som Hambro og Lykke å iakttå nogen forsiktighet — det var ikke
ganske farefritt å anviser folk hvordan de kunde snyte sig fra beskatningen.

Overfor andre uttalelser, spesielt fra venstre- og bondepartihold, som øn-
sket mere utredning og statistikk fremholdt Udland at man skaffet hverken stats-
kassen eller kommunene større inntekter ved å fortsette å snakke om disse ting;
det eneste man hadde å gjøre, var å hugge knuten over.

Ved voteringen blev våre partifellers forslag forkastet med 60 mot 43 st.

De øvrige voteringer under skattelovene som gjaldt reglene for skog- og
jordbruksligningen, gikk efter bondepartiets opskrift, idet det på forslag av Mos-
eid i Lagtinget blev vedtatt to reaksjonære endringer som Odelstinget ved annen
gangs behandling sluttet sig til.

På den annen side optok bondepartiet sitt forslag fra forrige sesjon om en
drastisk og ensidig begrensning av skatteprocenten — et forslag som nødvendig-
vis vilde føre til at alle kommuner som hadde en høiere skatteprocent enn 12,
vilde komme under departementets formynderskap og risikere å få en innblanding
i sine indre forhold. Arbeiderpartiet stemte — med flertallet — for utsettelse
inntil der forelå en utredning av spørsmålet om en utjevning av det kommunale
skattetrykk bl. a. gjennom en rettfærdigere fordeling av utgiftene på stat og kom-
muner.

Forskjellige lover.

Av representantene for byene i Trøndelag, Lykke, Støstad, Løhre, Aarseth og Darre Jenssen, blev innlevert lovforslag til Odelstinget om navnebytte for «Nidaros». Forslaget gikk ut på at byens navn skulde være Trondhjem.

I justiskomiteén som fikk saken til behandling, var det et flertall på 6 av 8 for navneforandring. Arbeiderpartiets medlemmer, Nordanger, Jenssen og Sjøli, stemte for at saken blev optatt til ny behandling, samtidig som de foreslo at byens navn skulde være *Trondheim*.

I begrunnelsen for forslaget uttalte våre partifeller, at på foranledning av den sterke og enstemmige henvendelse fra arbeiderbefolkningen i byen, og under henvisning til den bitre strid som bynavnet hadde vakt, måtte de stemme for at navnespørsmålet blev optatt på ny. Denne navnestrid har — uttalte de — skapt bitterhet også blandt arbeiderne, og striden har utviklet sig slik at den nu holder på å overskygge spørsmål som er av langt større betydning for arbeiderklassen. De mente derfor at det var i den samlede arbeiderklassens interesse at navnespørsmålet nu blev løst slik at det iallfall blandt arbeiderne ikke blev nogen strid om det mer. «Skal det opnåes, kan man hverken bli stående ved navnet *Nidaros* eller gå tilbake til navnet Trondhjem. Derimot må alle parter kunne samle sig om navnet Trondheim. For dette navn taler sterke historiske og tradisjonelle grunner, og navnet vil være et godt ledd i den fornorskning av vårt navneverk som også arbeiderklassen støtter.»

Subsidiært stemte Jenssen og Sjøli for forslaget om Trondhjem, hvorved dette blev komitéens innstilling med 5 mot 3 stemmer.

Odelstinget forkastet i møte 4 februar et forslag om henleggelse med 57 mot 55 stemmer, hvorefter innstillingen blev vedtatt med samme stemmetall. Forslaget om Trondheim, som blev optatt av Nordanger, fikk 13 av Arbeiderpartiets stemmer.

I Lagtinget blev det av Jenssen fremsatt forslag om en kortere utsettelse til bystyret hadde kunnet få anledning til å uttale sig om navneformen Trondheim. Dette forslag blev forkastet med 22 mot 16 stemmer. Derpå blev et forslag om lovens henleggelse vedtatt med 21 mot 17. Et subsidiært forslag til anmerking om Trondheim fikk 14 stemmer.

Efter at Odelsting og Lagting ved 2. gangs behandling hadde oprettholdt sine vedtak — Trondheim opnådde i Odelstinget 45 stemmer — blev navneforandringen endelig forkastet i *plenium*. For Trondhjem (Odelstingets beslutning) stemte 75, mens 74 stemte imot. Det var dermed avgjort at loven av ifjor om bynavnet Nidaros blev stående, idet det krevdes to tredjedelers flertall for å omgjøre loven.

Av Nordanger blev det i justiskomiteén antydte forslag om å gjøre slike forandringer i kommuneloven at det blev overlatt til *kommunestyrene* å treffe

avgjørelse i navnespørsmål med godkjennelse av Regjeringen. Forslaget blev dog ikke optatt.

Ved revisjonen i 1925 av *sykeforsikringsloven* blev det såkalte refusjonssystem innført, i den hensikt å spare kassene for utgifter. Efter den nye lov som blev vedtatt av Stortinget i år, gjennomføres fri lægehjelp i de tilfelle hvor kontrakter kan bli opprettet mellom legene og kretssykekassen. Dermed opheves for så vidt refusjonssystemet, som hadde vist sig ikke å kunne opprettholdes.

Under behandlingen av loven i Odelstinget fastslo *Bergersen*, at det var Arbeiderpartiet som hadde fått rett, når det hevdet at de reduksjoner i utgiftene som i sin tid blev foretatt, ingen besparelse var blitt. Han uttalte at fraksjonen i komiteén også hadde vært inne på å opta adskillige av de forslag den hadde fremme så sent som i 1928, men fant at det vilde være ønskløst nu.

Som en enkelt forbedring lykkedes det å få innført bestemmelsen om fritannuttrekning, som først var forkastet i Lagtinget, og som blev frarådet av Socialdepartementet. For øvrig blev det av Arbeiderpartiet talt for en utvidelse av sykeforsikringen til også å omfatte *fiskerne* samt for at det måtte bli truffet en tilfredsstillende ordning for *forsikring av de arbeidsløse* under sykdom.

Under behandlingen i Odelstinget av *skibsaktieloven* blev det reist en debatt om det gamle spørsmål om skibsførernes kapitalinnskudd. Efter at innstillingen — som bygget på et forslag av Skibsførerforbundet og Rederforbundet — var vedtatt under dissens bl. a. fra arbeiderrepresentantene, blev det sendt en protest til Lagtinget fra de underordnede sjømannsorganisasjoner. Overensstemmende med denne protest besluttet Lagtinget å beholde den tidligere bestemmelse i paragraf 47 om *forbud* mot at ansettelse av skibsførere og annet mannskap skulde gjøres avhengig av at vedkommende hadde aktier i rederiet, og ved annen gangs behandling sluttet Odelstinget sig hertil med 55 mot 52 stemmer.

Under behandlingen av loven om *forsikringsavtaler* var det fra privat hold så vel som fra Brandkassen drevet agitasjon mot vedtagelse av de foreslåtte bestemmelser i § 85 om å innføre plikt til gjenopbygging. Paragrafen gikk ut på at $\frac{1}{3}$ av forsikringssummen skal tilfalle et offentlig fond til vern mot brandfare, hvis forsikringstageren ikke forplikter sig til utbedring av skaden eller gjenopbygging innen 5 år. Tross sterk obstruksjon fra høires side blev loven vedtatt og besluttet satt i kraft fra 1 januar 1931.

Under behandlingen av loven om *målbruk* i den offentlige administrasjon var det en rekke dissenser, som førte til dobbeltbehandling i avdelingene. Et forslag av Håakon Karlsen om å utsette loven blev forkastet av Odelstinget med 51 mot 48 stemmer.

Under behandlingen om *kystloser og kjentmenn* blev det ført en debatt om arbeids- og hviletiden for kystlosene. Det blev vedtatt lovfestet hviletid, men forslaget om en sammenhengende tjenestefrihet av 8 timer i døgnet, hvis *fartstiden* var over 24 timer, blev forkastet.

Av Regjeringen var fremmet på ny proposisjon til endring av loven om Norges Bank om *faste ardelingsbestyrere*. Efter forslag av Hornsrud på et mindretalls vegne blev saken av Odelstinget med 59 mot 48 stemmer besluttet ikke tatt under behandling. Flertallet var Arbeiderpartiet og 16 av bondepartiet.

Under behandlingen av *motorvognloven*, hvorunder det førtes en prinsipall debatt om bil-bane-konkurransen, fremsatte Nordanger følgende forslag:

Regjeringen anmodes om å utrede spørsmålet om opprettelse av et trafikk-råd og forelegge resultatet for neste Storting. —

Forslaget besluttedes oversendt Regjeringen.

Budgettsaker og forskjellige mosjoner.

8-timersdagen.

Ved kgl. resolusjon av 4 januar 1929 blev det besluttet å overdra til Socialdepartementet å treffe avgjørelser angående andragender om dispensasjon fra fabrikktilsynsloven. Efter loven skal disse avgjørelser treffes i *statsråd*, altså av den samlede regjering.

I protokollkomitéen reiste Arbeiderpartiets representanter krav om tilbakekallelse av den kongelige resolusjon, som de fant ulovlig, samtidig som den i sin tendens åpnet et nytt smutthull for omgåelse av 8-timersdagen. Følgende forslag blev optatt, men *forkastet* i Odelstinget — bl. a. også med venstres stemmer:

Odelstinget anmoder Regjeringen om:

1. Å tilbakekalle kgl. resolusjon av 4 januar 1929 om å delegere kongens dispensasjonsmyndighet i heromhandlede lovs paragraf 31, post 2, til Socialdepartementet, og

2. Å forelegge for fagorganisasjonen alle søknader om dispensasjon fra arbeiderbeskyttelsesloven, og derved gi denne anledning til å uttale sig om disses berettigelse før definitiv avgjørelse blir truffet.

Videre behandlet Stortinget det av jernbaneorganisasjonene reiste krav om gjeninnføring av tjenestgjøringsnevnden ved statsbanene som en regulator mot den vidtdrevne utnyttelse av personalets arbeidstid som nu foregår i strid med forutsetningene for den vedtatte arbeidsordning. Våre partifeller fremsatte herunder følgende forslag:

Stortinget samtykker i at tjenestgjøringsnevnden gjeninnføres. Nevnden skal bestå av 3 representanter valgt av og blandt det personale som berøres av hoved-

styrets cirkulære nr. 331 (arbeidsordningen), og 3 representanter opnevnt av administrasjonen. Formannen velges efter de samme regler som tidligere. —

I samme forbindelse optok våre partifeller forslag om det underordnede personales representasjon i *distriktenes administrasjon*. I henvendelsen fra personalets organisasjoner blev det uttalt at distriktsrådets myndighetsområde efter den nuværende ordning var for snevert, og at det vilde være av interesse for jernbanedriften om personalets representanter blev gitt adgang til å delta i behandlingen av administrative og trafikkelle spørsmål.

Ved voteringen blev begge forslag forkastet mot 50 stemmer.

Etatene.

Under behandlingen av de foreslåtte lønnsforbedringer for enkelte grupper av Statens tjenestemenn fremholdt Arbeiderpartiets representanter i lønningskomitéen at de forutsetninger hvorunder lønningsregulativets klasseinndeling blev bygget op i 1920, idag ikke lenger er til stede, idet praktisk talt alt avansement er stoppet op. Resultatet er blitt at stillinger som tidligere var begynner- og gjennomgangsstillinger, nu for manges vedkommende må betraktes som *sluttstillinger*. Dette har medført at tjenestemennene — ved siden av den direkte lønnsreduksjon — har fått en indirekte reduksjon av sine lønninger, som for en del er blitt nokså følsom.

For å rette på dette fremsatte arbeiderfraksjonen i komitéen følgende forslag, som blev *vedtatt* av Stortinget med 57 mot 52 stemmer:

Under hensyntagen til de vanskelige avansementsforhold, særlig innen jernbane-, post- og telegrafetatene, henstilles det til Regjeringen å utrede dette spørsmål og forelegge det for neste års Storting.

Om *budtjenesten i telegrafvesenet* opstod en del debatt under telegrafers driftsbudgett. Fra budorganisasjonene var det kommet protester mot det nye «guttessystem», og H. Halvorsen fremsatte forslag om at inntil det kunde forelegges forslag om en for så vel etaten som tjenestemennene tilfredsstillende ordning av dette spørsmål, skulde den nuværende budordning bibeholdes. Forslaget blev forkastet med 68 mot 45 stemmer.

Efter forslag av *Versto* besluttedes enstemmig:

Stortinget anmoder Handelsdepartementet om å ta op til drøftelse snarest mulig spørsmålet om å endre de nu gjeldende regler for kommunegaranti til riks-telefonstasjoner i bygdene, således at kravet om garanti faller bort eller at man finner andre utveier som er mer lempelig for kommunene. —

Videre behandledes spørsmålet om samarbeide mellom post og telegraf. Halvorsen beklaget at departementet ikke hadde fulgt telegrafvesenets sparekomité hvor det angikk opprettelsen av den såkalte *post- og telegrafnevnd*, med representanter for byene, landdistriktene og den praktiske tjeneste. Efter hans mening burde man nu gått til å opprette en sådan nevnd som et bindeledd mellom

de to etater, for at de spørsmål som blev reist kunde bli belyst også ut fra de praktiske telegraf- og postfolks syn, og han optok mindretallets forslag herom fra innstillingen. Forslaget blev forkastet mot Arbeiderpartiets stemmer.

Folkeforbund, skyttervesen, politi og idrett.

Under behandlingen av Folkeforbundets beretning optok Arbeiderpartiet følgende forslag: *Stortinget henstiller til Regjeringen å foranledige Norge utmeldt av Folkenes Forbund.* — Forslaget blev forkastet med 78 stemmer, samt lige borgerlige undtagen Belland (v.).

Under «andre utenriksformål» blev det mot arbeiderrepresentantenes stemmer bevilget 25 000 kroner til representasjon på Folkeforbundets møter, og 175 000 kroner i kontingent til forbundet.

Til Det interparlamentariske Forbund bevilgedes mot 56 stemmer 17 500 kroner, en forhøielse fra ifjor på 8 000.

Til Arbeidsbyrået blev bevilget 18 000 kroner mot 57 stemmer.

Som tilskudd til det frivillige skyttervesen innstilte flertallet 140 000 kroner som for inneværende termin. (Bevilgningen til idretten er siden ifjor overført til Socialdepartementets budgett.)

Christiansen foreslo bevilgningen strøket under henvisning til de tendenser som gjør sig gjeldende innen skytterledelsen rettet mot arbeiderorganisasjonene og deres medlemmer.

Bevilgningen blev gitt med 69 mot 51 stemmer.

Til idrett ved hærens avdelinger blev bevilget 12 000 kroner med 66 mot 57 stemmer.

Fra næringskomitéen forelå innstilling om en bevilgning av 80 000 kroner til Norges Landsforbund for Idrett, mens det intet var opført til arbeideridretten. Samuelsen foreslo beløpet delt mellom de to idrettsorganisasjoner med en like del på hver. Hvis forslaget herom blev nedvotert, aktet Arbeiderpartiets representanter å stemme mot enhver bevilgning til idrettsarbeidet.

Ved voteringen blev våre partifellers forslag forkastet mot 56 stemmer. Derpå blev de 80 000 kroner til Landsforbundet bevilget mot 59 stemmer — arbeiderrepresentantene samt Romundstad (b.) og Belland og Gard av venstre.

Til politiskolen og reservepolitiet i Oslo var innstilt av det borgerlige flertall i justiskomitéen henholdsvis 72 600 og 8 000 kroner.

Ant. Jenssen foreslo bevilgningen strøket. Arbeiderpartiet la deri til kjennet at det var mot anvendelse av politiskolens elever som «reservepolitie», og partiet aktet å oprettholde dette standpunkt så lenge den chikanøse bestemmelse stod der.

Efter at justisministeren hadde anbefalt innstillingen, blev de 80 500 kroner bevilget mot arbeiderrepresentantenes stemmer.

Under behandlingen av tuberkulosevesenets budgett optok Hjeltnes forslag om å nedsette kurspengene ved de forskjellige statssanatorier fra 2 kroner

til 1.50 pr. dag for voksne, og fra 1.20 til 1 krone for barn, regnet fra 1 juli i år. Han pekte på at man ved denne nedsettelse allikevel vilde komme til å ligge over kurlpengesatsene som de var før 1926. Gjennomførelsen av forslaget vilde bevirke en forhøielse av utgiftsbudgettet på 54 700 og en reduksjon på inntekts-siden av 167 000 kroner.

Ved alternativ votering mellom Arbeiderpartiets forslag og flertallsinnstillingen om bibehold av de nuværende kurlpenger blev innstillingen vedtatt med 73 mot 55 stemmer.

Til opplysningsvirksomheten i *alkoholspørsmålet* var innstilt av socialkomitéens flertall 60 000 kroner, mot for inneværende termin bevilget 45 000. Departementet, som anbefalte den økede bevilgning, forbeholdt sig senere å komme tilbake til budgettet for den nye landskomité i forbindelse med nyordningen av opplysningsvirksomheten. Komitéen uttalte sig enig i at man søkte å etablere den foreslåtte nyordning, idet den gikk ut fra at det næste år vilde foreligge nærmere opplysninger herom.

Innstillingen blev vedtatt mot 40 stemmer, som blev avgitt for et forslag av Norem (h.) om 45 000 kroner.

Innkjøpet av *Trysilskogene* for Statens regning for 1 million kroner blev vedtatt av Stortinget mot 15 stemmer.

Som utgifter til *statsgjelden* var opført 112 949 578 kroner. Komitéens borgerlige flertall innstilte overensstemmende med proposisjonen på adgang for Regjeringen til å konvertere det 6 procents engelske statslån av 1921.

Bergsvik optok på Arbeiderpartiets vegne følgende forslag:

Stortinget samtykker i, at det i England optatte 6 pct. statslån av 1921 konverteres i et nytt innenlands — eventuelt utenlandsk — lån såfremt lånemarkedets stilling muliggjør en fordelaktig konvertering — dog således at løpetiden ikke blir forlenget og amortiseringskvotaene ikke blir utsatt eller nedsatt.

Forslaget blev forkastet mot Arbeiderpartiets stemmer.

Under Odelstingets behandling av *regjeringsprotokollene* blev det ført en debatt om besettelseu av skoledirektørembedet i Nidaros bispedømme. Komitéens flertall anførte at utnevnelsen av Mørkhus ikke var saklig begrunnet, og Regjeringen blev i debatten utsatt for sterke angrep.

Kommunalbankens styre blev besluttet utvidet fra 3 til 4 medlemmer, hvorved Arbeiderpartiet fikk et fast medlem.

Som nytt medlem av *Statsbanenes hovedstyre* blev Olav Sæter valgt istedenfor godseier Mohr.

Følgende *interpellasjon* av Madsen blev behandlet i møte 17 mars:

Er Regjeringen opmerksom på, at ved at dr. Karl Evang er dømt og inn-

satt i fengsel etableres en rettspraksis som berøver norske borgere de rettigheter som de etter grunnloven har krav på?

Akter Regjeringen å løslate dr. Evang, samt opta lov av 24 mars 1922 nr. 5 om vernepliktig civilarbeide, dens § 5 og dennes grunnlovsmessighet, under fornyet overveielse?

Efter det svar justisministeren gav, fremsatte vår partifelle følgende forslag:

1. Stortinget henstiller at loven av 24 mars 1922, dens § 4, og dennes grunnlovsmessighet, blir tatt under fornyet overveielse.

2. Det henstilles til Regjeringen å foranledige at dr. Evang løslates inntil dette spørsmål er behandlet av Stortinget.

Efter at et forslag om å oversende saken til behandling av Justiskomiteén var forkastet mot 56 stemmer, blev det stemt over realiteten i forslaget som en stortingsuttalelse — med samme resultat. Av de borgerlige partiers menn stemte bare Alf Mjøen med Arbeiderpartiet.

Videre blev det bl. a. fremsatt interpellasjoner av *Scheflo* om de fremmede opsynsskib i Kirkenes, og av *Nordanger* om hvad det var gjort for å forebygge skadeflom i Øieren.

Arbeiderpartiets avholdsgruppe i Stortinget vedtok følgende beslutning i spørsmålet om samarbeid med den borgerlige avholdsgruppe:

Gruppen uttaler at som forholdene ligger an, finner man ikke å kunne gå til sammenslutning av de to avholdsgrupper i Stortinget, men at gruppene kan samarbeide om positive forslag i avholdssakens interesse, og bemyndiger styret til eventuelt å tre i forbindelse med den annen gruppes styre og landstingets arbeidsutvalg — uten der å vedta beslutninger med bindende virkning før saken er forelagt partigruppen.

Innhold.

	Side.
Opgjøret med Regjeringen	2
Arbeiderpartiet, budgettet og finansene.....	3
Skattespørsmålene	8
De produktive bevilgninger	12
Militærvesenet	14
Arbeidskonfliktene	16
Gjeldskrisen	17
Jordbruk og fiske	19
Skolespørsmål	21
Listeforbundet	23
Vinmonopolsaken	25
Kornmonopolets overpris	26
Skattelovene	27
Forskjellige lover	29
Budgettsaker og forskjellige misjoner	31

